

Parlementaire controle op de aanwending van zwaarwichtige onderzoekstechnieken

Een onderzoek naar de praktische
invulling van de controle

Thomas DE VREESE

Master in de rechten

Meesterproef Thesis
Module **strafprocesrecht**

Promotor
Prof. dr. Joachim Meese

1^e assessor
Meester Johan Heymans

2^e assessor
Prof. dr. Dirk Vanheule

Aantal tekens
163204

Inhoudstabel

1. Inleiding	5
Scope	6
Methodologie	6
Moeilijkheden en beperkingen	7
Aanbevelingen.....	8
2. Hoofdstuk 1: Zwaarwichtige onderzoekstechnieken	9
2.1. Begrip	9
2.1.1. De bijzondere opsporingsmethoden.....	12
2.1.2. De enige andere onderzoeksmethoden	13
2.1.3. De politionele onderzoekstechnieken.....	13
2.1.4. Andere zwaarwichtige onderzoekstechnieken	14
2.2. Gevolgen van de zwaarwichtigheid.....	15
2.2.1. De aantasting van fundamentele rechten en vrijheden.....	15
2.2.1.1. Het recht op privacy	15
2.2.1.2. De rechten van de verdediging	17
2.2.2. De aantasting van de beginselen van behoorlijk strafrecht.....	19
2.3. Tussentijds besluit	19
3. Hoofdstuk 2: parlementaire controlemogelijkheden	20
3.1. De nood aan parlementaire controle	20
3.1.1. Checks and balances.....	20
3.1.2. Waarborgen tegen misbruik.....	21
3.2. Algemene parlementaire controlemogelijkheden	22
3.2.1. Directe controlemogelijkheden	22
3.2.1.1. Parlementaire vragen	22
3.2.1.2. Interpellaties.....	23
3.2.1.3. Commissievergaderingen	24
3.2.1.4. Het recht van onderzoek: de parlementaire onderzoekscommissie.....	24
3.2.2. Indirecte controlemogelijkheden	26
3.2.2.1. Het Comité P	26
3.2.2.2. Het COC.....	27
3.3. De specifieke parlementaire controlemogelijkheid: het verslag in uitvoering van art. 90decies Sv. en art. 216/8 Sv.....	28
3.3.1. Algemeen.....	28
3.3.2. Een bijzonder geval: de infiltratie op het internet en de inijkoperatie in een private plaats	31

3.4. Tussentijds besluit	32
4. Hoofdstuk 3: de praktische invulling van de controle	33
4.1. De algemene controlemogelijkheden	33
4.1.1. De directe controle	33
4.1.1.1. Parlementaire vragen	33
4.1.1.2. Mondelinge vragen en interpellaties in de commissie Justitie	35
4.1.1.3. Debatten in plenum	36
4.1.1.4. Het recht van onderzoek	36
4.1.2. De indirecte controlemogelijkheden	38
4.1.2.1. Het Comité P	38
4.1.2.2. Het COC	39
4.2. De specifieke controle: het verslag in uitvoering van art. 90decies en art. 216/8 Sv.	40
4.2.1. De inhoud van het verslag	40
4.2.2. Moeilijkheden die blijken uit de verslagen zelf	41
4.2.2.1. Informatieaanlevering	41
4.2.2.2. Resultaatweging	43
4.2.3. Een bijzonder geval: de infiltratie op het internet en de inblikoperatie in een private plaats	44
4.2.4. Van beleidsaanbevelingen naar een louter cijfermatig verslag	45
4.2.5. Beschikbaarheid van de verslagen voor de parlementsleden en verdere verwerking	46
4.2.6. Beschikbaarheid voor het publiek	50
4.3. Tussentijds besluit	50
5. Hoofdstuk 4: toetsing van de praktische invulling	52
5.1. Inzake het recht op privacy en de rechten van de verdediging	52
5.1.1. Het recht op privacy	52
5.1.2. De rechten van de verdediging	56
5.2. Checks and balances	57
5.3. Tussentijds besluit	59
6. Hoofdstuk 5: Rechtsvergelijking en scoring	60
6.1. Rechtsvergelijking: Zweden	60
6.1.1. Algemene controlemogelijkheden	60
6.1.2. Specifieke controle	61
6.1.2.1. De verslagplicht	61
6.1.2.1.1. De verdere verwerking van het verslag	65
6.1.2.1.2. Moeilijkheden	67
6.1.3. De Veiligheid- en Privacybeschermingsraad	68

6.2. Scoring	70
6.3. Tussentijds besluit	72
7. Hoofdstuk 6: De wenselijkheid van een uitbreiding van de controle	73
7.1. De informatieaanlevering	73
7.2. De resultaatweging	74
7.3. De technieken vervat in het verslag	74
7.4. De monitoring	76
7.5. De bespreking in het parlement	76
7.6. Public scrutiny	77
7.7. Tussentijds besluit	77
8. Besluit	78
9. Bijlagen	80
Bijlage 1: Bibliografie	80
Boeken	80
Tijdschriften	81
Bijlage 2: interview met Khalil AOUASTI de dato 5 oktober 2023	84
Bijlage 3: interview met Marijke DILLEN de dato 23 november 2023	87
Bijlage 4: interview met Koen GEENS de dato 23 november 2023	91
Bijlage 5: interview met Raf JESPERS de dato 20 maart 2024	95
Bijlage 6: mailverkeer met de archiefdienst van de Kamer	98
Bijlage 7: mailverkeer met de Dienst voor het Strafrechtelijk Beleid	105
Bijlage 8: Verslag DSB 2022	111
Bijlage 9: Beknopte samenvatting van de thesis	157

1. Inleiding

Voor een aantal zwaarwichtige onderzoekstechnieken voorziet de wet in een specifieke controle door het parlement. Deze controle is niet van toepassing op 'gewone' onderzoekstechnieken. De parlementaire controle maakt deel uit van de waarborgen die de wetgever voorziet inzake de toepassing van een aantal technieken die verregaand kunnen ingrijpen in fundamentele rechten en vrijheden. Deze specifieke vorm van controle is in de rechtsleer nog maar zeer beperkt aan bod gekomen, waardoor een onderzoek ernaar meer duidelijkheid kan schetsen over een aantal cruciale aspecten en vragen erom.

Deze meesterproef onderzoekt welke technieken aan deze controle onderworpen zijn; wat deze wettelijke regeling concreet inhoudt; hoe deze controle in de praktijk verloopt en of deze invulling voldoet aan de vereisten. Ook vergelijkt deze proef de vastgestelde situatie in ons land met een Europees voorbeeldland. Ten slotte komt ook de wenselijkheid van een uitbreiding dan wel een beperking hiervan aan bod.

De verschillende hoofdstukken bieden een antwoord op de volgende onderzoeksvragen:

Hoofdstuk 1: Wat zijn zwaarwichtige onderzoekstechnieken en waarom worden ze zwaarwichtig genoemd?

Hoofdstuk 2: Over welke (algemene) controlemogelijkheden beschikt het federaal parlement? Welke zwaarwichtige onderzoekstechnieken zijn (niet) onderhevig aan een specifieke controle door het parlement en waarom? Hoe is dit wettelijk geregeld?

Hoofdstuk 3: Hoe verloopt deze controle in de praktijk: wat staat er (niet) in de verslagen; op welke manier worden deze verslagen beschikbaar gesteld; wat doen de parlementsleden met deze verslagen; is deze controle meer dan louter formalistisch te noemen; verkrijgen de parlementsleden voldoende informatie om hun controlerol te kunnen uitoefenen?

Hoofdstuk 4: Aan welke andere controlemechanismen zijn de zwaarwichtige onderzoekstechnieken onderhevig? Biedt de controle in de praktijk voldoende waarborgen inzake inbreuken op grondrechten? Wat zeggen het EHRM en het Hof van Justitie hierover? Wat zijn de vereisten die ze vooropstellen? Hoe beoordelen actoren op het mensenrechtenveld de praktische invulling van deze controle?

Hoofdstuk 5: Hoe wordt deze parlementaire controle georganiseerd in Zweden? Hoe goed scoort België in vergelijking met Zweden? Hoe goed scoort België op Europees vlak?

Hoofdstuk 6: Zou een inkrimping of uitbreiding wenselijk zijn, zowel op vlak van de technieken die gecontroleerd worden als op vlak van de reikwijdte en diepgang van deze controle?

Scope

Het onderzoek beperkt zich tot *onderzoekstechnieken*, die zich door hun gerechtelijke finaliteit onderscheiden van *inlichtingentechnieken*. De onderzochte onderzoekstechnieken zijn vervat in het wetboek van strafvordering.

Het is de aanwending van deze technieken die de meesterproef bekijkt. De onderzoeken waarin deze technieken worden ingezet gebeuren onder de leiding en het gezag van het Openbaar Ministerie of de onderzoeksrechter. Aangezien het uiteindelijk de politiediensten zijn die deze technieken aanwenden, als deel van de uitvoerende macht, gebeurt het onderzoek van de parlementaire controle dan ook mee vanuit het oogpunt van de controle van de wetgevende op de uitvoerende macht.

Methodologie

Om tot een volledig beeld te komen van de controle zijn er verscheidene onderzoeksmethoden gehanteerd.

Er werd een literatuurstudie uitgevoerd met betrekking tot wat zwaarwichtige onderzoekstechnieken nu precies betekenen en waarom deze als zwaarwichtig beschouwd worden, het belang van de parlementaire controle en de voorwaarden die van toepassing zijn op deze vorm van controle.

Aangezien er quasi geen literatuur bestaat over de praktische invulling van deze controle werd er gebruik gemaakt van kwalitatief empirisch onderzoek. Dit bestond uit de volgende onderdelen:

- semigestructureerde interviews van Kamerleden. Aangezien het een gespecialiseerde materie betreft en er een specifiek verslag bestaat dat aan de commissie Justitie wordt bezorgd, verkoos de onderzoeker om de leden van deze commissie te bevragen;
- een interview met een speler op het mensenrechtenveld;
- een onderzoek van de parlementaire documenten met betrekking tot de controle op de zwaarwichtige onderzoekstechnieken.

Verder bevat de meesterproef een rechtsvergelijkende component. In eerste instantie werd vooropgesteld om een rechtsvergelijking uit te voeren met het Nederlandse en het Zweedse systeem. Uiteindelijk bevat dit werk enkel een rechtsvergelijking met Zweden. De voornaamste reden hiervoor bestaat erin dat het systeem in Zweden heel wat gelijkenissen vertoont met het Belgische systeem, wat een uitgebreide analyse mogelijk maakte. Het is dan ook de keuze geweest om de rechtsvergelijking te beperken tot één land, in een meer uitgewerkte vorm dan aanvankelijk voorzien. Zweden scoort ook erg goed op de verschillende parameters die relevant zijn inzake de parlementaire controle zodat het kan beschouwd worden als een *best practice*. Ten slotte is de omvang van dit werk begrensd, waardoor een tweede vergelijking invoeren praktisch moeilijk was.

Moeilijkheden en beperkingen

Het gevoerde onderzoek bevat geen *allesomvattend* beeld van de controle. Dit heeft verscheidene redenen:

- Alle vertegenwoordigde fracties in de commissie Justitie ontvingen een uitnodiging voor een interview. Van de tien bevroagde effectieve leden waren er uiteindelijk slechts drie bereid om aan het interview deel te nemen. De conclusies van deze bevraging mogen bijgevolg niet veralgemeend worden.
- Om conclusies te kunnen trekken over de manier waarop de aanwending van zwaarwichtige onderzoekstechnieken aan de algemene en de specifieke controlemogelijkheden van het parlement wordt onderworpen volgde een analyse van de parlementaire stukken. Ook dit onderdeel van het onderzoek is niet allesomvattend

aangezien niet *alle* parlementaire documenten werden gelezen en onderzocht. Dankzij het gebruik van trefwoorden die nauw aanleunen bij het onderwerp zouden de meest relevante documenten wel gevonden moeten zijn.

- Gezien de specifieke materie is er slechts één speler op het mensenrechtenveld ingegaan op de vraag voor een interview.

Aanbevelingen

Ondanks de moeilijkheden en beperkingen van het onderzoek is het mogelijk geweest om een duidelijke conclusie naar voren te brengen. Naar aanleiding daarvan maakt dit werk een aantal aanbevelingen waardoor de parlementaire controle op de aanwending van zwaarwichtige onderzoekstechnieken geoptimaliseerd kan worden.

2. Hoofdstuk 1: Zwaarwichtige onderzoekstechnieken

1. Voor een goed begrip van waarom bepaalde onderzoekstechnieken onderworpen zijn aan een grondigere controle dan anderen is het van belang om te bespreken waar de zwaarwichtigheid van deze onderzoekstechnieken zich precies situeert en welk spanningsveld er aanwezig is met rechten, vrijheden en beginselen

2.1. Begrip

2. De onderzoekstechnieken die het onderwerp uitmaken van deze thesis behoren tot de opdrachten van de gerechtelijke politie, met name het opsporen van misdrijven, het verzamelen van de bewijzen ervan en het uitleveren van daders aan de strafrechtbanken.¹ De wet op het politieambt omschrijft de rol van de politiediensten², waarbij deze wet uitdrukkelijk stipuleert dat er dient gehandeld te worden op de wijze en in de vormen bepaald door de wet³.

De procureur des Konings vaardigt de algemene richtlijnen uit die noodzakelijk zijn voor de uitoefening van de opdrachten van gerechtelijke politie.⁴ De bevoegde procureur heeft steeds de leiding en het gezag over het opsporingsonderzoek.⁵ Hij waakt daarbij over de wettigheid van de bewijsmiddelen en de loyaliteit waarmee ze ingezameld worden.⁶ In een gerechtelijk onderzoek vervult de onderzoeksrechter deze rol.⁷

Deze wettelijke bepalingen leggen de algemene taakstelling van de politiediensten vast, waarbinnen de aanwending van de 'gewone' politiemethoden mogelijk is zonder dat er een uitdrukkelijke wettelijke grondslag vereist is.⁸

¹ Art. 8 Sv.

² Art. 15 wet 5 augustus 1992 op het politieambt, BS 22 december 1992 (hierna: WPA).

³ Art. 15, eerste lid WPA.

⁴ Art. 26 Sv.

⁵ Art. 28bis, § 2 Sv.

⁶ Art. 28bis, § 3, tweede lid Sv.

⁷ Art. 55 Sv.

⁸ H. BERKMOES en J. DELMULLE, *De bijzondere opsporingsmethoden en enige andere onderzoeksmethoden*, Brussel, Politeia, 2011, 23-24.

3. Binnen het opsporingsonderzoek mogen de opsporingshandelingen geen enkele dwangmaatregel of schending inhouden van individuele rechten en vrijheden, behoudens wanneer de wet daarop een uitzondering maakt.⁹ Betreft het een gerechtelijk onderzoek, dan beslist de onderzoeksrechter of het noodzakelijk is om dwang te gebruiken of een inbreuk te plegen op de individuele rechten en vrijheden.¹⁰

4. Het onderscheidende element tussen de *gewone* en de *zwaarwichtige* onderzoekstechnieken hangt ervan af of de techniek een meer verregaande inbreuk uitmaakt op de individuele rechten en vrijheden. Terwijl de algemene taakstelling¹¹ eerder beperkte rechtsinbreuken nog kan rechtvaardigen, bestaan er een aantal onderzoekstechnieken die een uitdrukkelijke wettelijke basis vereisen.

5. Voorbeelden van gewone onderzoekstechnieken, waarvoor de wetgever geen bijkomende bijzondere waarborgen dient te voorzien, zijn een incidentele, niet-stelselmatige observatie van personen¹², het uitvoeren van een buurtonderzoek en het neerschrijven in een proces-verbaal van de kennisname van privécommunicatie wanneer deze door een politieambtenaar louter zintuiglijk is verkregen, zonder bijzondere inspanningen, doordat hij zich binnen gehoorsafstand van een persoon bevindt¹³. Deze technieken kunnen worden verricht op basis van de algemene taakstelling van de gerechtelijke politie zoals vervat in art. 8 Sv. en de bepalingen van de wet op het politieambt.¹⁴

6. Deze traditionele opsporingstechnieken volstaan niet altijd. In de strijd tegen de georganiseerde criminaliteit is het bijvoorbeeld vaak moeilijk om aan bewijsgaring te doen zonder gebruik te maken van meer verregaande technieken¹⁵, onder meer aangezien een

⁹ Art. 28bis, § 3, eerste lid Sv.; I. ONSEA, *De bestrijding van de georganiseerde misdaad: de grens tussen waarheidsvinding en grondrechten*, 2003, 130-131 (hierna: I. ONSEA, *De bestrijding van de georganiseerde misdaad*).

¹⁰ Art. 56, § 1, vijfde lid Sv.

¹¹ I. ONSEA, *De bestrijding van de georganiseerde misdaad*, 205-206.

¹² H. BERKMOES, "Observatie (bijzondere opsporingsmethoden)" in X., *Strafrecht en strafvordering, artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, OSS 2022, afl. 100, 301.

¹³ P. DAENINCK, *Telefonieonderzoek in het strafrecht. Het triumviraat van de artikelen 46bis, 88bis en 90ter Sv.*, Brugge, die Keure, 2020, 42.

¹⁴ H. BERKMOES, "Observatie (bijzondere opsporingsmethoden)" in X., *Strafrecht en strafvordering, artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, OSS 2022, afl. 100, 302.

¹⁵ C. VAN DEN WYNGAERT, S. VANDROMME en P. TRAEEST, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Oud-Turnhout, Gompel&Svacina, 2019, 1162 (hierna: C. VAN DEN WYNGAERT, S. VANDROMME en P. TRAEEST, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*).

sterk dadergerichte benadering van georganiseerde criminaliteit zou kunnen voorbijgaan aan de structuren die schuilgaan achter individuele misdrijven¹⁶. Deze technieken kunnen als zwaarwichtig beschouwd worden omdat ze ernstige inbreuken op grondrechten met zich kunnen meebrengen en afbreuk kunnen doen aan de fundamentele beginselen van de strafrechtspleging.¹⁷ Ze hebben vaak een heimelijk karakter of kunnen de eerlijkheid van een strafproces in het gedrang brengen. Voor deze meer diepgaande onderzoekstechnieken is het bestaan van een specifieke wettelijke regeling vereist.¹⁸

Het gebruik van dergelijke onderzoekstechnieken gebeurde in België systematisch vanaf de jaren zeventig. Op dat moment was er nog geen sprake van een wettelijk kader dat de toepassing van deze technieken regelde.¹⁹ De noodzaak voor de inzet van meer zwaarwichtige onderzoekstechnieken binnen een wettelijk kader bleek onder meer uit de verslagen van de eerste Bendecommissie in 1988.²⁰ Het opsporen van telefoonnummers en het afluisteren en opnemen van privé- en telecommunicatie werd in 1991 wettelijk vastgelegd.²¹ De bijzondere opsporingsmethoden werden op hun beurt in eerste instantie geregeld in een vertrouwelijke ministeriële omzendbrief en kregen pas in 2003 een wettelijke regeling²².

7. De BOM-wet van 6 januari 2003, aangevuld met het KB van 9 april 2003 betreffende de politionele onderzoekstechnieken, maakt een opdeling tussen drie begrippen: de bijzondere opsporingsmethoden, de andere onderzoeksmethoden en de politionele onderzoekstechnieken. Elk van deze drie categorieën van onderzoekstechnieken grijpt op de één of andere manier in op de fundamentele rechten en vrijheden.

¹⁶ H. BERKMOES en J. DELMULLE, *De bijzondere opsporingsmethoden en enige andere onderzoeksmethoden*, Brussel, Politeia, 2011, 17.

¹⁷ C. DE ROY en S. VANDROMME, *Bijzondere opsporingsmethoden en aanverwante onderzoeksmethoden*, Intersentia, 2004, 1; J. POELS, "De wettelijke regeling van de bijzondere opsporingsmethoden: eindelijk een gepast antwoord op jarenlange aanbevelingen (van parlementaire onderzoekscommissies) en betrachtingen (van politiediensten en magistraten)", *De orde van de dag* 2003, afl. 21, 37-38.

¹⁸ EHRM 24 april 1990, nrs. SERIESA176A-B, Kruslin&Huvig/Frankrijk, § 62; P. DE HERT, "Het Europees Hof Rechten van de Mens erkent publieke privacy", *NjW* 2002, 117.

¹⁹ I. ONSEA, *De bestrijding van de georganiseerde misdaad*, 189; P. TRAEEST en J. MESE, "België" in P.J.P. TAK, *Heimelijke opsporing in de Europese Unie*, Antwerpen-Groningen, Intersentia, 2000, 9.

²⁰ *Hand. Kamer* 1989-90, 30 april 1990, nr.59/8-10.

²¹ Wet 11 februari 1991 tot invoeging van een artikel 88bis in het Wetboek van Strafvordering, *BS* 16 maart 1991, 5435-5436.

²² Wet van 6 januari 2003 betreffende de bijzondere opsporingsmethoden en enige andere onderzoeksmethoden, *BS* 12 mei 2003 (hierna: BOM-wet).

8. Naast de onderzoekstechnieken die met de BOM-wet zijn ingevoerd zijn, bestaan er nog een aantal andere technieken die als zwaarwichtig beschouwd kunnen worden omdat de toepassing ervan de fundamentele rechten en vrijheden ernstig kan aantasten. Ze bezitten immers een heimelijk karakter, hebben betrekking op fundamentele beginselen van de strafrechtspleging²³ of op gegevens die als extra gevoelig kunnen beschouwd worden in het kader van de bescherming van de privacy.

9. Aangezien het privacybegrip niet strikt omlijnd is, is het ook niet altijd duidelijk waar de grens ligt tussen technieken die een mogelijke schending van de privacy uitmaken en technieken waarvoor dit niet het geval is.²⁴ De onderstaande opsomming van zwaarwichtige onderzoekstechnieken is dan ook een arbitrair gegeven, waarbij het niet ondenkbaar is dat andere technieken die momenteel niet als zwaarwichtig beschouwd worden in de toekomst wél een inbreuk op de privacy kunnen vormen.

2.1.1. De bijzondere opsporingsmethoden

10. Bijzondere opsporingsmethoden vormen heimelijke onderzoeksmaatregelen die kunnen worden aangewend binnen een proactief of reactief opsporingsonderzoek en binnen een gerechtelijk onderzoek.²⁵ De wet definieert het begrip niet, maar somt de verschillende methoden exhaustief op.²⁶ Het gaat om **de observatie**²⁷, **de infiltratie**²⁸, **de burgerinfiltratie**²⁹ en **de informantenwerking**^{30,31}. De tactieken, technieken en bronnen die worden gebruikt bij de toepassing van de bijzondere opsporingsmethoden en waarvan de bekendmaking de veiligheid en de afscherming van de identiteiten van informanten, infiltranten en politieambtenaren in gevaar kan brengen, maken onderdeel uit van een vertrouwelijk dossier en komen nooit in het strafdossier terecht.³²

²³ C. DE ROY en S. VANDROMME, *Bijzondere opsporingsmethoden en aanverwante onderzoeksmethoden*, Antwerpen, Intersentia, 2004, 1.

²⁴ I. ONSEA, *De bestrijding van de georganiseerde misdaad*, 207.

²⁵ C. VAN DEN WYNGAERT, S. VANDROMME en P. TRAEST, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, 1161-1164.

²⁶ H. BERKMOES en J. DELMULLE, *De bijzondere opsporingsmethoden en enige andere onderzoeksmethoden*, Brussel, Politeia, 2011, 129.

²⁷ Art. 47sexies Sv.

²⁸ Art. 47octies Sv.

²⁹ Art. 47novies Sv.

³⁰ Art. 47decies Sv.

³¹ Art. 47ter, § 1 Sv.

³² H. BERKMOES en J. DELMULLE, *De bijzondere opsporingsmethoden en enige andere onderzoeksmethoden*, Brussel, Politeia, 2011, 132.

2.1.2. De enige andere onderzoeksmethoden

11. De ‘andere onderzoeksmethoden’ zijn eveneens middels de BOM-wet opgenomen in het wetboek van strafvordering. Deze onderzoekstechnieken onderscheiden zich van de bijzondere opsporingsmethoden doordat er geen vertrouwelijk dossier wordt bijgehouden, maar alle stukken deel uitmaken van het strafdossier en bijgevolg toegankelijk zijn voor de procespartijen.³³ De ‘andere onderzoeksmethoden’ zijn **het onderscheppen en openen van post³⁴, de inkijkoperatie in een woning³⁵, het direct afluisteren³⁶, de uitgestelde tussenkomst³⁷ en het inwinnen van gegevens over bankrekeningen en banktransacties^{38, 39}**.

2.1.3. De politionele onderzoekstechnieken

12. Hoewel de politionele onderzoekstechnieken geen bijzondere opsporingsmethoden vormen, worden ze wel in dit kader ingezet. Het zijn technieken die ter ondersteuning dienen van de infiltratie en waarvan de aanwending binnen hetzelfde wettelijke kader dient te gebeuren.⁴⁰

In tegenstelling tot de andere twee categorieën van onderzoekstechnieken zijn de politionele onderzoekstechnieken niet met de BOM-wet in het wetboek van strafvordering ingevoerd, maar zijn ze vervat in een koninklijk besluit.⁴¹ Aangezien ze een evolutief karakter kennen en gezien de techniciteit ervan opteerde de wetgever voor deze wijze van invoering.⁴²

³³ *Ibid.*; J. MEESE, “Bijzondere opsporingsmethoden en andere onderzoeksmethoden”, *NjW* 2003, 1137.

³⁴ Art. 46ter Sv.

³⁵ Art. 89ter Sv.

³⁶ Art. 90ter tot 90novies Sv.

³⁷ Art. 40bis Sv.

³⁸ Art. 46quater Sv.

³⁹ Artt. 6-13 BOM-wet.

⁴⁰ Art. 47octies § 2 Sv.; J. MEESE, “Bijzondere opsporingsmethoden en andere onderzoeksmethoden”, *NjW* 2003, 1137.

⁴¹ KB 9 april 2003 betreffende de politionele onderzoekstechnieken, *BS* 12 mei 2003 (hierna: KB politionele onderzoekstechnieken).

⁴² Wetsontwerp betreffende de bijzondere opsporingsmethoden en enige andere onderzoeksmethoden, *Parl. St. Kamer* 2001-02, nr. 1688/001, 36; J. MEESE, “Bijzondere opsporingsmethoden en andere onderzoeksmethoden”, *NjW* 2003, 1137.

De politionele onderzoekstechnieken betreffen **de pseudokoop**⁴³ en **-verkoop**⁴⁴, **de vertrouwenskoop** en **-verkoop**⁴⁵, **de testkoop**⁴⁶, **de gecontroleerde af-**⁴⁷ en **doorlevering**⁴⁸ en **de frontstore**⁴⁹. Enkel de leden van de directie van de speciale eenheden van de federale politie kunnen deze aanwenden.⁵⁰

2.1.4. Andere zwaarwichtige onderzoekstechnieken

13. Er bestaan nog andere onderzoekstechnieken die als zwaarwichtig te beschouwen zijn, hetzij omdat hun toepassing de fundamentele rechten en vrijheden ernstig kan aantasten, hetzij omdat er sprake is van een eventuele aantasting van het beginsel van loyaliteit van bewijsgeving, hetzij omdat ze betrekking hebben op de integriteit van het rechtssysteem.

14. Het gaat dan over **inmengingen in de elektronische en telecommunicatie** zoals het afluisteren, kennismaken en opnemen van privécommunicatie⁵¹, de identificatie van abonnees of gewoonlijke gebruikers van een elektronische communicatiedienst of van een gebruikt elektronisch communicatiemiddel⁵², de opsporing van verkeersgegevens van waaruit of waarnaar elektronische communicaties worden of werden gedaan en de lokalisatie van de oorsprong of de bestemming van elektronische communicatie.⁵³

15. Een aantal technieken kan een verregaande invloed hebben op de eerlijkheid van het strafproces, met name **de gedeeltelijke anonimiteit van getuigen**⁵⁴, **de anonieme getuigenissen**⁵⁵, **de beschermde bedreigde getuigen**⁵⁶ en **de toezeggingen wegens het afleggen van een verklaring**⁵⁷.

⁴³ Art. 3, eerste lid KB politionele onderzoekstechnieken.

⁴⁴ *Ibid.*, art. 4, eerste lid.

⁴⁵ *Ibid.*, tweede lid.

⁴⁶ *Ibid.*, derde lid.

⁴⁷ *Ibid.*, art. 5.

⁴⁸ *Ibid.*, art. 6.

⁴⁹ *Ibid.*, art. 7.

⁵⁰ *Ibid.*, art. 1.

⁵¹ Art. 90ter e.v. Sv.

⁵² Art. 46bis Sv.

⁵³ Art. 88bis Sv.

⁵⁴ Art. 75bis Sv.

⁵⁵ Art. 86bis Sv.

⁵⁶ Art. 102-111 Sv.

⁵⁷ Art. 216/1 tot 216/8 Sv.

16. Ten slotte bestaan er nog **de inkijkoperatie in een private plaats**⁵⁸, **de infiltratie op het internet**⁵⁹, **het vorderen van administratieve inlichtingen bij instellingen van sociale zekerheid**⁶⁰, **het vorderen van passagiersgegevens**⁶¹ en **het DNA-onderzoek**⁶².

2.2. Gevolgen van de zwaarwichtigheid

17. Zoals hoger aangehaald zijn deze technieken zwaarwichtig omdat ze ernstige inbreuken op grondrechten kunnen uitmaken en afbreuk kunnen doen aan de fundamentele beginselen van de strafrechtspleging.⁶³ Hieronder volgt meer in detail een bespreking van de impact die zij kunnen uitoefenen.

2.2.1. De aantasting van fundamentele rechten en vrijheden

18. In het kader van het belang van de waarheidsvinding zijn aan de overheid bevoegdheden toegekend die een soms verregaande beperking van bepaalde individuele fundamentele rechten en vrijheden kunnen inhouden. Deze twee belangen, de waarheidsvinding enerzijds en de eerbied voor rechten en vrijheden anderzijds, staan vaak loodrecht tegenover elkaar.⁶⁴ De aanwezigheid van deze grondrechten in zowel nationale als internationale rechtsbronnen toont duidelijk het belang ervan aan.

2.2.1.1. Het recht op privacy

19. Bepaalde maatregelen maken een inbreuk uit op het recht op de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer. Het gaat dan bijvoorbeeld over het afluisteren van telefoongesprekken, de observatie, het onderscheppen van post, ... Het recht op privacy wordt vaak ernstig aangetast, onder meer doordat er gebruik kan gemaakt worden van technische hulpmiddelen zoals opnameapparatuur en dit bovendien op grote schaal kan

⁵⁸ Art. 46quinquies Sv.

⁵⁹ Art. 46sexies Sv.

⁶⁰ Art. 46bis/1 Sv.

⁶¹ Art. 46septies Sv.

⁶² Art. 90undecies-duodecies Sv.

⁶³ C. DE ROY en S. VANDROMME, *Bijzondere opsporingsmethoden en aanverwante onderzoeksmethoden*, Antwerpen, Intersentia, 2004, 1; K. VAN CAUWENBERGHE en F. HUTSEBAUT, "De wet betreffende de bijzondere opsporingsmethoden (B.O.M.). Waarheen met de rechtszekerheid?", *De orde van de dag* 2003, 8.

⁶⁴ C. VAN DEN WYNGAERT, S. VANDROMME en P. TRAEEST, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, 601.

gebeuren.⁶⁵ Bij het gebruik van dergelijke methoden bestaat ook de kans dat niet alleen de privacy van de verdachte wordt aangetast, maar ook die van derden.⁶⁶

20. Het recht op privacy is vervat in de Belgische Grondwet⁶⁷ en stelt dat iedereen het recht bezit op de eerbiediging van zijn privéleven, behoudens in de gevallen en onder de voorwaarden door de wet bepaald. In het geval van het uitoefenen van bevoegdheden die een schending op het recht op privacy kunnen inhouden dient er sprake te zijn van een formele wettelijke basis.⁶⁸

21. Ook internationale rechtsbronnen erkennen het recht op privacy als een fundamenteel recht. Het Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke rechten (BUPO) bepaalt dat niemand onderworpen mag worden aan een willekeurige of onwettige inmenging in zijn privéleven en briefwisseling en dat iedereen het recht heeft op bescherming door de wet tegen een zodanige inmenging of aantasting.⁶⁹ Ook het UVRM bevat een gelijkaardige bepaling.⁷⁰

Het EVRM stelt dat iedereen het recht heeft op respect voor zijn privé-, familie- en gezinsleven, zijn woning en zijn correspondentie en dat inmengingen vanwege de overheid slechts onder bepaalde voorwaarden zijn toegestaan.⁷¹

Het Handvest van de Grondrechten van de EU heeft zowel een algemeen artikel inzake het recht op privacy⁷² als een specifiek artikel inzake de bescherming van persoonsgegevens⁷³.

⁶⁵ *Ibid.*, 803 en 1163.

⁶⁶ M. DE RUE en C. DE VALKENNEER, *Les méthodes particulières de recherche et quelques autres méthodes d'enquête*, Brussel, Larcier, 2008, 22.

⁶⁷ Art. 22 Gw.

⁶⁸ I. ONSEA, *De bestrijding van de georganiseerde misdaad*, 198.

⁶⁹ Art. 17 BUPO.

⁷⁰ Art. 12 UVRM.

⁷¹ Art. 8 EVRM.

⁷² Art. 7 HGEU.

⁷³ Art. 8 HGEU.

2.2.1.2. De rechten van de verdediging

22. Net zoals inzake het recht op privacy zijn er ook inzake de rechten van de verdediging verscheidene bronnen van toepassing.

23. Het BUPO stelt dat iedereen, bij het bepalen van de gegrondheid van een tegen hem ingestelde strafvervolging, het recht heeft op een eerlijke behandeling⁷⁴ waarbij er bepaalde minimumgaranties dienen aanwezig te zijn⁷⁵. Het gaat dan onder meer om het recht zich te verdedigen en getuigen te (doen) ondervragen.

24. Het Belgische strafprocesrecht regelt de rechten van de verdediging niet uitdrukkelijk. De belangrijkste rechtsbronnen betreffen art. 6 van het EVRM⁷⁶ en hoofdstuk zes van het HGEU⁷⁷.

Het EVRM benoemt de rechten van de verdediging als 'het recht op een eerlijk proces'. De waarborgen zijn gelijkaardig aan degene in het BUPO-verdrag.

Het HGEU stelt onder meer dat iedereen tegen wie een vervolging is ingesteld het recht heeft op de eerbiediging van de rechten van de verdediging.⁷⁸

25. Het doel van de rechten van de verdediging in strafzaken bestaat erin om de verdachte te beschermen tegen een willekeurige veroordeling en straftoemeting.⁷⁹ Deze rechten zijn van toepassing op personen die worden vervolgd wegens een misdrijf. Net zoals inzake het recht op privacy zijn vele rechten van de verdediging zogenaamde groeirechten. Het toepassingsgebied ervan is gedurende de jaren dan ook uitgebreid.⁸⁰

26. Het EHRM stelt dat eerlijkheid het belangrijkste beginsel is inzake de toepassing van art. 6 EVRM en dat het recht op een eerlijk proces dan ook een bijzonder groot belang kent in een

⁷⁴ Art. 14, eerste lid BUPO.

⁷⁵ *Ibid.*, tweede lid.

⁷⁶ C. VAN DEN WYNGAERT, S. VANDROMME en P. TRAEEST, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, 601-602.

⁷⁷ *Ibid.*, 718.

⁷⁸ Art. 48, tweede lid HGEU.

⁷⁹ C. VAN DEN WYNGAERT, S. VANDROMME en P. TRAEEST, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, 601-602, 717.

⁸⁰ *Ibid.*, 718.

democratische samenleving, waarbij het Hof vooral verwijst naar de wapengelijkheid, het recht op een eerlijke bewijsvoering en het onmiddellijkheidsbeginsel.⁸¹

27. Het Hof van Cassatie oordeelt traditioneel dat art. 6 EVRM niet van toepassing is in het vooronderzoek⁸²; het EHRM hanteert daarentegen een holistische aanpak waarbij het controleert of het proces in zijn geheel – inclusief de wijze van bewijsverkrijging in het vooronderzoek – eerlijk is verlopen⁸³. De niet-eerbiediging van bepaalde verdedigingsrechten tijdens de fase van het vooronderzoek kan de eerlijkheid van de gehele procedure aantasten.⁸⁴

28. Het Grondwettelijk Hof stelde dat de inmenging in het recht van verdediging enkel kan worden verantwoord indien ze strikt evenredig is met het belang van de te bereiken doelstellingen.⁸⁵

29. Bepaalde zwaarwichtige onderzoekstechnieken kunnen een schending uitmaken van de rechten van de verdediging. Bij de toepassing van de bijzondere opsporingsmethoden is er bijvoorbeeld sprake van een vertrouwelijk dossier, waarvan de verdediging op geen enkel moment kennis kan nemen. Anonieme getuigenissen kunnen dan weer een inbreuk betekenen op het recht op een eerlijke bewijsvoering en op het recht op confrontatie met getuigen.⁸⁶ Het EHRM oordeelde in het verleden al dat een pseudokoop in bepaalde omstandigheden strijdig kan zijn met art. 6(1) EVRM.⁸⁷

⁸¹ EHRM 10 juli 2012, nr. 58331809, Gregacevic/Kroatië, § 49; C. VAN DEN WYNGAERT, S. VANDROMME en P. TRAEST, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, 739.

⁸² J. MEESE, “De bijzondere opsporingsmethoden na de wet van 27 december 2005” in B. DE GROOTE, A. DE WILDE en P. DEPUYDT, *CBR-Jaarboek 2006-2007*, Antwerpen, Intersentia 2007, 146.

⁸³ I. ONSEA, *De bestrijding van de georganiseerde misdaad*, 223.

⁸⁴ C. VAN DEN WYNGAERT, S. VANDROMME en P. TRAEST, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, 957-958.

⁸⁵ GwH 19 juli 2007, nr. 105/2007, § B.3.1.

⁸⁶ H. BERKMOES, “Bijzondere opsporingsmethoden” in *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere wetten*, 2019, afl. 37, 216/10.

⁸⁷ EHRM 9 juni 1998, nr. 25829/94, Teixeira de Castro/Portugal.

2.2.2. De aantasting van de beginselen van behoorlijk strafrecht

30. Naast de soms verre gaande inbreuken op fundamentele rechten en vrijheden die de aanwending van deze zwaarwichtige onderzoekstechnieken met zich meebrengt, rijst ook de vraag hoe ver de overheid mag gaan in de aanwending ervan zonder de integriteit van het rechtssysteem in het gedrang te brengen. Bepaalde technieken staan immers toe dat de overheid zelf deelneemt aan het plegen van misdrijven of burgers daartoe aanspoort⁸⁸, waardoor er afbreuk kan gedaan worden aan de fundamentele beginselen van de strafrechtspleging zoals het loyaliteitsbeginsel bij het zoeken naar bewijzen⁸⁹, het beginsel van de zuiverheid van het oogmerk, het beginsel van redelijke en billijke belangenafweging en het beginsel van gelijkheid⁹⁰. Politieambtenaren, die normaal gelast zijn met het voorkomen en het opsporen van misdrijven, zullen onder bepaalde omstandigheden net misdrijven gaan plegen tijdens de uitoefening van hun opdracht.⁹¹ In het arrest *Klass* stelde het EHRM dat het toepassen van heimelijke surveillance door een overheid de democratie kan ondermijnen of zelfs kan vernietigen, op grond van de verdediging van deze zelfde democratie.⁹²

2.3. Tussentijds besluit

31. Het onderscheid tussen *gewone* en *zwaarwichtige* onderzoekstechnieken ligt in de mate waarin ze een schending van grondrechten uitmaken en afbreuk kunnen doen aan de fundamentele beginselen van de strafrechtspleging. Dit onderscheid is niet altijd even eenvoudig te maken aangezien de invulling van wat onder het privéleven valt evolutief is. Er zijn een aantal technieken voorzien in het wetboek van strafvordering die duidelijk als zwaarwichtig te beschouwen zijn omwille van hun heimelijk karakter of de impact die ze kunnen hebben op de eerlijkheid van het strafproces. De opsomming van technieken die als zwaarwichtig beschouwd kunnen worden is evenwel arbitrair; mogelijk zijn er ook nog andere technieken die in de toekomst onder deze noemer kunnen vallen.

⁸⁸ C. VAN DEN WYNGAERT, S. VANDROMME en P. TRAEST, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, 1164.

⁸⁹ Wetsontwerp betreffende de bijzondere opsporingsmethoden en enige andere onderzoeksmethoden, *Parl. St. Kamer* 2001-02, nr. 1688/001, 8.

⁹⁰ I. ONSEA, *De bestrijding van de georganiseerde misdaad*, 151.

⁹¹ M. DE RUE en C. DE VALKENEER, *Les méthodes particulières de recherche et quelques autres méthodes d'enquête*, Brussel, Larcier, 2008, 43.

⁹² EHRM 6 september 1978, nr. 5029/71, *Klass and others/Duitsland*, § 49.

3. Hoofdstuk 2: parlementaire controlemogelijkheden

3.1. De nood aan parlementaire controle

32. Aangezien de zwaarwichtige onderzoekstechnieken een inbreuk kunnen uitmaken op de fundamentele rechten en vrijheden en de beginselen van behoorlijk strafrecht is het, naast de nood aan controle in het algemeen, ook noodzakelijk dat er een parlementaire controlemogelijkheid is met betrekking tot het aanwenden van deze technieken.

Deze noodzaak vindt haar oorsprong in enerzijds het systeem van *checks and balances* en anderzijds als onderdeel van de waarborgen tegen misbruik die het EHRM eist bij de aanwending van onderzoekstechnieken die verregaande inbreuken op individuele rechten en vrijheden kunnen uitmaken.

3.1.1. Checks and balances

33. In een democratische rechtsstaat is het van cruciaal belang dat er een evenwicht bestaat tussen de verschillende machten, bewaakt door een systeem van controles en waarborgen. Dit toezicht zorgt ervoor dat de democratische legitimatie gewaarborgd blijft omdat controle mogelijk blijft of er wordt gehandeld in overeenstemming met de wet en het algemeen belang.⁹³ De zwaarwichtige technieken zijn voorzien door de wetgevende macht en worden toegepast onder de leiding en het gezag van de rechterlijke macht. De uiteindelijke aanwending gebeurt door de politiediensten als deel van de uitvoerende macht. De politiediensten bezitten weliswaar de taak om de individuele rechten en vrijheden van de burgers te beschermen, maar de uitvoering van de politietaken kan ook deze rechten en vrijheden aantasten.⁹⁴ In een democratische rechtsstaat moet het optreden van de politie dan ook controleerbaar zijn.⁹⁵

34. Er zijn verschillende controlemechanismen die betrekking hebben op het optreden van de politiediensten. Het sluitstuk van deze controle moet bij de wetgevende macht liggen

⁹³ R. VAN BRAKEL, "Een reflectie over het huidige toezicht van het gebruik van surveillancetechnologie door de lokale politie in België", *CPS* 2020, afl. 55, 139.

⁹⁴ H. DE CROO, "Is er nood aan een democratisch toezicht op de politiefunctie?" in G.L. BOURDOUX, H. BERKMOES en A. VANDOREN (eds.), *Voor een verantwoorde, transparante, democratische politiezorg*, Brussel, Politeia, 2004, 15.

⁹⁵ *Ibid.*, 17.

opdat deze, naast het wetgevende werk, ook de controle op de uitvoerende macht kan realiseren als onderdeel van de dubbele finaliteit van deze wetgevende macht.⁹⁶ Deze democratische controle biedt een waarborg dat de instellingen van de uitvoerende macht goed functioneren en dat de kans op het ontstaan van misbruik bij het uitvoeren van hun taken zo klein mogelijk is.⁹⁷ Het kunnen uitvoeren van toezicht op de uitvoerende macht vormt een fundamenteel prerogatief in een parlementair systeem⁹⁸ en geldt als fundamenteel bestanddeel van de rechtsstaat⁹⁹. Bij de toepassing van zwaarwichtige onderzoekstechnieken zoals de bijzondere opsporingsmethoden, die slechts mogen worden aangewend als *ultimum remedium*¹⁰⁰, blijft het belang van een dergelijke democratische controle vanzelfsprekend het grootst.

35. Een onafhankelijk parlementair toezicht kent niet enkel een noodzaak vanuit de optiek van de rechtsbescherming maar vormt ook een belangrijke factor die ervoor zorgt dat de politiediensten zelf gevrijwaard blijven van ongerechtvaardigde verdenkingen die het vertrouwen van de bevolking in hun politie kunnen ondermijnen.¹⁰¹

3.1.2. Waarborgen tegen misbruik

36. Het EHRM vereist inzake mogelijke inbreuken op het recht op privacy dat het nationale recht voorziet in adequate en voldoende waarborgen tegen misbruik¹⁰², waarbij het Hof moet overtuigd zijn van deze adequaatheid en effectiviteit.¹⁰³ Inzake de rechten van de verdediging hecht het EHRM veel belang aan de aanwezigheid van compenserende waarborgen.¹⁰⁴

⁹⁶ *Ibid.*, 18.

⁹⁷ L. VANDENHOVE, "Verkozenen moeten het laatste woord hebben" in K. BEYENS, F. JANSSENS, P. PONSAERS en A. VERHAGE (eds.), *Themanummer Justitie en Politie: Under Control?, Orde van de Dag*, Mechelen, Kluwer 2001, afl. 55, 17.

⁹⁸ C. BEHRENDT en M. VRANCKEN, *Beginselen van het Belgisch Staatsrecht*, Brugge, Die Keure, 2022, 239 (hierna: C. BEHRENDT en M. VRANCKEN, *Beginselen van het Belgisch Staatsrecht*).

⁹⁹ G.L. BOURDOUX, "Waakzaamheid, onafhankelijkheid, neutraliteit en transparantie. Het Vast Comité van Toezicht op de politiediensten ten dienste van het Parlement en van de burger" in G.L. BOURDOUX, H. BERKMOES en A. VANDOREN (eds.), *Voor een verantwoorde, transparante, democratische politiezorg*, Brussel, Politeia, 2004, 537.

¹⁰⁰ J. ONSEA, *De bestrijding van de georganiseerde misdaad*, 235.

¹⁰¹ G.L. BOURDOUX, "Waakzaamheid, onafhankelijkheid en transparantie" in G.L. BOURDOUX, H. BERKMOES en A. VANDOREN (eds.), *Voor een verantwoorde, transparante, democratische politiezorg*, Brussel, Politeia, 2004, 548.

¹⁰² EHRM 6 september 1978, nr. 5029/71, *Klass and others/Duitsland*.

¹⁰³ EHRM 7 juni 2016, nr. 30083/10, *Karabeyoglu/Turkije*, §§ 101-103, 106.

¹⁰⁴ EHRM 27 oktober 2004, nrs. 39647/98 en 40461/98, *Edwards & Lewis/Verenigd Koninkrijk*, §§ 46-48; J. MEESE, "De bijzondere opsporingsmethoden na de wet van 27 december 2005" in B. DE GROOTE, A. DE WILDE en P. DEPUYDT, *CBR-Jaarboek 2006-2007*, Antwerpen, Intersentia 2007, 143.

37. De Raad van Europa benadrukt hierin de rol van de parlementaire controle, onder meer aangezien de uiteindelijke legitimiteit en autoriteit inzake de uitvoering van zwaarwichtige onderzoekstechnieken hun basis vinden in de goedkeuring van de wetgevende macht.¹⁰⁵ De parlementaire controle maakt daarbij deel uit van een gediversifieerd extern toezicht.¹⁰⁶

3.2. Algemene parlementaire controlemogelijkheden

38. De wetgevende macht beschikt over verschillende mogelijkheden om controle uit te oefenen, zowel rechtstreeks als via bij het parlement opgerichte controleorganen. Het merendeel van deze controlemogelijkheden heeft een algemene strekking. Inzake de aanwending van zwaarwichtige onderzoekstechnieken bestaat er ook een specifiek geregeld toezichtmiddel.

3.2.1. Directe controlemogelijkheden

3.2.1.1. Parlementaire vragen

39. De ministers zijn verantwoordelijk tegenover de Kamer van Volksvertegenwoordigers.¹⁰⁷ De Kamer kan dan ook de aanwezigheid van ministers vorderen.¹⁰⁸ Deze vordering kan betrekking hebben op eender welke materie en gebeurt bij stemming. De aanwezigheid van een minister kan ook *gevraagd* worden, waarbij geen stemming vereist is.¹⁰⁹

Het opzet van het vorderen of vragen van de aanwezigheid bestaat in het stellen van vragen in het kader van de verantwoordelijkheid die de desbetreffende minister heeft tegenover het parlement.

40. Het reglement van de Kamer van Volksvertegenwoordigers beschrijft de praktische invulling van het recht op het stellen van vragen. Vragen dienen nauwkeurig en bondig te blijven en zich te beperken tot wat strikt noodzakelijk is om ze te begrijpen. Verder kunnen

¹⁰⁵ RAAD VAN EUROPA, *Report on the Democratic oversight of the Security Services*, 11 juni 2007, nr. CDL-AD(2007)016-e, 150.

¹⁰⁶ K. DOKIC, *Parliaments on a special mission: oversight of implementation of special investigative measures*, Belgrado, Beogradski center za bezbednosnu politiku, 2014, 7.

¹⁰⁷ Art. 101 Gw.

¹⁰⁸ Art. 100, tweede lid Gw.

¹⁰⁹ C. BEHRENDT en M. VRANCKEN, *Beginnelsen van het Belgisch Staatsrecht*, 239.

vragen ook niet ontvankelijk zijn: onder meer vragen met betrekking tot persoonlijke gevallen en vragen die uitsluitend strekken tot het verkrijgen van statistische gegevens.¹¹⁰

De vragen worden hetzij schriftelijk, hetzij mondeling gesteld. Schriftelijke vragen en de antwoorden erop worden in het wekelijks gepubliceerde *Bulletin van Vragen en Antwoorden* opgenomen. De antwoorden van de minister op deze vragen geven geen aanleiding tot een repliek of debat.¹¹¹

Mondelinge vragen kunnen zowel volgen *in plenum* als in een commissie. Deze vragen dienen een actueel karakter te kennen en van algemeen belang te zijn. Een Kamerlid dat een dergelijke vraag wil stellen dient de voorzitter van de Kamer in kennis te stellen van het onderwerp van de vraag en de betrokken minister.¹¹²

Indien er verscheidene vragen over eenzelfde actueel onderwerp worden aangekondigd bestaat de mogelijkheid om een actualiteitsdebat te voeren in de plenaire zitting.¹¹³

3.2.1.2. Interpellaties

41. Elk lid van de Kamer kan een minister of een staatssecretaris interpelleren. Een interpellatie betreft doorgaans een kritiek van een Kamerlid op een minister, waarbij de betrokken minister een antwoord zal geven op deze kritiek.¹¹⁴ Interpellaties zijn uitgebreider dan vragen, in die zin dat het Kamerlid een nota dient toe te voegen die nauwkeurig de kwestie of de feiten opgeeft waarover opheldering wordt gevraagd, aangevuld met de belangrijkste beschouwingen die de interpellant eraan wil vastknopen.¹¹⁵

Een interpellatie vindt in de regel plaats in een commissie, hoewel er ook een mogelijkheid bestaat om deze in plenaire vergadering te houden, bijvoorbeeld wanneer er een algemeen of bijzonder politiek belang aanwezig is.¹¹⁶

¹¹⁰ Art. 122 Reglement van de Kamer van volksvertegenwoordigers (hierna: Kamerreglement).

¹¹¹ *Ibid.*, art. 123.

¹¹² Art. 124 Kamerreglement.

¹¹³ *Ibid.*, art. 125.

¹¹⁴ C. BEHRENDT en M. VRANCKEN, *Beginselen van het Belgisch Staatsrecht*, 242.

¹¹⁵ Art. 130 Kamerreglement.

¹¹⁶ *Ibid.*, vijfde lid.

42. Ter afsluiting van het debat dat volgt uit een interpellatie bestaat de mogelijkheid om een motie aan te nemen. Op basis van een interpellatie bestaan er vier mogelijkheden¹¹⁷: een *gewone* motie waarbij het debat wordt gesloten en het gevoerde beleid wordt ondersteund¹¹⁸, een *motie van wantrouwen* waarmee de politieke verantwoordelijkheid van één of meerdere leden van de regering in het geding gebracht kan worden¹¹⁹, een *constructieve motie van wantrouwen* indien er een opvolger voor benoeming wordt voorgedragen wanneer het ontslag van een regeringslid wordt gevraagd¹²⁰ en een *motie van aanbeveling* waarmee de vergadering zich positief uit ten aanzien van de door de geïnterpelleerde minister gegeven rechtvaardigingen, maar tegelijk een aantal opmerkingen formuleert waarmee de minister in de toekomst best rekening houdt¹²¹.

3.2.1.3. Commissievergaderingen

43. Een groot deel van de parlementaire controle op de regering vindt plaats in de commissies. Deze commissies bestaan uit gespecialiseerde leden die, binnen een kleinere groep dan in de plenaire vergadering, beter en efficiënter kunnen werken. De commissieleden kunnen er vragen stellen aan de leden van de federale regering. Er bestaan elf vaste commissies, waaronder de commissie Justitie.¹²²

3.2.1.4 Het recht van onderzoek: de parlementaire onderzoekscommissie

44. De Kamer van Volksvertegenwoordigers bezit een grondwettelijk recht van onderzoek.¹²³ Daarmee worden de Kamerleden in staat gesteld om de informatie in te winnen die nodig is voor het vervullen van de parlementaire taken in de gevallen waarin de normale middelen van parlementaire controle onvoldoende blijken.¹²⁴

Het doel van een parlementair onderzoek is van politieke aard, waarbij er duidelijkheid kan geschept worden over de omvang en de oorzaken van een bepaalde problematiek, waarbij

¹¹⁷ *Ibid.*, art. 133.

¹¹⁸ C. BEHRENDT en M. VRANCKEN, *Beginselen van het Belgisch Staatsrecht*, 242.

¹¹⁹ *Ibid.*, 243.

¹²⁰ Art. 137, eerste lid Kamerreglement.

¹²¹ C. BEHRENDT en M. VRANCKEN, *Beginselen van het Belgisch Staatsrecht*, 243.

¹²² <https://www.dekamer.be/kvvcr/showpage.cfm?section=/none&language=nl&cfm=/site/wwwcfm/comm/LstCom.cfm>

¹²³ Art. 56, eerste lid Gw.

¹²⁴ C. BEHRENDT en M. VRANCKEN, *Beginselen van het Belgisch Staatsrecht*, 251; A. ALEN en F. MEERSCHAUT, "Beschouwingen omtrent het wezen van het parlementair onderzoeksrecht" in *Liber Amicorum Prof. Em. E. Krings*, Brussel, Story-Scientia, 1991, 3-19.

mogelijke verantwoordelijken aangewezen worden en waarbij mogelijke oplossingen naar voren geschoven worden zodat het parlement kan reageren vanuit haar normatieve rol¹²⁵ op basis van de ingewonnen informatie van het parlementair onderzoek¹²⁶.

De Kamer verricht het onderzoek hetzij zelf, hetzij middels een commissie die is samengesteld uit Kamerleden. Het uitoefenen van een onderzoek door de voltallige vergadering van 150 Kamerleden gebeurt in de praktijk niet, onder meer aangezien een onderzoek uitvoeren met dermate veel onderzoekers onwerkbaar is.¹²⁷

De Kamer oefent het recht van onderzoek bijgevolg uit via parlementaire onderzoekscommissies. Deze commissies hebben verregaande prerogatieven en kunnen bijgevolg een onderzoek voeren dat de Raad van State omschrijft als “*diepgaand en haast inquisitoriaal*”.¹²⁸ De onderzoekscommissies kunnen alle in het wetboek van strafvordering omschreven onderzoeksmaatregelen nemen¹²⁹. Aangezien daar ook de bevoegdheden van de onderzoeksrechter onder vallen – behoudens het overgaan tot inbeschuldigingstellingen en het ontvangen van burgerlijke partijstellingen¹³⁰ - mag het duidelijk zijn dat deze mogelijkheid tot het uitoefenen van een controle de meest verregaande is van de algemene controlemogelijkheden van het parlement. Er kunnen bijvoorbeeld huiszoeken plaatsvinden, inbeslagnames gedaan worden, verdachten en getuigen ondervraagd worden, ... Dit alles dient te gebeuren binnen de grenzen van het doel van het onderzoek en op voorwaarde dat de maatregelen noodzakelijk zijn voor het onderzoek.¹³¹

45. Onderzoekscommissies vormen niet alleen de meest *verregaande* vorm van de parlementaire controlemogelijkheden, ze blijven ook de meest *uitzonderlijke*. In tegenstelling tot vragen en interpellaties, die vaste waarden zijn in het parlementaire werk, worden er maar zelden onderzoekscommissies opgericht. Hiervoor zijn verschillende redenen: praktische

¹²⁵ C. BEHRENDT en M. VRANCKEN, *Beginselen van het Belgisch Staatsrecht*, 257.

¹²⁶ S. STAELRAEVE, *Zin en onzin van parlementaire onderzoekscommissies: Van 1830 tot de Sabenacommissie*, Gent, Academia Press, 2003, 68.

¹²⁷ C. BEHRENDT en M. VRANCKEN, *Beginselen van het Belgisch Staatsrecht*, 254.

¹²⁸ *Ibid.*, 257.

¹²⁹ Art. 4, § 1 wet op het parlementair onderzoek, BS 5 mei 1880.

¹³⁰ C. BEHRENDT en M. VRANCKEN, *Beginselen van het Belgisch Staatsrecht*, 257.

¹³¹ S. STAELRAEVE, *Zin en onzin van parlementaire onderzoekscommissies: Van 1830 tot de Sabenacommissie*, Gent, Academia Press, 2003, 41.

bezwaren zoals een hoge kostprijs en de hoeveelheid tijd en energie die dit middel vereist, persaandacht, ...¹³²

3.2.2 Indirecte controlemogelijkheden

46. Naast de *directe* controlemogelijkheden zijn er ook een aantal mogelijkheden waarbij het parlement *indirect* controle kan uitoefenen, i.e. niet door *zelf* het onderzoek te voeren maar dit te laten uitvoeren door onafhankelijke controleorganen die zijn opgericht bij het parlement. Inzake de aanwending van zwaarwichtige onderzoekstechnieken komen er twee organen in beeld, met name het Vast Comité van Toezicht op de politiediensten (Comité P) en het Controleorgaan op de politionele informatie (COC).

3.2.2.1. Het Comité P

47. De wet van 18 juli 1991 creëerde de grondslag voor de externe controle van de politiediensten, waarbij het Vast Comité van Toezicht op de politiediensten ontstond.¹³³

Het Comité P is een permanente commissie - in tegenstelling tot parlementaire onderzoekscommissies die per definitie tijdelijk blijven - waarbij het parlementaire toezicht *middellijk* verloopt en dus niet rechtstreeks door parlementsleden wordt verricht.¹³⁴ Het is een extern orgaan met een *sui generis*-statuut. Hoewel het aan het parlement gehecht is, blijft het er tegelijkertijd onafhankelijk van.¹³⁵ Hierdoor is het mogelijk om politieambtenaren met gerechtelijke bevoegdheden aan te stellen zonder het principe van de scheiding der machten te schenden.¹³⁶

Het Comité P treedt op als een externe instelling tegenover de uitvoerende macht en legt verantwoording af aan de Bijzondere commissie belast met de parlementaire begeleiding van

¹³² *Ibid.*, 33.

¹³³ Wet van 18 juli 1991 tot regeling van het toezicht op politie- en inlichtingendiensten en op het Coördinatieorgaan voor de dreigingsanalyse, BS 26 juli 1991 (hierna: Toezichtwet).

¹³⁴ W. VAN LAETHEM, "Alles onder controle! Een (ver)nieuw(d)e kamercommissie doe toeziet op de politie- én de inlichtingendiensten", *Vigiles* 2015, 9-11.

¹³⁵ H. DE CROO, "Is er nood aan een democratisch toezicht op de politiefunctie?" in G.L. BOURDOUX, H. BERKMOES en A. VANDOREN (eds.), *Voor een verantwoorde, transparante, democratische politiezorg*, Brussel, Politeia, 2004, 16.

¹³⁶ P. PONSAERS, "161 jaar wachten op parlementaire controle" in W. VAN LAETHEM en J. VANDERBORGHT (eds.), *Inzicht in toezicht. Twintig jaar democratische controle op de inlichtingendiensten*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 34.

het Vast Comité van Toezicht op de politiediensten.¹³⁷ Het ziet specifiek toe op de wijze waarop de fundamentele rechten en vrijheden worden nageleefd door de politiediensten en op de doelmatigheid en de coördinatie van de politiediensten.¹³⁸ Ook de aanwending van zwaarwichtige onderzoekstechnieken valt binnen het toepassingsgebied.¹³⁹

48. De meest relevante functie van het Comité P inzake de controle op de aanwending van zwaarwichtige onderzoekstechnieken bestaat uit het voeren van toezichtonderzoeken. Deze hebben betrekking op het gevoerde beleid en bevatten mogelijk aanbevelingen voor de uitvoerende en/of de wetgevende macht.¹⁴⁰ De onderzoeken volgen hetzij uit eigen beweging, hetzij op verzoek van de Kamer, van de bevoegde minister of van de bevoegde overheid.¹⁴¹

Het toezicht dat de oprichting van het Comité P realiseerde heeft als voornaamste doel om te komen tot een betere eerbiediging van de fundamentele democratische rechten en vrijheden door de politiediensten, en niet zozeer het vaststellen van individuele feiten met het oog op de sanctionering ervan.¹⁴²

3.2.2.2. *Het COC*

49. Het Controleorgaan op de politionele informatie (COC) is een onafhankelijke toezichthoudende autoriteit, opgericht bij de Kamer van Volksvertegenwoordigers¹⁴³, die functioneert binnen het kader van het gegevensbeschermingsrecht¹⁴⁴ en daarbij gelast is met het toezicht op de politionele informatiehuishouding. Het is daarmee de gegevensbeschermingsautoriteit voor onder andere de geïntegreerde politie.¹⁴⁵

¹³⁷ Art. 66bis Toezichtwet.

¹³⁸ K. STAS, "De Staatsrechtelijke positie van en de controle op het Comité P", *TBP* 2015, 555.

¹³⁹ P. PONSAERS, "161 jaar wachten op parlementaire controle" in W. VAN LAETHEM en J. VANDERBORGHT (eds), *Inzicht in toezicht. Twintig jaar democratische controle op de inlichtingendiensten*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 31; H. BERKMOES en J. DELMULLE, *De bijzondere opsporingsmethoden en enige andere onderzoeksmethoden*, Brussel, Politeia, 2011, 326.

¹⁴⁰ P. PONSAERS, A. VERHAGE en K. BEYENS, "Controle op politie en justitie: een lappendeken met weinig samenhang", *De orde van de dag* 2011, afl. 55, 9.

¹⁴¹ Art. 8 Toezichtwet; C. VAN DEN WYNGAERT, S. VANDROMME en P. TRAEST, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Oud-Turnhout, Gompel&Svacina, 2019, 649.

¹⁴² P. PONSAERS, A. VERHAGE en K. BEYENS, "Controle op politie en justitie: een lappendeken met weinig samenhang", *De orde van de dag* 2011, afl. 55, 36.

¹⁴³ Art. 71, § 1, eerste lid wet 30 juli 2018 betreffende de bescherming van natuurlijke personen met betrekking tot de verwerking van persoonsgegevens, *BS* 5 september 2018 (hierna: WGB).

¹⁴⁴ R. VAN BRAKEL, "Een reflectie over het huidige toezicht van het gebruik van surveillancetechnologie door de lokale politie in België", *CPS* 2020, afl. 55, 147.

¹⁴⁵ H. BERKMOES, "Controle op de politiediensten" in *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere wetten*, Wolters Kluwer, Mechelen, 2022, afl. 226, 47.

50. Het COC heeft een aantal bevoegdheden die van toepassing kunnen zijn op de aanwending van zwaarwichtige onderzoekstechnieken. Het betreft het toezicht op de toepassing van de bescherming van natuurlijke personen met betrekking tot de verwerking van persoonsgegevens door de bevoegde overheden met het oog op de voorkoming, het onderzoek, de opsporing en de vervolging van strafbare feiten of de tenuitvoerlegging van straffen, met inbegrip van de bescherming tegen en de voorkoming van gevaren voor de openbare veiligheid¹⁴⁶, de controle van de verwerking van de informatie en de persoonsgegevens zoals vervat in de wet op het politieambt en elke andere opdracht die haar door of krachtens wetten is verleend.¹⁴⁷

51. Het COC kan ambtshalve optreden, op verzoek van de Gegevensbeschermingsautoriteit, van de bestuurlijke of gerechtelijke overheden, van de minister van Justitie of Binnenlandse Zaken of van de Kamer van Volksvertegenwoordigers. Het COC brengt in elk geval verslag uit aan de Kamer van Volksvertegenwoordigers in de volgende gevallen: het jaarlijkse activiteitenverslag, een tussentijds activiteitenverslag met betrekking tot een specifiek onderzoek (hetzij ambtshalve, hetzij op verzoek van de Kamer), wanneer het verslag gaat over een opdracht die de Kamer aan het COC heeft toevertrouwd en ten slotte wanneer er geen passend gevolg werd gegeven aan eerdere besluiten van het COC.¹⁴⁸

3.3. De specifieke parlementaire controlemogelijkheid: het verslag in uitvoering van art. 90decies Sv. en art. 216/8 Sv.

3.3.1. Algemeen

52. Art. 90decies Sv. omvat een verslagplicht inzake de aanwending van bepaalde zwaarwichtige onderzoekstechnieken. De minister van Justitie dient jaarlijks verslag uit te brengen aan het parlement over de toepassing van deze technieken.¹⁴⁹

¹⁴⁶ Titel 2 WGB.

¹⁴⁷ Art. 71 § 1 WGB.

¹⁴⁸ Art. 238 WGB.

¹⁴⁹ Art. 90decies Sv.

53. Initieel voerde de wet van 30 juni 1994 ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer tegen het afluisteren, kennismaken en opnemen van privé- en telecommunicatie¹⁵⁰ deze verslagplicht in en was ze van toepassing op de artikelen 90ter tot en met 90novies Sv.

Volgens de parlementaire voorbereidingen voorzag het wetsontwerp van de voornoemde wet in een maximum aantal waarborgen om de bescherming van de persoonlijke levenssfeer te verzekeren.¹⁵¹ Met betrekking tot de invoering van art. 90decies Sv. vermeldt het verslag dat er geen aanleiding is tot een verdere bespreking van het artikel.¹⁵² Inzake het doel van het verslag verwijst de Raad van State in haar advies naar het opzet om er een openbaar parlementair debat over te voeren.¹⁵³

Van deze maatregelen dient het verslag het aantal onderzoeken dat aanleiding heeft gegeven tot de maatregelen, de duur van die maatregelen, het aantal betrokken personen en de behaalde resultaten te bevatten.¹⁵⁴

54. In 2002 werd de verslagplicht aangevuld met de maatregelen inzake de anonieme getuigenissen¹⁵⁵ en de bescherming van bedreigde getuigen¹⁵⁶.

Het initiële opzet bestond erin om deze maatregelen in een apart verslag te vervatten. Na een tussenkomst van Kamerlid ERDMAN, die stelde dat dergelijke verslagen al snel een formaliteit worden en in zeker in deze materie overbodig zouden zijn aangezien het parlement te allen tijde kan vragen om de betreffende gegevens mee te delen, werd dit verslag mee opgenomen in het al bestaande verslag.¹⁵⁷

¹⁵⁰ BS 24 januari 1995.

¹⁵¹ *Hand.* Senaat 1993-94, 18 mei 1994, nr. 843/2, 44.

¹⁵² *Ibid.*, 207.

¹⁵³ RvS 6 augustus 1991, *Advies over ontwerp van wet ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer tegen het afluisteren, opnemen en onderscheppen van privé-uitspraken en privé-mededelingen*, nr. L. 21.082/2, 144.

¹⁵⁴ Art. 90decies, tweede lid Sv.

¹⁵⁵ Wet 8 april 2002 betreffende de anonimiteit van de getuigen, BS 31 mei 2002.

¹⁵⁶ Wet 7 juli 2002 houdende een regeling voor de bescherming van bedreigde getuigen en andere bepalingen, BS 10 augustus 2002.

¹⁵⁷ Wetsontwerp betreffende de anonieme getuigen, *Parl.St.* Kamer 2000-01, nr. 1185/009, 55-56.

Inzake de bescherming van bedreigde getuigen¹⁵⁸ bevat het verslag het aantal onderzoeken dat aanleiding heeft gegeven tot de maatregelen, het aantal betrokken personen en de misdrijven waarop ze betrekking hadden. Inzake de anonieme getuigenissen¹⁵⁹ dienen daarenboven de behaalde resultaten vermeld te worden.

55. In 2003 werden ook de bijzondere opsporingsmethoden en andere onderzoeksmethoden¹⁶⁰ in het verslag opgenomen, waarbij het aantal onderzoeken en betrokken personen, de misdrijven waarop ze betrekking hadden en de behaalde resultaten moeten gerapporteerd worden. De parlementaire voorbereidingen vermelden ook hier de gevoeligheid van de maatregelen als reden om ze mee op te nemen in een wettelijk verankerde verslagplicht.¹⁶¹ De politionele onderzoekstechnieken, die ter ondersteuning dienen van de infiltratie, maken geen deel uit van het verslag.

56. In 2013 werd het verslag toegevoegd dat wordt opgesteld met toepassing van art. 126/1, § 5 van de wet betreffende de elektronische communicatie. Het gaat dan over de verkeers- en locatiegegevens, de gegevens voor identificatie van de eindgebruikers, de gebruikte elektronische communicatiedienst en de vermoedelijk gebruikte eindapparatuur die worden bewaard door de aanbieders van deze diensten.¹⁶² De opname in het verslag in uitvoering van art. 90decies Sv. kwam er na een advies van de toenmalige Commissie voor de Bescherming van de Persoonlijke Levenssfeer. De verslaggeving zou het mogelijk moeten maken om een jaarlijkse wetsevaluatie te verrichten.¹⁶³

57. In 2018 werd de burgerinfiltratie, als vierde bijzondere opsporingsmethode, toegevoegd aan het verslag, waarbij de parlementaire controle als deel van een zesvoudige controlestructuur wordt genoemd. Het opzet van de wetgever was om het parlement in staat

¹⁵⁸ Art. 102 tot 111 en 317 Sv.

¹⁵⁹ Art. 86bis-ter Sv.

¹⁶⁰ Art. 40bis, 46ter, 46quater, 47ter tot decies, 56bis, 88sexies en 89ter Sv.

¹⁶¹ Wetsontwerp 12 maart 2002 betreffende de bijzondere opsporingsmethoden en enige andere onderzoeksmethoden, *Parl.St.* Kamer 2001-02, nr. 1688/001.

¹⁶² Art. 5 § 1, eerste lid wet van 30 juli 2013 houdende wijziging van de artikelen 2, 126 en 145 van de wet van 13 juni 2005 betreffende de elektronische communicatie en van artikel 90decies van het Wetboek van strafvordering, *BS* 23 augustus 2013.

¹⁶³ *Hand.* Kamer 2012-13, 27 juni 2013, nr. 2921/001, 20 en 159.

te stellen om de efficiëntie en problemen bij de toepassing ervan vast te stellen¹⁶⁴. De te vermelden elementen zijn dezelfde als inzake de drie andere bijzondere opsporingsmethoden.

58. Ook de toezeggingen wegens het afleggen van een verklaring werden in 2018 aan een verslagplicht onderworpen. Het betreft niet het verslag vervat in art. 90decies Sv., maar een afzonderlijke verslagplicht, vervat in art. 216/8 Sv.¹⁶⁵ De parlementaire voorbereidingen verduidelijken niet waarom er werd geopteerd voor een apart artikel inzake de verslagplicht.¹⁶⁶ Het verslag moet melding maken van het aantal onderzoeken en betrokken personen, alsook van de resultaten.

3.3.2. Een bijzonder geval: de infiltratie op het internet en de inblikoperatie in een private plaats

59. In 2016 voerde de wetgever de infiltratie op het internet in middels de invoeging van art. 46sexies Sv.¹⁶⁷ Uit de parlementaire voorbereidingen is af te leiden dat het opzet erin bestond om deze techniek toe te voegen aan het verslag in uitvoering van art. 90decies Sv. De memorie van toelichting stelt: *“De maatregel bedoeld in artikel 46quinquies van het Wetboek van strafvordering (interactie/infiltratie op internet) wordt toegevoegd aan de lijst van artikelen in artikel 90decies waarover de minister van Justitie een jaarlijks rapport moet voorleggen aan het Parlement”*.¹⁶⁸

Art. 46quinquies Sv. betreft evenwel de inblikoperatie in een private plaats, die in 2005 in het wetboek van strafvordering werd ingeschreven¹⁶⁹ en in 2016 werd uitgebreid met de mogelijkheid om voorwerpen te openen en mee te nemen en om technische hulpmiddelen te

¹⁶⁴ Wetsontwerp 19 februari 2018 tot wijziging van het Wetboek van strafvordering met het oog op het invoeren van de bijzondere opsporingsmethode burgerinfiltratie, *Parl.St.* Kamer 2017-18, nr. 2940/001, 32.

¹⁶⁵ Artikel 216 werd gewijzigd door de wet van 14 april 2024 houdende diverse wijzigingen van het wetboek van strafvordering (BS 22 april 2024), waardoor de verslagplicht voortaan (in ongewijzigde vorm) vervat is in art. 216/14 Sv.

¹⁶⁶ Wetsontwerp 3 april 2018 tot wijziging van het Wetboek van strafvordering met het oog op het invoeren van een wettelijke regeling inzake spijtoptanten, *Parl.St.* Kamer 2017-18, nr. 3016/001.

¹⁶⁷ Art. 7 wet 25 december 2016 houdende diverse wijzigingen van het Wetboek van strafvordering en het Strafwetboek, met het oog op de verbetering van de bijzondere opsporingsmethoden en bepaalde onderzoeksmethoden met betrekking tot internet en elektronische en telecommunicaties en tot oprichting van een gegevensbank stemafdrukken, BS 17 januari 2017.

¹⁶⁸ Wetsontwerp 8 juli 2016 betreffende de verbetering van de bijzondere opsporingsmethoden en bepaalde onderzoeksmethoden met betrekking tot internet- en elektronische en telecommunicaties, *Parl.St.* 1966/001, 74.

¹⁶⁹ Wet 27 december 2005 houdende diverse wijzigingen van het Wetboek van strafvordering en van het Gerechtelijk Wetboek met het oog op de verbetering van de onderzoeksmethoden in de strijd tegen het terrorisme en de zware en georganiseerde criminaliteit, BS december 2005.

herstellen of mee te nemen¹⁷⁰. De inijkoperatie in een private plaats was nog niet vervat in het verslag en maakt er door deze wijziging dus wel deel van uit. Art. 46sexies Sv. is, ondanks het schijnbare opzet van de wetgever, niet in art. 90decies Sv. opgenomen.

De wet van 2016 wijzigde ook art. 56bis Sv., dat al wel onder de verslagplicht viel. De machtigingen van de onderzoeksrechter inzake de uitvoering van de bijzondere opsporingsmethoden werden aangevuld met de maatregel bepaald in art. 46sexies Sv.¹⁷¹ Door deze wijziging dient het verslag ook melding te maken van deze machtigingen inzake de infiltratie op het internet. De machtigingen die de procureur des Konings kan geven conform art. 46sexies Sv. vallen dan weer buiten de verslagplicht.

3.4. Tussentijds besluit

60. Het is ondertussen duidelijk geworden dat het parlement beschikt over een heel aantal algemene mogelijkheden om toezicht en controle uit te oefenen op de aanwending van zwaarwichtige onderzoekstechnieken. Enerzijds bestaat de mogelijkheid om gebruik te maken van de *directe* controlemogelijkheden aangezien deze een algemene strekking hebben. Anderzijds kan het parlement ook een beroep doen op de zogenaamde *middellijke* of *indirecte* controlemogelijkheden waarbij het Comité P en het COC de belangrijkste spelers zijn.

Naast deze algemene controlemogelijkheden heeft de wetgever ook een specifiek mechanisme voorzien dat een mogelijkheid biedt om controle en toezicht te verrichten op de aanwending van zwaarwichtige onderzoekstechnieken. Het doel van dit mechanisme bestaat erin te voorzien in een extra waarborg inzake de bescherming van grondrechten en het mogelijk maken van een wetsevaluatie. Het verslag werd doorheen de jaren uitgebreid. De infiltratie op het internet is niet volledig aan de verslagplicht onderworpen, ondanks het kennelijke voornemen van de wetgever daartoe.

¹⁷⁰ Art. 6 wet 25 december 2016 houdende diverse wijzigingen van het Wetboek van strafvordering en het Strafwetboek, met het oog op de verbetering van de bijzondere opsporingsmethoden en bepaalde onderzoeksmethoden met betrekking tot internet en elektronische en telecommunicaties en tot oprichting van een gegevensbank stemafdrukken, *BS* 17 januari 2017.

¹⁷¹ *Ibid.*, art. 11.

4. Hoofdstuk 3: de praktische invulling van de controle

4.1. De algemene controlemogelijkheden

4.1.1. De directe controle

4.1.1.1. Parlementaire vragen

61. Uit de *Bulletins van schriftelijke vragen en antwoorden* blijkt dat de aanwending van zwaarwichtige onderzoekstechnieken meermaals het voorwerp uitmaakte van schriftelijke vragen. Deze vragen hebben vooral betrekking op het aantal keren dat bepaalde technieken werden aangewend. De minister van Justitie levert doorgaans het gevraagde cijfermateriaal en verwijst daarbij meermaals naar het verslag in uitvoering van art. 90decies Sv., waarin het gevraagde cijfermateriaal is vervat.¹⁷²

62. Naast vragen over het aantal aangewende onderzoekstechnieken worden er ook vragen inzake de aangewende budgetten gesteld.¹⁷³ De minister verstrekt daarbij de gevraagde gegevens of verwijst ervoor naar het hoger vernoemde verslag. Inzake bepaalde onderzoekstechnieken stelt de minister dat er geen informatie over de aanwending van budgetten kan meegedeeld worden. Dit is het geval voor de informantwerking, en meer bepaald inzake de vergoedingen die aan informanten worden betaald, waarbij de minister verwijst naar het vertrouwelijke karakter van de omzendbrief die deze vergoedingen regelt.¹⁷⁴ Met betrekking tot de financiële hulpmaatregelen in het kader van de bescherming van getuigen stelt de minister dan weer dat hij geen exacte bedragen kan vermelden, onder meer omwille van het evolutief karakter van de bedragen. Inzake de aangewende budgetten per onderzoekstechniek volgt er dus weinig informatie.

¹⁷² *Vr. en Antw.* Kamer 2022-23, 16 december 2022, nr. 55/099, 209-210; *Vr. en Antw.* Kamer 2019-20, 22 september 2020, nr. 55/027, 42-43; *Vr. en Antw.* Kamer 2017-18, 10 juli 2018, nr. 54/163, 367-368; *Vr. en Antw.* Kamer 2017-18, 18 december 2017, nr. 54/140, 248-249; *Vr. en Antw.* Kamer 2016-17, 14 oktober 2016, nr. 54/091, 309-314; *Vr. en Antw.* Kamer 2013-14, 16 december 2013, nr. 53/140, 159-161; *Vr. en Antw.* Kamer 2012-13, 11 februari 2013, nr. 53/100, 99-100; *Vr. en Antw.* Kamer 2011-12, 16 april 2012, nr. 53/061, 241-242; *Vr. en Antw.* Kamer 2008-09, 7 september 2009, nr. 52/075, 181-182 en *Vr. en Antw.* Kamer 2007-08, 18 maart 2008, nr. 52/014, 2585-2586.

¹⁷³ *Vr. en Antw.* Kamer 2019-20, 29 november 2019, nr. 55/006, 87-88; *Vr. en Antw.* Kamer 2017-18, 20 juli 2018, nr. 54/164, 233-236; *Vr. en Antw.* Kamer 2017-18, 10 juli 2018, nr. 54/163, 367-368; *Vr. en Antw.* Kamer 2016-17, 14 oktober 2016, nr. 54/091, 309-314; *Vr. en Antw.* Kamer 2015-16, 12 september 2016, nr. 54/088, 316; *Vr. en Antw.* Kamer 2014-15, 2 februari 2015, nr. 54/010, 174-176; *Vr. en Antw.* Kamer 2013-14, 16 december 2013, nr. 53/140, 159-161 en *Vr. en Antw.* Kamer 2008-09, 7 september 2009, nr. 52/075, 181-182.

¹⁷⁴ *Vr. en Antw.* Kamer 2013-14, 16 december 2013, nr. 53/140, 160.

63. Uit de schriftelijke vragen blijkt ook dat de Kamerleden niet altijd even goed op de hoogte zijn van de regelgeving inzake de zwaarwichtige onderzoekstechnieken. Een goed voorbeeld daarvan is de vraag van Kamerlid DIERICK om de top vijf te verschaffen van de bijzondere opsporingsmethoden waarvoor het meeste budget wordt vrijgemaakt. De minister antwoordt daarop correct dat er - in 2013 - slechts drie bijzondere opsporingsmethoden bestaan, met name de observatie, de infiltratie en de informantenwerking.¹⁷⁵

64. In enkele uitzonderlijke gevallen gaan de schriftelijke vragen verder dan het louter opvragen van cijfer- en budgetgegevens. Kamerlid LOUIS stelde naar aanleiding van een krantenartikel¹⁷⁶ een vraag over de aanzienlijke stijging van het aantal toegepaste tapmaatregelen. Naar aanleiding van deze cijfers stelde LOUIS onder meer de vragen op welke manier er kan gegarandeerd worden dat de voorwaarden voor de uitvoering van telefoontaps in acht worden genomen en hoeveel telefoontaps effectief hun nut hebben bewezen in het kader van een politieonderzoek. De minister van Justitie verwijst inzake de beide vragen naar de wettelijke bepalingen die van toepassing blijven inzake het garanderen van de voorwaarden en naar het verslag in uitvoering van art. 90decies Sv. inzake de behaalde resultaten.¹⁷⁷ De forse stijging van het aantal telefoontaps komt verder niet terug in de gestelde vragen zodat er van een echte diepgaande controle op de aanwending van de telefoontap geen sprake is.

65. Kamerlid MAILLEUX stelde in 2018 een gelijkaardige vraag.¹⁷⁸ Naast het opvragen van de cijfers van 2017 stelde MAILLEUX de kostprijs van de uitgevoerde telefoontaps in vraag. Volgens de minister van Justitie waren deze cijfers correct en was de daling in kostprijs het gevolg van een nieuwe tarifiering gecombineerd met de volume-effecten als gevolg van verhoogde inspanningen inzake de bestrijding van het terrorisme en de radicalisering.¹⁷⁹ Met deze vraag haalt een Kamerlid opnieuw een stijging van de aanwending van een zwaarwichtige onderzoekstechniek aan, zonder dat er verder wordt ingegaan op de oorzaak van deze stijging. Het antwoord van de minister licht een tipje van de sluier op door te verwijzen naar de

¹⁷⁵ *Ibid.*, 159-160.

¹⁷⁶ <https://www.lavenir.net/actu/societe/faitsdivers/2011/08/18/450-belges-sur-ecoute-chaque-mois-INEYILCSRBEOPDIBLCU5NT5TTM/>

¹⁷⁷ *Vr. en Antw.* Kamer 2011-12, 2 mei 2012, nr. 53/063, 291-294.

¹⁷⁸ *Vr. en Antw.* Kamer 2017-18, 10 juli 2018, nr. 54/163, 351.

¹⁷⁹ *Ibid.*, 352.

verhoogde inspanningen inzake terrorismebestrijding. De stijging wordt verder nergens meer vermeld zodat er van een diepgaande controle alweer geen sprake is.

66. Kamerlid BURY stelde in 2022 een bijzondere relevante vraag over de inzet van burgerinfiltranten. Ze informeerde specifiek of er een evaluatie gebeurd was van de resultaten van het inzetten van burgerinfiltranten. De minister van Justitie antwoordde daarop bevestigend, zonder evenwel verder uit te weiden. Het antwoord is opnieuw bijzonder kort en heeft niet tot een breder debat geleid.¹⁸⁰

4.1.1.2. Mondelinge vragen en interpellaties in de commissie Justitie

67. De commissie Justitie is, gezien de gespecialiseerde materie die ze behandelt, het platform bij uitstek voor de Kamerleden om een meer diepgaande controle op de aanwending van zwaarwichtige onderzoekstechnieken te verrichten. De materie komt echter maar zelden aan bod. De vragen die toch worden gesteld hebben vooral betrekking op het aantal onderzoekstechnieken dat werd aangewend.¹⁸¹ Verder wordt er ook enkele malen een vraag gesteld inzake de aangewende budgetten¹⁸², waarbij er voor bepaalde technieken zoals de informantenwerking, gezien het vertrouwelijk karakter ervan, geen cijfers worden verstrekt.¹⁸³ De minister van Justitie verwijst quasi altijd naar het verslag in uitvoering van art. 90decies Sv waarbij er geen sprake is van een verder debat in de commissie.¹⁸⁴

68. Uitzonderlijk gaat een commissielid dieper in op het aantal keren dat een bepaalde techniek gebruikt wordt. VAN PARYS verwees in 2005 naar de evolutie van het aantal telefoontaps, waarbij er sinds 2003 een sterke jaarlijkse stijging vast te stellen was. Eerder dan het waarom van de stijging verder te bespreken, werd er vooral om de bevestiging van dit cijfermateriaal gevraagd. De gegevens die voorhanden waren dienden volgens de minister van

¹⁸⁰ *Vr. en Antw.* Kamer 2022-23, 16 december 2022, nr. 55/099, 209-210.

¹⁸¹ *Hand.* Kamer comm. Justitie 2000-01, 14 november 2000, nr. 50/294, 2-3.

¹⁸² *Hand.* Kamer comm. Justitie 2008-09, 11 maart 2009, nr. 52/490, 28-30.

¹⁸³ *Hand.* Kamer comm. Justitie 2011-12, 30 november 2011, nr. 53/348, 24-26.

¹⁸⁴ *Hand.* Kamer comm. Justitie 2012-13, 30 januari 2013, nr. 53/658, 20-22; *Hand.* Kamer comm. Justitie 2008-09, 1 april 2009, nr. 52/515, 33-34; *Hand.* Kamer comm. Justitie 2008-09, 11 maart 2009, nr. 52/490, 28-30; *Hand.* Kamer comm. Justitie 2008-09, 27 januari 2009, nr. 52/430, 56-61; *Hand.* Kamer comm. Justitie 2000-01, 14 november 2000, nr. 50/294, 2-3.

Justitie nog verder gevalideerd en gecontextualiseerd te worden aangezien ze geen rekening zouden houden met onder meer de verlenging van reeds bestaande tapmaatregelen.¹⁸⁵

69. Een echt diepgaand debat over de aanwending van zwaarwichtige onderzoekstechnieken werd dus ook in de toepasselijke commissie nog niet gevoerd. De meest verregaande vragen hebben betrekking op het verslag in uitvoering van art. 90decies Sv., dat verderop aan bod komt.

4.1.1.3. Debatten in plenum

70. Uitgebreide debatten in de Kamer zijn er wel degelijk, zij het dan naar aanleiding van de invoering of de wijziging van wetgeving en dus niet inzake de aanwending van reeds wettelijk vervatte technieken. Ook specifieke gebeurtenissen komen aan bod. Naar aanleiding van een arrest van het Grondwettelijk Hof¹⁸⁶ werd zo de dataretentie in het kader van de elektronische communicatie uitgebreid besproken, waarbij er gesproken werd over het evenwicht tussen de bestrijding van de zware criminaliteit en het recht op privacy.¹⁸⁷

Van een structureel wederkerend debat over de aanwending van zwaarwichtige onderzoekstechnieken is er geen sprake.

4.1.1.4. Het recht van onderzoek

71. Het uitoefenen van het recht van onderzoek middels het instellen van parlementaire onderzoekscommissies gebeurt slechts in uitzonderlijke gevallen, waarbij de bevindingen kunnen leiden tot wijzigingen in de wetgeving. Naar aanleiding van het onderzoek naar de omstandigheden die hebben geleid tot de terroristische aanslagen van 22 maart 2016¹⁸⁸ was dat het geval voor de toepassing van de bijzondere opsporingsmethoden. Er is eerst en vooral een verwijzing naar de maatregelen die de ministerraad nam naar aanleiding van de verijdelde

¹⁸⁵ *Hand.* Kamer comm. Justitie 2004-05, 21 juni 2005, nr. 51/652, 15-16.

¹⁸⁶ GwH 24 april 2021, nr. 57/2021.

¹⁸⁷ *Hand.* Kamer 2021-22, 7 juli 2022, nr. 55/192, 5-24.

¹⁸⁸ Verslag van de parlementaire onderzoekscommissie belast met het onderzoek naar de omstandigheden die hebben geleid tot de terroristische aanslagen van 22 maart 2016 in de luchthaven Brussel-Nationaal en in het metrostation Maalbeek te Brussel, met inbegrip van de evolutie en de aanpak van de strijd tegen het radicalisme en de terroristische dreiging, *Parl.St.* Kamer 2016-17, nr. 1752/008.

aanslagen in Verviers.¹⁸⁹ Eén van die maatregelen was de uitbreiding van de lijst van strafbare feiten die aanleiding kunnen geven tot het gebruik van bijzondere opsporingsmethoden.

De onderzoekscommissie stelde ook vast dat de toen geldende opsporingstechnieken niet altijd afdoende waren om adequate en betrouwbare informatie te verwerven inzake operationele terroristische cellen en de radicalisering van personen.¹⁹⁰ In het bijzonder werden de beperkingen van de informantenwerking en de infiltratie aan de kaak gesteld.¹⁹¹ Verder opperde de commissie dat de inzet van bijzondere opsporingsmethoden mogelijk moest zijn inzake de strafuitvoering, en meer bepaald voor wat betreft het opsporen van veroordeelden.¹⁹²

De aanbevelingen van deze onderzoekscommissie hebben mee geleid tot onder andere de invoering van de burgerinfiltratie.¹⁹³

De Kamer van Volksvertegenwoordigers heeft, door het uitoefenen van haar recht van onderzoek, een controlerol uitgeoefend op de aanwending van bepaalde zwaarwichtige onderzoekstechnieken. Uit deze controle is gebleken dat deze technieken dienden uitgebreid te worden.

72. In 2008 deden Kamerleden PINXTEN en VAUTMANS een voorstel tot invoering van een parlementaire onderzoekscommissie, die zich zou moeten bezighouden met het onderzoek naar de privacy en de verwerking van persoonsgegevens.¹⁹⁴ Dit voorstel kwam voort uit de bezorgdheid dat *“de war on terror een ongelijke strijd wordt tussen de veiligheid en de burgerlijke vrijheden”*¹⁹⁵. Het voorstel verwijst daarbij naar de verdrievoudiging van het aantal aanvragen tot telefoontap in 2003¹⁹⁶, alsook naar een substantiële verhoging van de kosten

¹⁸⁹ *Ibid.*, 92.

¹⁹⁰ *Ibid.*, 362.

¹⁹¹ *Ibid.*, 362-367.

¹⁹² *Ibid.*, 408.

¹⁹³ Wet 22 juli 2018 tot wijziging van het wetboek van strafvordering en van de voorafgaande titel van het wetboek van strafvordering met oog op het invoeren van de bijzondere opsporingsmethode burgerinfiltratie, *BS* 7 augustus 2018, 62048-62059.

¹⁹⁴ *Hand.* Kamer 2004-05, 24 oktober 2005, nr. 2039/001.

¹⁹⁵ *Ibid.*, 3.

¹⁹⁶ *Ibid.*, 4.

ervan. De auteurs van het voorstel werpen ook een blik op de toekomst en stellen daarbij dat een vertienvoudiging van het aantal aanvragen in twee jaar tijd een realistische optie is. PINXTEN en VAUTMANS pleitten met hun voorstel voor een grondig parlementair onderzoek inzake de aanwending van maatregelen die een ernstige inbreuk kunnen uitmaken op de burgerlijke vrijheden. Het opzet van dit onderzoek bestond er onder meer in om het publieke debat voor te bereiden door de inzet van deze technieken en het effect ervan op het recht op privacy te analyseren.¹⁹⁷

Dit voorstel wist de essentie van de problematiek inzake de aanwending van zwaarwichtige onderzoekstechnieken correct te schetsen. Het voorstel werd in overweging genomen door de Kamer, aangenomen en vervolgens verzonden naar de commissie Justitie.¹⁹⁸ Daar is het een stille dood gestorven. Aangezien het nooit op de agenda van de commissie is gekomen is het in 2007 als vervallen verklaard geregistreerd¹⁹⁹.

4.1.2. De indirecte controle mogelijkheden

4.1.2.1. Het Comité P

73. In 2013 kwam de bescherming van het recht op privacy specifiek aan bod in het jaarverslag van het Comité P, vooral inzake de raadpleging van databanken. De aanwending van zwaarwichtige onderzoekstechnieken werd hierin niet besproken.²⁰⁰

74. In 2007 voerde het Comité P een relevant toezichtonderzoek, dit met betrekking tot de informantenwerking. Daarin werd het resultaat van de inzet van deze techniek onderzocht aangezien het niet duidelijk was wat de exacte meerwaarde van de onderzoekstechniek inhield. Tijdens het onderzoek kwam ook het aangewende budget ter sprake, waarin werd gesteld dat ondanks het toenemen van het budget dit steeds als onvoldoende werd ervaren. Ook het Comité P heeft geen precies beeld gekregen van de exacte aanwending van de budgetten.²⁰¹

¹⁹⁷ *Ibid.*, 5-6.

¹⁹⁸ *Hand.* Kamer 2005-06, 10 november 2005, nr. 51/168, 67.

¹⁹⁹

<https://www.dekamer.be/kvvcr/showpage.cfm?section=flwb&language=nl&cfm=/site/wwwcfm/flwb/flwbn.cfm?dossierID=2039&legislat=51&inst=K>

²⁰⁰ COMITÉ P, *Jaarverslag 2013*, 32-41.

²⁰¹ COMITÉ P, *Jaarverslag 2007-2008*, 45-48.

75. De onderzoeken die het Comité P voert inzake mogelijke schendingen van mensenrechten hebben vooral betrekking op politiegeweld²⁰², dat volgens het comité een voortdurende bezorgdheid is.²⁰³

Ook de cahiers die het Comité P rond bepaalde thema's schrijft²⁰⁴ hebben zich nog niet toegespitst op de zwaarwichtige onderzoekstechnieken.

76. Het Comité P houdt geen algemeen en structureel toezicht op de aanwending van de zwaarwichtige onderzoekstechnieken die binnen het toepassingsgebied van haar opdracht vallen.

4.1.2.2. Het COC

77. Het COC houdt onder meer structureel toezicht op de verwerkingsactiviteiten van de politiediensten en de Passagiersinformatie-eenheid (PIE).²⁰⁵ In 2022 voerde het COC een bijzonder onderzoek naar de doeltreffendheid van de passagiersgegevensbank.²⁰⁶ De conclusie was dat er geen objectieve beoordeling mogelijk was van een meetbare meerwaarde van de techniek. De belangrijkste oorzaak daarvan vormde het ontbreken van voldoende informatie rond het gebruik van de gegevens in opsporings- en gerechtelijke onderzoeken. Het COC adviseerde om een politieke evaluatie te maken van de doeltreffendheid van dit instrument, aangezien het Hof van Justitie inzake deze materie oordeelde dat het Unierecht zich verzet tegen de toepassing van de mededeling van persoonsgegevens wanneer dit niet strikt noodzakelijk is.²⁰⁷

78. Verder vaardigt het COC vooral adviezen uit in het kader van de invoering van nieuwe wetgeving met betrekking tot persoonsgegevens. Zo formuleerde het een advies naar aanleiding van de noodzakelijke wetsverandering na de vernietiging door het Grondwettelijk

²⁰² Zie bv. Toezichtonderzoeken "Politiegeweld 2019" en "Beeldvorming en fenomeenanalyse bij de geïntegreerde politie betreffende geweld door de politie en geweld tegen de politie 2023".

²⁰³ COMITÉ P, *Jaarverslag 2022*, 53.

²⁰⁴ <https://comitep.be/cahiers-van-het-comiteacute-p.html>

²⁰⁵ Art. 71, § 1, derde lid WGB.

²⁰⁶ COC, *Activiteitenverslag 2022*, 30-32.

²⁰⁷ EHRM 21 juni 2022, *Ligue des droits humains/Ministerraad*, nr. C-817/19.

Hof van enkele artikelen van de wet van 29 mei 2016 betreffende het verzamelen en het bewaren van de gegevens in de sector van de elektronische communicatie.²⁰⁸

79. Ook het COC houdt geen algemeen en structureel toezicht op de aanwending van de zwaarwichtige onderzoekstechnieken.

4.2. De specifieke controle: het verslag in uitvoering van art. 90decies en art. 216/8 Sv.

4.2.1. De inhoud van het verslag

80. Het verslag in uitvoering van art. 90decies Sv. vormt het meest specifieke instrument dat de parlementsleden in staat moet stellen om een controlerol te vervullen inzake de aanwending van zwaarwichtige onderzoekstechnieken. De Dienst voor het Strafrechtelijk Beleid²⁰⁹, een beleidsondersteunende en -coördinerende dienst die onder de FOD Justitie ressorteert, maakt dit verslag op.²¹⁰ Het verslag inzake de toezeggingen wegens het afleggen van een verklaring, dat voorzien is door art. 216/8 Sv., is sinds 2019 mee opgenomen in het verslag in uitvoering van art. 90decies Sv.

81. Hoewel art. 90decies Sv. bepaalt dat het verslag wordt overgemaakt aan het parlement maakt de minister van Justitie het enkel over aan de Kamer, aangezien de rol van de Senaat gewijzigd werd naar aanleiding van de zesde staatshervorming.²¹¹

82. Een vertrouwelijke omzendbrief van het College van procureurs-generaal bij de hoven van beroep regelt de wijze waarop de verschillende diensten hun informatie met betrekking tot de aangewende technieken aan de DSB overmaken.²¹² Deze verslagen beschrijven de algemene procedure: aan de hand van uniforme formulieren, ter beschikking gesteld via de vertrouwelijke omzendbrief, maken de verschillende actoren die betrokken zijn bij de aanwending van de verslagplichtige onderzoekstechnieken de gevraagde informatie over. Het

²⁰⁸ COC, Advies 21 mei 2020, nr. DA210014.

²⁰⁹ Hierna: DSB.

²¹⁰

https://justitie.belgium.be/nl/dienst_voor_het_strafrechtelijk_beleid#:~:text=De%20Dienst%20voor%20het%20Strafrechtelijk,Belgi%C3%AB%20zoals%20bepaald%20bij%20artikel

²¹¹DIENST VOOR STRAFRECHTELIJK BELEID, Verslag 2022 in uitvoering van art. 90decies Sv., 6 (hierna: verslag DSB).

²¹² COL 17/2006.

gaat over de federale procureur, de procureurs des Konings, de onderzoeksrechters en de federale politie.

83. De verslagen vermelden bij elk van de onderzoekstechnieken die erin vervat zijn de wettelijke grondslagen en verduidelijken wat onder de opgesomde technieken dient verstaan te worden en onder welke voorwaarden ze kunnen toegepast worden

84. Naast de weergave van de concrete cijfers voor het jaar waarop het verslag betrekking heeft wordt ook, waar mogelijk, de evolutie van het aantal aangewende technieken mee opgenomen.

4.2.2. Moeilijkheden die blijken uit de verslagen zelf

4.2.2.1. Informatieaanlevering

85. Onder de titel ‘gegevensinzameling en -verwerking’ worden enkele moeilijkheden opgesomd. De aangehaalde moeilijkheden zijn al sinds het vroegst gepubliceerde verslag²¹³ aanwezig en zijn tot op heden quasi ongewijzigd gebleven.

Het gaat om een aantal praktische beperkingen met betrekking tot de data-inzameling. Deze zouden volgens het verslag te wijten zijn aan *“de geëigende manier van registreren van de verschillende actoren, de bereidwilligheid tot het aanbrengen van de gegevens en de wijze van informatisering ervan”*. In het laatst opgemaakte verslag stelt de DSB dat de responsgraad bijzonder laag was: slechts tien van de 21 parketten leverden informatie aan, vaak slechts gedeeltelijk, waardoor de gegevens onvolledig zijn en niet voor statistische doeleinden kunnen gebruikt worden.²¹⁴ In het verslag van 2016 stelde de DSB dat de lage responsgraad te wijten zou zijn aan een ‘geanticipeerde toegenomen werkdruk’, die volgens het verslag een invloed kan hebben op de aanlevering van de gegevens.

Daarnaast wordt ook *de discussie over de vertrouwelijkheid* van de aan te leveren gegevens aangehaald. Aangezien de verslagen geen gegevens over geïdentificeerde of identificeerbare

²¹³ Verslag DSB 2005.

²¹⁴ Verslag DSB 2022, 7.

personen bevatten lijkt deze vertrouwelijkheid betrekking te hebben op de aanwending van de technieken op zich, met andere woorden het afleveren van cijfer- en resultaatgegevens.²¹⁵ Het verslag geeft nog als duidelijk voorbeeld dat procureurs des Konings niet voldoen aan de informatieplicht naar de federale procureur toe inzake de kennisgeving van elke observatie en infiltratie en de toezending van de verslagen inzake de informantenwerking, waardoor een gecompromitteerd beeld ontstaat van het aantal aangewende technieken. Een bijlage aan het verslag biedt een overzicht van de aangereikte informatie per actor.

86. De DSB stelt dat er ondanks deze moeilijkheden toch een ietwat accuraat cijfermatig beeld kan verkregen worden inzake de aanwending van de volledige anonimiteit, de bescherming van de bedreigde getuigen, de observatie en de infiltratie, dit door de samenwerking tussen het federaal parket en de federale politie bij het verzamelen van de data. Dit beeld dient volgens de DSB nog genuanceerd te worden aangezien de cijfers ook in deze gevallen niet volledig zijn.

Wat betreft de andere onderzoekstechnieken verloopt de gegevensinzameling moeizaam aangezien er geen sprake is van een uniform registratie- en telsysteem. Het tellen van het aantal machtigingen op parketniveau bijvoorbeeld zou in de praktijk problemen stellen aangezien het uit de aangeleverde cijfers niet duidelijk is of het over een nieuwe, verlengde, aangevulde of gewijzigde machtiging gaat.

87. Inzake het aanleveren van gegevens over het direct af luisteren en de inblikoperatie is er sinds 2017 geen informatie van de federale politie voorhanden. Het verslag wijt dit aan wijzigingen in het informaticasysteem van de politie waardoor de gegevens niet meer kunnen aangeleverd worden.²¹⁶ Het arrest van het Grondwettelijk Hof van 22 april 2021²¹⁷, dat bepaalde onderdelen van de wet betreffende het verzamelen en bewaren van de gegevens in de sector van de elektronische communicatie vernietigde, heeft dan weer geleid tot de

²¹⁵ Verslag DSB 2016, 7 en 13.

²¹⁶ Verslag DSB 2022, 7.

²¹⁷ GwH 22 april 2021, nr. 57/2021.

afwezigheid van statistieken in het kader van de elektronische communicatie voor wat betreft het verslag van 2022.²¹⁸

88. De DSB haalt in de verslagen de problematiek inzake de informatieaanlevering meerdere malen aan en stelt dat de gegevens onvolledig zijn en niet voor statistische doeleinden kunnen gebruikt worden waardoor er conclusies aan verbinden niet mogelijk is.²¹⁹

4.2.2.2. Resultaatweging

89. Naast de problemen die bestaan in het kader van het aanleveren van cijfermateriaal maakt de DSB een grote kanttekening bij de weging van het resultaat. In het verslag dienen de behaalde resultaten vervat te zijn inzake de af luistermaatregelen, de bijzondere opsporingsmethoden, de anonieme getuigenissen, de enige andere onderzoeksmethoden en de toezeggingen wegens het afleggen van een verklaring. De moeilijkheid met betrekking tot het vermelden van een accuraat resultaat van de verschillende technieken is volgens de DSB drieledig.

Ten eerste is er geen duidelijke definitie van het begrip resultaat voorhanden zodat de cijfers inzake de resultaten die aangeleverd worden door verschillende actoren ook op een verschillende manier kunnen ingevuld zijn.

Ten tweede worden onderzoekstechnieken vaak samen gebruikt in onderzoeken, wat maakt dat het niet duidelijk is of een bepaalde maatregel op zichzelf gezien tot een resultaat heeft geleid, dan wel dat het resultaat het gevolg is van de parallelle aanwending van verschillende technieken.

Ten slotte stelt de DSB dat het op basis van de informatie die de verschillende actoren aanleveren onmogelijk is om het resultaat correct, of minstens op afdoende wijze, weer te geven aangezien er geen informatie beschikbaar is over de context waarin de maatregelen aangewend werden. Daarenboven is er ook geen sprake van informatie over de beoordeling

²¹⁸ Verslag DSB 2022, 11-12.

²¹⁹ *Ibid.*, 7 en 38.

van de aangewende maatregelen door de onderzoeksgerechten en de bodemrechters. Dit derde onderdeel hangt nauw samen met het eerste, aangezien de DSB stelt dat de resultaten maar kunnen beoordeeld worden wanneer de strafrechtspleging is beëindigd. De DSB is bijgevolg van mening dat het resultaat van de strafrechtspleging mee in rekening dient genomen te worden in de definitie van het resultaat.²²⁰

90. Het gevolg van deze elementen is dat het verslag enkel inzake de toepassing van de informantenwerking de resultaten vermeldt. Voor de andere technieken waarvoor de vermelding van het resultaat wettelijk voorzien is, werd tot en met het verslag van 2018 gesteld dat *“er gewezen dient te worden op de vaststelling dat het in de praktijk quasi onmogelijk is om het ‘resultaat’ van de observaties geïsoleerd van de andere maatregelen te meten”*²²¹, waarbij er dan ook geen vermelding van het resultaat is. Sinds het verslag van 2019 is deze vermelding niet meer aanwezig en wordt er nergens nog gesproken over het resultaat, behoudens voor wat betreft de informantenwerking.

4.2.3. Een bijzonder geval: de infiltratie op het internet en de inijkoperatie in een private plaats

91. Ondanks dat de inijkoperatie in een private plaats pas in 2016 werd opgenomen in art. 90decies Sv. neemt de DSB ze al op in haar verslagen sinds 2006. De DSB stelde dat de rapportering ervan een meer volledig beeld geeft van de toepassing van de ‘andere onderzoeksmethoden’.²²² Pas vanaf het verslag van 2019 is art. 46quinquies Sv. standaard mee opgenomen, zonder de vermelding dat er in principe geen verplichting toe is, terwijl de opname in art. 90decies Sv. in werking is getreden op 27 januari 2017 en dus strikt gezien al vanaf het verslag van 2018 mee in de rapportage diende opgenomen te zijn.

92. De infiltratie op het internet wordt in de verslagen enkel aangehaald in 2019 en 2020, waarbij de verslagen stellen: *“De zogenaamde infiltratie op het internet, ingevoegd in art. 46sexies Sv., valt strikt genomen buiten het bestek van de bijzondere opsporingsmethoden en de rapportageplicht van het art. 90decies Sv., hoewel er gelijkenissen zijn met de werkwijze*

²²⁰ Verslag DSB 2022, 4.

²²¹ Verslag DSB 2018, 21.

²²² Verslag DSB 2006, 50.

*voor deze bijzondere opsporingsmethoden en de infiltratie op het internet ingrijpt op de fundamentele rechten en vrijheden van burgers en verdachten.”*²²³

Over de infiltratie op het internet wordt dan ook nergens in het verslag gerapporteerd, ondanks dat de machtigingen door de onderzoeksrechter vervat zijn in art. 56bis, dat wel onder de verslagplicht valt. De DSB wijt dit hiaat in het verslag onder meer aan de complexiteit van de informatie-inzameling en stelt nog dat het niet duidelijk is of deze cijfers afzonderlijk van de reguliere infiltraties worden bijgehouden door de parketten.²²⁴

4.2.4. Van beleidsaanbevelingen naar een louter cijfermatig verslag

93. Tot en met het verslag van 2018 vermeldden de verslagen naast een algemene inleiding en de weergave van de cijfergegevens en de resultaten van de verschillende onderzoekstechnieken ook nog de onderdelen ‘samenvatting en conclusie’, ‘een realisatie sedert de vorige jaren’ en ‘nieuwe beleidsaanbevelingen’.

94. Het onderdeel ‘samenvatting en conclusie’ omvatte een opsomming van de voornaamste bevindingen. Ook de bemerkingen inzake de kwaliteit van de gegevens kwamen aan bod.

In het verslag van 2016 concludeerde de DSB dat het onmogelijk is om tendensen uit te tekenen inzake de af luistermaatregelen, aangezien er sprake is van een gewijzigde manier van verzamelen van die gegevens. Het kwam erop neer dat de verslagen die werden opgesteld voor 2014 nutteloos werden in het kader van het opvolgen en controleren van de evolutie van het aantal af luistermaatregelen.

95. In het onderdeel ‘nieuwe beleidsaanbevelingen’ haalde de DSB in het verslag van 2018 vier aanbevelingen aan, waaronder een aanpassing van art. 90decies Sv. zodat de rapportage niet jaarlijks maar tweejaarlijks zou dienen te gebeuren en daarmee tegemoet zou komen aan de verhoogde werklast.

²²³ Verslag DSB 2019, 26; verslag DSB 2020, 26.

²²⁴ Zie bijlage 7.

96. Vanaf het verslag van 2019 is er een duidelijke verandering te merken in de inhoud van de verslagen, waarbij het verslag de volgende toelichting geeft: *“Dit verslag 2019 is een louter cijfermatig verslag. Het bevat geen realisaties en beleidsaanbevelingen voor de toekomst, gezien deze grotendeels zijn aangereikt bij de recente overmaking van het vorige verslag 2018.”*²²⁵ Ook alle navolgende verslagen zijn louter cijfermatige verslagen.

De DSB stelt dat dit een bewuste keuze is aangezien er sinds 2018 nieuwe wetgeving is ingevoerd die tegemoetkwam aan de beleidsaanbevelingen.²²⁶ Aangaande de rationalisering van het aantal rapportageverplichtingen en het voorzien in voldoende middelen en personeel bij de gespecialiseerde politiediensten lijkt er echter weinig veranderd te zijn.

De DSB stelt nog dat het verslag mogelijk niet de juiste plek is voor het formuleren van beleidsaanbevelingen.²²⁷

97. Tot slot stelt de DSB dat het College van procureurs-generaal bezig is met een herziening van de COL 17/2006 met het oog op een stroomlijning van de informatiegaring en het aanpakken van de knelpunten van het verslag. Hierdoor zou er in de toekomst sprake moeten kunnen zijn van een vollediger verslaggeving.²²⁸

4.2.5. Beschikbaarheid van de verslagen voor de parlementsleden en verdere verwerking

98. De verslagen worden gewoonlijk meegedeeld in de loop van het jaar na het verslagjaar. Het verslag van 2022 met de gegevens van 2021 werd bijvoorbeeld overgemaakt op 22 juni 2023.

De verslagen worden evenwel soms later overgemaakt. De verslagen van 2016, 2017, 2018 en 2019 werden pas overgemaakt twee jaar na het verslagjaar, en dus drie jaar na het referentiejaar.²²⁹

²²⁵ Verslag DSB 2019, 4.

²²⁶ Zie bijlage 7.

²²⁷ *Ibid.*

²²⁸ *Ibid.*

²²⁹ <https://www.dekamer.be/kvvcr/showpage.cfm?section=none&language=nl&cfm=/site/wwwcfm/rajv/rajvlist.cfm>

99. Bij het invoeren van de verslagplicht inzake de telefoontap stelden de parlementaire voorbereidingen dat het aan het parlement toekomt om zelf te bepalen op welke manier het controle zou uitoefenen met betrekking tot art. 90decies Sv., bijvoorbeeld door de oprichting van een bijzondere commissie.²³⁰ Een dergelijke commissie werd niet opgericht zodat de behandeling van de verslagen aan de commissie Justitie wordt overgelaten.

100. Uit de parlementaire stukken blijkt ook dat de commissieleden niet altijd goed op de hoogte zijn van het bestaan van het verslag.

101. In 2008 stelde Kamerlid CRUCKE in de commissie Justitie al, in navolging van een vraag over het aantal keer dat in 2007 beroep werd gedaan op informanten, dat de commissieleden niet onmiddellijk op de hoogte worden gebracht van de indiening van dergelijke verslagen, waarop de minister van Justitie repliceerde dat het secretariaat verdere uitleg zou kunnen verschaffen over het verkrijgen van de verslagen.²³¹

102. In 2011 stelde Kamerlid DEGROOTE in de commissie een vraag over de informantenwerking, waarbij opnieuw cijfergegevens werden opgevraagd. Ook toen verwees de minister van Justitie naar de verslagen in uitvoering van art. 90decies Sv.: *“Vraag het verslag op als u nog meer wil weten. Er is een volledig verslag dat is toegewezen aan het Parlement”*. Op de vraag waar het verslag dan precies lag stelde de minister *“In het Parlement. U kunt dat vragen aan de diensten.”*, om te besluiten met *“U krijgt veel meer dan u denkt hoor”*.²³²

DEGROOTE bleek het verslag uiteindelijk toch gevonden te hebben, aangezien hij ernaar verwees in het kader van een vraag in de commissie²³³. DEGROOTE stelde dat het verslag een duidelijk belang heeft in die zin dat het aan het parlement moet toelaten om het gebruik van technieken die een interferentie in de rechten en vrijheden inhouden, te controleren en te evalueren, waarbij ook de transparantie van Justitie wordt vergroot. Hij stelde nog dat hij na

²³⁰ Ontwerp van wet ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer tegen het beluisteren, kennisnemen en opnemen van privé-communicatie en -telecommunicatie, *Parl.St.* Senaat 1992-93, 1 september 1993, 843-1, 18.

²³¹ *Hand.* Kamer comm. Justitie 2008-09, 1 april 2009, nr. 52/515, 33-34.

²³² *Hand.* Kamer comm. Justitie 2011-12, 30 november 2011, nr. 53/348, 24-27.

²³³ *Hand.* Kamer comm. Justitie 2011-12, 19 juni 2012, nr. 53/519, 21-24.

het lezen van het verslag op zijn honger bleef zitten aangezien er geen opsplitsing van het aantal aangewende technieken per gerechtelijk arrondissement gebeurde, inzake het inwinnen en bevriezen van financiële gegevens er minder informatie aanwezig was dan in het verslag van het jaar voordien en er slechts voor één techniek nog een analyse van het resultaat werd gemaakt.

De minister van Justitie haalde in haar antwoord de argumenten aan die de DSB ook in de verslagen vermeldt met betrekking tot de gegevensinzameling en stelde uitdrukkelijk dat het verslag louter als indicatief moet worden gezien aangezien het cijfermateriaal onvolledig is.²³⁴

103. In 2022 stelde Kamerlid DE WIT de vraag wanneer het verslag inzake de spijtoptantenregeling zou uitgebracht worden. De minister van Justitie stelde dat het verslag mee vervat is in het verslag in uitvoering van art. 90decies Sv. en al werd overgemaakt aan het parlement.²³⁵

104. Commissielid AOUASTI stelt dat hij het verslag nog nooit heeft gezien en dat het de laatste keer in 2016 werd overgemaakt. Wat betreft de bespreking van verslagen in de commissie weet hij te zeggen dat bepaalde verslagen wel op de agenda worden geplaatst en onderhevig zijn aan een debat, maar dat het dan over belangrijke zaken gaan die bijvoorbeeld een systematische problematiek kenmerken.²³⁶ Naar aanleiding van het interview dat werd afgenomen in het kader van dit werk stelde hij een parlementaire vraag of er verslagen werden opgesteld voor de jaren 2017 tot 2022 en of deze aan de commissieleden konden bezorgd worden. De minister van Justitie antwoordde dat de verslagen ieder jaar worden opgesteld en aan de Kamer worden bezorgd via de Kamervoorzitter.²³⁷

105. Commissielid DILLEN stelt het verslag wel te kennen, maar haalt ook meteen aan dat het niet aan bod komt in de commissie. Ze wijt dit onder meer aan de overvolle agenda van de commissie. Ze stelt ook dat ze de verslagen zelf niet verder bestudeert en dat dit ook niet

²³⁴ *Ibid.*

²³⁵ *Vr. en Antw. Kamer 2021-22, 25 mei 2022, nr. 55/086, 234-235.*

²³⁶ Zie bijlage 2.

²³⁷ *Vr. en Antw. Kamer 2023-24, 21 februari 2024, nr. 55/129, 311-312.*

binnen haar fractie of door externe partner gedaan wordt. Het is haar niet duidelijk op welke manier de verslagen worden overgemaakt aan de commissieleden of op welke manier ze het kan raadplegen. Het verslag wordt volgens haar op geen enkele manier verder verwerkt.²³⁸

106. Ook commissielid GEENS is vertrouwd met het verslag, mede aangezien hij nog minister van Justitie is geweest. Aangaande de beschikbaarheid van het verslag stelt hij dat de minister van Justitie het overmaakt aan de voorzitter van de commissie Justitie, waarna het via het intranet wordt gemaïld naar de commissieleden. Ook hij bevestigt dat er niet standaard een bespreking van het verslag gebeurt in de commissie. Doorgaans gebeurt dit enkel wanneer er inzake een bepaald verslag, door een actor die heeft bijgedragen tot de totstandkoming ervan, de vraag gesteld wordt om gehoord te worden in de commissie. De analyse en de verdere verwerking van de verslagen zou enkel gebeuren door parlementsleden die gespecialiseerd zijn in het strafrecht of wanneer er een probleem met een meer algemene draagwijdte aan de oppervlakte komt. GEENS stelt dat de manier waarop de controle op basis van het verslag momenteel gebeurt, volledig afhangt van de vlijt van de individuele parlementsleden. Hij meent dat er wel degelijk parlementsleden zijn die de verslagen doornemen en er parlementaire vragen uit afleiden. Het uitvoeren van een systematische controle op basis van de verschillende verslagen die aan de commissie worden bezorgd is volgens GEENS niet werkbaar aangezien de commissie één van de drukst bezette is in de Kamer. Verder stelt hij nog dat het verslag geen volledig beeld van de aanwending van de technieken kan schetsen en dat het statistisch niet erg betrouwbaar is.²³⁹

107. Met betrekking tot de beschikbaarheid van de verslagen voor de parlementsleden stelde de archiefdienst van de Kamer dat van de verslagen vanaf 2017 enkel het meest recente verslag aanwezig is in het archief. De ontbrekende verslagen werden nergens bij de Kamerdiensten teruggevonden.²⁴⁰

²³⁸ Zie bijlage 3.

²³⁹ Zie bijlage 4.

²⁴⁰ Zie bijlage 6.

4.2.6. Beschikbaarheid voor het publiek

108. De verslagen werden tot en met het verslag van 2016 gepubliceerd op de website van de Dienst voor het Strafrechtelijk Beleid.²⁴¹ De recentere verslagen zijn er niet terug te vinden.

Volgens GEENS is het geen weloverwogen beslissing geweest om de publicatie stop te zetten, en betrof het al zeker geen beslissing in overleg met de minister.²⁴² GEENS was zelf minister van Justitie van 2014 tot en met 2018.

Volgens de DSB is de opschorting van de publicatie van de verslagen op de website het gevolg van louter praktische redenen; de website zou daarom niet meer up to date zijn. De DSB zou aan het bekijken zijn of de verslagen in de toekomst gepubliceerd zullen worden en via welk kanaal dit dan zou gebeuren.²⁴³ In het kader van deze thesis werden de verslagen na herhaalde vraag bezorgd via mail.

4.3. Tussentijds besluit

109. Het verslag in uitvoering van art. 90decies Sv. vertoont heel wat tekortkomingen waardoor de erin vervatte informatie weinig zeggend is. Het voldoet daarenboven niet volledig aan de wettelijke vereisten, aangezien er geen rapportering gebeurt van de infiltratie op het internet. Het ontbreken van deze techniek in de verslagen lijkt het gevolg te zijn van zowel een mogelijke vergetelheid of vergissing van de wetgever als van een onvolledige lezing door de DSB van art. 56bis Sv.

110. De controle die de parlementsleden uitvoeren op de aanwending van de zwaarwichtige onderzoekstechnieken hangt af van de vlijt van de individuele parlementsleden, zoals GEENS het treffend verwoordt. Het bestaan van het verslag in uitvoering van art. 90decies Sv. is niet algemeen gekend bij de Kamerleden. Uitzonderlijk verdiept een Kamerlid zich in de verslagen en wordt er een parlementaire vraag gesteld. De antwoorden van de minister van Justitie zijn doorgaans erg kort en leveren weinig bij aan een mogelijk debat over de efficiëntie of het

²⁴¹ https://www.dsb-spc.be/web/index.php?option=com_content&task=view&id=174&Itemid=227

²⁴² Zie bijlage 4.

²⁴³ Zie bijlage 7.

kostenplaatje. Dit is onder meer te wijten aan de beperkte inhoudelijke waarde van het verslag, dat als louter indicatief wordt bestempeld.

Ook de bevroegde leden van de commissie Justitie stellen het verslag niet systematisch te lezen. Niet alle leden blijken zelfs op de hoogte te zijn dat ze beschikken over dit verslag. De manier waarop het verslag ter beschikking wordt gesteld lijkt hierin van belang te zijn. Slechts één commissielid stelt dat de verslagen op een digitale manier raadpleegbaar zijn. In het archief van de Kamer blijkt enkel het meest recente verslag aanwezig te zijn.

De Kamerleden die toch hun weg vinden naar het verslag, stuiten op een document waaruit geen echte conclusies over of evoluties van de aanwending van de erin vermelde technieken kunnen worden afgeleid aangezien de informatie erin dermate fractioneel is dat er geenszins een correct beeld kan worden geschetst. Het invullen van een controlerol op basis van het verslag is dan ook quasi onmogelijk.

Ook het Comité P en het COC oefenen geen systematisch toezicht uit op de aanwending van de zwaarwichtige onderzoekstechnieken.

111. Ten slotte ontbreekt, sinds de stopzetting van de verslagen op de website van de DSB, elke vorm van transparantie naar het publiek.

5. Hoofdstuk 4: toetsing van de praktische invulling

112. De toetsing van de manier waarop de parlementaire controle op de aanwending van de zwaarwichtige onderzoekstechnieken in de praktijk gebeurt heeft betrekking op twee elementen. Enerzijds maakt de parlementaire controle deel uit van de waarborgen die het EHRM en het Hof van Justitie vereisen om een schending van de fundamentele rechten en vrijheden te kunnen rechtvaardigen. Anderzijds is de controle een onmisbaar onderdeel van de *checks and balances* die vereist zijn in een democratische rechtsstaat.

5.1. Inzake het recht op privacy en de rechten van de verdediging

5.1.1. Het recht op privacy

113. Het voornaamste doel van art. 8 EVRM is het beschermen van de burgers tegen arbitraire inmengingen in het privéleven door de overheid.²⁴⁴ Het EHRM stelt de rechtvaardiging van een inmenging in het recht op privacy afhankelijk van drie onderdelen: de overeenstemming met de wet, de aanwezigheid van een legitiem doel en de noodzakelijkheid in een democratische samenleving.²⁴⁵

Het EHRM oordeelt over de gebruikte technieken en niet over welke dienst de technieken hanteert of wat het opzet ervan is²⁴⁶, zodat de rechtspraak zowel betrekking heeft op de aanwending van technieken door opsporings- als door inlichtingendiensten.

114. Inzake het aanwenden van zwaarwichtige onderzoekstechnieken, waaronder de heimelijke surveillance, stelt het EHRM dat er voldoende waarborgen moeten zijn om misbruik tegen te gaan.²⁴⁷ Nationale wetgeving moet voorzien in voldoende daadwerkelijke en effectieve waarborgen inzake het bevelen en uitvoeren van surveillancemaatregelen.²⁴⁸ De controle en het toezicht op de aanwending van deze heimelijke onderzoekstechnieken kan op drie momenten gebeuren: bij het bevelen van de maatregel, bij het uitvoeren en na de

²⁴⁴ EHRM 22 februari 2018, nr. 588/13, Libert/Frankrijk, §§ 40-42.

²⁴⁵ EHRM 4 december 2015, nr. 47143/06, Roman Zakharov/Rusland, § 227; EHRM 18 mei 2010, nr. 26839/05, Kennedy/Verenigd Koninkrijk, § 130.

²⁴⁶ EHRM 4 december 2015, nr. 47143/06, Roman Zakharov/Rusland, § 237; S.J. ESKENS, O.L. VAN DAALEN en N.A.N.M. VAN EIJK, *Geheime surveillance en opsporing. Richtsnoeren voor de inrichting van wetgeving*, Amsterdam, Instituut voor Informatierecht, 2016, 12 (hierna: S.J. ESKENS, O.L. VAN DAALEN en N.A.N.M. VAN EIJK, *Geheime surveillance en opsporing*).

²⁴⁷ EHRM 29 juni 2006, nr. 54934/00, Weber en Saravia/Duitsland, § 106.

²⁴⁸ EHRM 12 januari 2016, nr. 37138/14, Szabo en Vissy/Hongarije.

beëindiging ervan.²⁴⁹ Het is het EHRM dat moet overtuigd zijn van de aanwezigheid van adequate en effectieve waarborgen tegen misbruik²⁵⁰, waarbij het Hof alle omstandigheden van de zaak mee in rekening neemt²⁵¹.

115. Welke autoriteiten bevoegd zijn inzake het toezicht, en op welke manier dit toezicht is georganiseerd, maakt mee deel uit van deze beoordeling als onderdeel van de noodzakelijkheid in een democratische samenleving.²⁵²

Het EHRM beoordeelt de waarborgen soms ook in het licht van de legaliteitsvereiste, waarbij de voorzienbaarheid van de wet mee wordt beoordeeld en het Hof kijkt of de in de wet voorziene waarborgen ook in de praktijk aanwezig zijn.²⁵³

116. Het is van belang dat de verschillende vormen van toezicht een coherent geheel vormen. Het EHRM haalt drie aspecten van toezicht aan, met name de toezichthoudende instanties, de momenten waarop toezicht plaatsvindt en het mandaat dat de toezichthoudende instanties bezitten. Hierbij wordt gekeken naar de rol van de uitvoerende, de wetgevende en de rechterlijke macht.²⁵⁴

117. Het parlementair toezicht in België betreft een toezicht dat achteraf plaatsvindt. Het EHRM benadrukt het belang van een dergelijke *a posteriori* controle aangezien dit het vertrouwen van de burgers kan versterken dat de waarborgen van de *rule of law* zelfs in een dergelijke gevoelige materie aanwezig blijven.²⁵⁵

²⁴⁹ EHRM 25 mei 2021, nrs. 58170/13, 62322/14 en 24960/15, Big Brother Watch and Others/Verenigd Koninkrijk, § 336.

²⁵⁰ EHRM 4 december 2015, nr. 47143/06, Roman Zakharov/Rusland, § 232; EHRM 6 september 1978, nr. 5029/71, Klass and others/Duitsland, § 50; I. CAMERON, "Foreseeability and safeguards in the area of security: some comments on ECHR Case Law" in W. VAN LAETHEM en J. VANDERBORGHT (eds), *Inzicht in toezicht. Twintig jaar democratische controle op de inlichtingendiensten*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 169.

²⁵¹ EHRM 6 september 1978, nr. 5029/71, Klass and others/Germany

²⁵² *Ibid.*, § 339; het EHRM beoordeelt de waarborgen soms ook in het licht van de legaliteitsvereiste, waarbij het mee in rekening neemt of de in de wet voorziene waarborgen ook effectief worden ingevuld

²⁵³ P. PONSAERS, "161 jaar wachten op parlementaire controle" in W. VAN LAETHEM en J. VANDERBORGHT (eds), *Inzicht in toezicht. Twintig jaar democratische controle op de inlichtingendiensten*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 170.

²⁵⁴ O.L. VAN DAALEN en N.A.N.M. VAN EIJK, *Geheime surveillance en opsporing*, 15.

²⁵⁵ EHRM 12 januari 2016, nr. 37138/14, Szabo en Vissy/Hongarije, § 79; EHRM 6 september 1978, nr. 5029/71, Klass and others/Duitsland, §§ 56, 70 en 71.

118. Volgens het EHRM is het ook van belang dat er een toezicht bestaat op het functioneren van het gehele systeem, naast individuele gevallen.²⁵⁶ Daarenboven dient het toezicht daadwerkelijk te worden uitgevoerd. Het Hof oordeelde dat, met betrekking tot het uitoefenen van toezicht, een parlementair comité waarvan de leden hun toezichtrol niet effectief uitoefenen een onvoldoende controlemechanisme is. Het loutere bestaan van een dergelijk mechanisme in de wetgeving werd niet voldoende geacht, er moet aangetoond worden dat er ook een praktische toepassing van de controle gebeurt.²⁵⁷ Een uitgebreid kader is niet voldoende voor een effectief toezicht wanneer de toezichtsorganen geen voldoende capaciteit hebben. Parlementsleden die onvoldoende kennis of steun van experts hebben, kunnen enkel zorgen voor een formeel overzicht. Verder is het ook zo dat een effectief toezicht maar plaatsvindt wanneer degene die dit uitoefent, schendingen van mensenrechten ziet als een risico bij de inzet van zwaarwichtige onderzoekstechnieken.²⁵⁸

119. Het EHRM hecht verder belang aan transparantie aangezien dit bijdraagt aan een effectief toezicht.²⁵⁹ Deze transparantie dient te bestaan ten aanzien van de betrokkene die onderworpen werd aan deze maatregelen, ten aanzien van de toezichthoudende instanties, waarbij de toegang tot statistieken over de aanwending van belang is, en ten aanzien van de maatschappij in het algemeen (*public scrutiny*)²⁶⁰. Op die manier kunnen burgers hun politieke vertegenwoordigers ter verantwoording roepen.²⁶¹ De publieke beschikbaarheid van verslagen is daarbij van belang.²⁶² Het niet ter beschikking stellen aan het publiek van rapportages kan ertoe leiden dat er sprake is van onvoldoende waarborgen tegen misbruik.²⁶³ Het gebrek aan transparantie komt in het arrest *Szabo en Vissy* aan bod, waarin het Hof oordeelde dat een zesmaandelijks rapport inzake de aanwending van zwaarwichtige onderzoekstechnieken een onvoldoende invulling was van de vereiste van *public scrutiny*,

²⁵⁶ EHRM 12 januari 2016, nr. 37138/14, *Szabo en Vissy/Hongarije*, § 79.

²⁵⁷ EHRM 11 januari 2022, nr. 70078/12, *Ekimdzhev e.a./Bulgarije*, § 410-415.

²⁵⁸ K. DOKIC, *Parliaments on a special mission: oversight of implementation of special investigative measures*, Belgrado, Beogradski center za bezbednosnu politiku, 2014, 21.

²⁵⁹ O.L. VAN DAALEN en N.A.N.M. VAN EIJK, *Geheime surveillance en opsporing*, 23.

²⁶⁰ EHRM 4 december 2015, nr. 47143/06, *Roman Zakharov/Rusland*, § 283; O.L. VAN DAALEN en N.A.N.M. VAN EIJK, *Geheime surveillance en opsporing*, 25.

²⁶¹ *Ibid.*, 24.

²⁶² O.L. VAN DAALEN en N.A.N.M. VAN EIJK, *Geheime surveillance en opsporing*, 26; EHRM 12 januari 2016, nr. 37138/14, *Szabo en Vissy/Hongarije*, § 82.

²⁶³ EHRM 4 december 2015, nr. 47143/06, *Roman Zakharov/Rusland*, § 283.

aangezien het rapport enerzijds niet beschikbaar was voor het publiek, en anderzijds de parlementaire commissie geen volledige toegang had tot de relevante documenten.²⁶⁴

120. De rechtspraak van het Hof van Justitie vertoont veel gelijkenissen met die van het EHRM, aangezien de betekenis en het toepassingsgebied van EU-regelgeving door het Hof van Justitie op dezelfde manier worden uitgelegd als door het EHRM wanneer het over overeenstemmende rechten gaat.²⁶⁵ In die zin maakt de rechtspraak van het EHRM integraal deel uit van het EU-recht. Het Hof van Justitie hanteert dan ook een gelijkaardige benadering waarbij het stelt dat er voldoende garanties aanwezig moeten zijn om misbruik tegen te gaan.²⁶⁶

121. De politieke controle, die als één van de zes volwaardige controlemechanismen moest dienen²⁶⁷ en waardoor het parlement in staat zou moeten zijn om de efficiëntie van de inzet en de problemen bij de toepassing van zwaarwichtige onderzoekstechnieken te evalueren²⁶⁸, voldoet duidelijk niet aan de voorwaarden van het EHRM en het Hof van Justitie, waardoor deze controle in de praktijk niet als een effectieve waarborg zou beoordeeld worden.

Er is *in concreto* immers geen parlementair toezicht aanwezig op het functioneren van het gehele systeem van zwaarwichtige onderzoekstechnieken. Het toezicht is weliswaar in de wet ingeschreven, maar in de realiteit wordt de toepassing onvoldoende ingevuld.

De verslagen zijn niet meer dan louter indicatief te noemen, waardoor er geen conclusies of evaluaties mogelijk zijn. Daarenboven lijken zelfs de leden van de gespecialiseerde commissie Justitie de toegang tot deze verslagen niet te vinden. Van transparantie ten aanzien van de maatschappij in het algemeen is er geen sprake aangezien de verslagen niet publiek beschikbaar zijn.

²⁶⁴ *Ibid.*; EHRM 12 januari 2016, nr. 37138/14, Szabo en Vissy/Hongarije, § 82.

²⁶⁵ HvJ 8 april 2014, nrs. C-293/12 en C-594/12, 'Digital Rights Ireland'; art. 52, derde lid EVRM; J. VAN CAENEGHEM, P. DE HERT, M. HOLVOET en M. WEIS, *Handboek internationaal en Europees strafrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 359.

²⁶⁶ HvJ 8 april 2014, nrs. C-293/12 en C-594/12, 'Digital Rights Ireland', § 54.

²⁶⁷ Ontwerp van wet houdende wijzigingen van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie, *Parl.St.* Kamer 2015-16, 23 oktober 2015, nr. 1418/001, 62-63; *Hand.* Kamer 2017-18, 8 november 2017, nr. 52/2708/029, 25.

²⁶⁸ Ontwerp van wet tot wijziging van het wetboek van strafvordering met het oog op het invoeren van de bijzondere opsporingsmethode burgerinfiltratie, *Parl.St.* Kamer 2017-18, nr.2940/001, 32.

Ook de onrechtstreekse of middellijke controlemogelijkheden worden in de praktijk niet of nauwelijks gebruikt om controle uit te oefenen op de toepassing van de zwaarwichtige onderzoekstechnieken.

122. Aangezien het EHRM en het Hof van Justitie een holistische aanpak hanteren in de beoordeling van de aanwezigheid van voldoende compensatoire maatregelen, dient het parlementair toezicht in België niet als een alleenstaand toezicht bekeken te worden. Het maakt immers deel uit van een groter geheel van controlemechanismen. Afhankelijk van de zwaarwichtige onderzoekstechniek is er sprake van de volgende manieren van controle en toezicht: de interne controle binnen de politiediensten zelf, waarbij kan gedacht worden aan de rol van de BTS-officier²⁶⁹ bij het inzetten van de bijzondere opsporingsmethoden, de controle door het Openbaar Ministerie, de onderzoeksrechter, de onderzoeksgerechten en de rechter ten gronde.²⁷⁰ De parlementaire controle maakt als zesde controlemechanisme deel uit van dit geheel, als extra politieke waarborg. In *Szabo en Vissy* stelde rechter PINTO DE ALBUQUERQUE dat een dergelijke waarborg niet onverenigbaar is met juridische waarborgen.²⁷¹

Dat de politieke controle in de praktijk quasi niet wordt uitgevoerd, leidt bijgevolg niet per se tot een schending van de noodzakelijkheidsvoorwaarde. Het volledige controleproces dient beschouwd te worden, waarbij de rechterlijke controle ongetwijfeld een groot belang kent.

5.1.2. De rechten van de verdediging

123. Inzake de rechten van de verdediging, en in het bijzonder het recht op een eerlijk proces, wordt een gelijkaardige holistische benadering gevolgd, waarbij wordt bekeken of het proces in zijn geheel als eerlijk kan worden aangemerkt.²⁷² De aanwezigheid van compenserende waarborgen van openbaarheid en controle zijn daarbij van belang.²⁷³ Het EHRM verkiest in

²⁶⁹ BTS staat voor Bijzondere Technieken – Techniques spéciaux.

²⁷⁰ H. BERKMOES en J. DELMULLE, *De bijzondere opsporingsmethoden en enige andere onderzoeksmethoden*, Brussel, Politeia, 2011, 159.

²⁷¹ EHRM 12 januari 2016, nr. 37138/14, *Szabo en Vissy/Hongarije*, Concurring opinion of judge Pinto De Albuquerque, § 24.

²⁷² I. ONSEA, *De bestrijding van de georganiseerde misdaad*, 223.

²⁷³ EHRM 27 oktober 2004, nrs. 39647/98 en 40461/98, *Edwards & Lewis/Verenigd Koninkrijk*, §§ 46-48; I. ONSEA, *De bestrijding van de georganiseerde misdaad*, 241;; J. MEESE, "De bijzondere opsporingsmethoden na de wet van 27 december 2005" B. DE GROOTE, A. DE WILDE en P. DEPUYDT, *CBR-Jaarboek 2006-2007*, Antwerpen, Intersentia 2007, 143.

deze een rechterlijke controle.²⁷⁴ Wanneer het gaat over een parlementaire controle in de context van het recht op een eerlijk proces dient er sprake te zijn van een toezichtsorgaan dat de macht en de bevoegdheid heeft om een effectief en doorlopend toezicht te houden op de aanwending van de zwaarwichtige technieken.²⁷⁵ Dit is niet het geval voor het Belgische model; dit toezicht wordt aan de rechterlijke macht toevertrouwd.

124. Dit betekent niet dat de politieke controle als onderdeel van de waarborgen tegen misbruik geheel irrelevant is inzake de schending van het recht op een eerlijk proces. Een schending van de privacy heeft immers mogelijk ook een weerslag op de eerlijkheid van de procedure conform art. 6 EVRM.²⁷⁶ Een schending van art. 8 EVRM leidt evenwel niet automatisch tot een schending van art. 6 EVRM.²⁷⁷ Opdat de manier waarop de parlementaire controle in de praktijk ingevuld wordt een schending van het recht op een eerlijk proces tot gevolg zou kunnen hebben dient er bijgevolg eerst besloten te worden tot een schending van art. 8 EVRM, waarbij deze schending dermate zwaar wordt beoordeeld dat ze leidt tot een schending van art. 6 EVRM.

5.2. Checks and balances

125. Naast de rechtspraak van het EHRM en het Hof Van Justitie stellen ook een aantal niet-rechterlijke instanties bepaalde voorwaarden voorop inzake parlementaire controle op de aanwending van zwaarwichtige onderzoekstechnieken.

126. De Raad van Europa stelde naar aanleiding van de bevindingen van het Comité van Ministers over ‘special investigation techniques’ dat lidstaten ervoor moeten zorgen dat er periodiek een evaluatie gebeurt van de implementatie van speciale onderzoekstechnieken²⁷⁸ en dat er sterke waarborgen aanwezig moeten zijn die een voldoende en effectief toezicht

²⁷⁴ EHRM 6 september 1978, nr. 5029/71, *Klass and others/Germany*, § 56; O.L. VAN DAALEN en N.A.N.M. VAN EIJK, *Geheime surveillance en opsporing*, 2016, 18.

²⁷⁵ EHRM 4 december 2015, nr. 47143/06, *Roman Zakharov/Rusland*, § 272, EHRM 6 september 1978, nr. 5029/71, *Klass and others/Germany*, § 56.

²⁷⁶ EHRM 12 mei 2000, nr. 35394/97, *Khan/Verenigd Koninkrijk*, § 40.

²⁷⁷ EHRM 1 juni 2010, nr. 22978/05, *Gäfgen/Duitsland*, § 162; EHRM 28 juli 2009, nr. 18704/05, *Lee Davies/België*, §§ 40-42; G. VERMEULEN, *Privacy en strafrecht. Nieuwe en grensoverschrijdende verkenningen.*, Antwerpen, Maklu, 2007, 206-207.

²⁷⁸ Aanbeveling 5 juli 2017 van het Comité van Ministers, Raad van Europa, nr. (2017)6.

betekenen. Dit toezicht moet zowel door de rechterlijke als door de wetgevende macht worden uitgevoerd.²⁷⁹

127. Het Fundamental Rights Agency (FRA) adviseerde dat de lidstaten ervoor moeten zorgen dat er, met het oog op het verhogen van de transparantie inzake de toepassing van speciale onderzoekstechnieken, een publieke verslaggeving gebeurt van het mandaat van de toezichthoudende instanties. Deze verslagen zouden openbaar toegankelijk moeten zijn en een overzicht moeten bevatten van toezichtsystemen en aanverwante activiteiten.²⁸⁰

128. Het Bureau voor de Promotie van de Parlementaire Democratie (OPPD), verbonden aan het Europees Parlement, stelt dat een evenwicht vinden tussen de openbare veiligheid en het in stand houden van democratische standaarden een democratische verantwoording vereist van de veiligheidssector, waaronder ook de politie valt.²⁸¹ De rol van het parlement is daarin belangrijk om een aantal redenen: een vertegenwoordigende rol vervullen zodat het aangewende beleid in lijn ligt met de maatschappelijke visie, een controlerende functie uitvoeren opdat de uitvoerende macht binnen de perken van de bevoegdheden blijft en desgevallend nieuwe wetgeving implementeren of bestaande wetgeving aanpassen wanneer er vastgesteld wordt dat de vigerende regels niet meer aan de maatschappelijke visie voldoen.²⁸²

129. De praktische invulling van de parlementaire controle voldoet ook inzake deze aanbevelingen niet aan de vereisten. Er gebeurt geen periodieke evaluatie van de implementatie en de aanwending van zwaarwichtige onderzoekstechnieken. Er is geen sprake meer van publieke verslaggeving. Verder kan er niet gesproken worden van een effectief toezicht door de wetgevende macht waarbij er bekeken wordt of de vigerende regels nog aan de maatschappelijke visie voldoen.

²⁷⁹ Aanbeveling 15 februari 2018 van het Comité van Ministers, Raad van Europa, nr. (87)15.

²⁸⁰ FRA, *Surveillance door inlichtingendiensten: waarborging van de grondrechten en rechtsmiddelen in de Europese Unie – Deel II*, Wenen, Publicatiebureau (EU), 2018, 10.

²⁸¹ OPPD, *Parliamentary oversight of the security sector*, OPPD European Parliament, 2013, 12.

²⁸² *Ibid.*, 17-19.

5.3. Tussentijds besluit

130. De wijze waarop de parlementaire controle in de praktijk wordt ingevuld voldoet geenszins aan de vereisten die het EHRM en het Hof van Justitie ontwikkelden inzake de noodzaak aan waarborgen. Dit betekent niet automatisch dat er sprake zal zijn van een onvoldoende geheel van waarborgen aangezien de parlementaire controle deel uitmaakt van een groter kader van controles.

131. De praktische invulling voldoet evenmin aan de aanbevelingen en adviezen van de Raad van Europa, het FRA en het OPPD. Door het ontbreken van voldoende aandacht vanwege de wetgevende macht inzake de controle en het toezicht op de aanwending van zwaarwichtige onderzoekstechnieken wordt er momenteel niet voldaan aan de redelijke verwachtingen in een democratische rechtsstaat.

132. Ook mensenrechtenadvocaat Raf JESPERS meent dat de huidige invulling van de controle enkel formeel is en als niet meer dan een slag in het water kan beschouwd worden.²⁸³

²⁸³ Zie bijlage 5.

6. Hoofdstuk 5: Rechtsvergelijking en scoring

6.1. Rechtsvergelijking: Zweden

133. In Zweden wordt er in het kader van de opsporing van misdrijven eveneens gebruik gemaakt van zwaarwichtige onderzoekstechnieken. Dit land kent de mogelijkheden tot het onderscheppen, in beslag nemen²⁸⁴ en openen van post²⁸⁵, het heimelijk aftappen en monitoren van elektronische communicatie²⁸⁶, het direct afluisteren²⁸⁷ en het heimelijk cameratoezicht²⁸⁸.

Het Zweedse parlement, de *Sveriges Riksdag*, heeft net zoals het Belgische systeem een aantal algemene en specifieke mogelijkheden om de aanwending van deze zwaarwichtige onderzoekstechnieken te controleren.

6.1.1. Algemene controlemogelijkheden

134. Net zoals in België kunnen de leden van de Kamer in Zweden schriftelijke²⁸⁹ en mondelinge²⁹⁰ vragen stellen aan de leden van de regering om zo de uitvoerende macht te controleren. Verder is er ook de mogelijkheid tot het voeren van plenaire debatten op basis van interpellaties.²⁹¹

135. De *Riksdag* telt minstens vijftien parlementaire commissies, waaronder een commissie Justitie.²⁹² Elke commissie is samengesteld uit zeventien effectieve leden, proportioneel verdeeld op basis van de vertegenwoordiging van de partijen. Deze commissies bereiden wetgeving voor en de leden ervan kunnen vragen stellen met betrekking tot de materie waarvoor de commissie bevoegd is.²⁹³

²⁸⁴ Hoofdstuk 27, § 3 Rättegångsbalk [Gerechtigd wetboek] (1942:740) (Zweden), 18 juli 1942, https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/rattegångsbalk-1942740_sfs-1942-740/#K27

²⁸⁵ *Ibid.*, § 12.

²⁸⁶ *Ibid.*, §§ 18-19.

²⁸⁷ *Ibid.*, § 20d-e en § 25.

²⁸⁸ *Ibid.*, § 20a-c.

²⁸⁹ Art. 8.5 Riksdagsordning (2014:801) [Kamerreglement] (Zweden), 19 juni 2014, https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/riksdagsordning-2014801_sfs-2014-801/

²⁹⁰ *Ibid.*, Art. 8.8.

²⁹¹ *Ibid.*, Art. 8.4.2.

²⁹² *Ibid.*, art. 7.2.1.

²⁹³ <https://www.riksdagen.se/sv/sa-fungerar-riksdagen/utskotten-och-eu-namnden/sa-arbetar-utskotten/>

136. De aanwending van zwaarwichtige onderzoekstechnieken komt zeer frequent aan bod in de schriftelijke en mondelinge vragen en in de interpellaties²⁹⁴, waarbij het verschil in frequentie met de activiteit in het Belgische parlement aanzienlijk is.

6.1.2. Specifieke controle

137. Op de aanwending van zwaarwichtige onderzoekstechnieken zijn drie specifieke categorieën van controle van toepassing. Naast de rechterlijke controle zijn er twee mechanismen voor een controle achteraf: een jaarlijkse verslagplicht en een toezicht door de Veiligheids- en Privacybeschermingsraad.²⁹⁵

6.1.2.1. De verslagplicht

138. De Zweedse regering rapporteert jaarlijks aan de *Riksdag* hoe de wettelijk voorziene zwaarwichtige onderzoekstechnieken het jaar voordien werden toegepast.²⁹⁶ Uit de parlementaire voorbereidingen blijkt dat het parlement het bijzonder belangrijk achtte dat aan alle behoeften van transparantie werd voldaan inzake de aanwending van deze technieken. De commissie Justitie stelde dat een verminderde waakzaamheid met betrekking tot privacykwesties zou kunnen leiden tot een afstomping van de algemene perceptie dat privacyschendingen alleen bij uitzondering kunnen worden geaccepteerd in een democratische samenleving.²⁹⁷ Het parlement gaf dan ook de opdracht aan de regering om een jaarlijkse brief over te maken die onder meer inzicht verschaft in het aantal gevallen van afluisteren, waarbij de regering informatie diende in te winnen bij de relevante autoriteiten.²⁹⁸ Initieel betrof het enkel het heimelijk afluisteren van elektronische communicatie. Gaandeweg werd dit uitgebreid naar andere heimelijke dwangmiddelen.²⁹⁹

²⁹⁴ In zittingsperiode 23/24 werd de term '*hemliga tvangsmedel*' (heimelijk dwangmiddel) in 174 parlementaire documenten genoteerd, <https://www.riksdagen.se/sv/sok/?sok=hemliga+tv%C3%A5ngsmedel&riksmote=2023%2F24>

²⁹⁵ Riksdagens Protokoll (2023/24:27) [Notulen van de Kamer] (Zweden), 9 november 2023, § 6, https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/protokoll/protokoll-20232427-torsdagen-den-9-november_hb0927/html/

²⁹⁶ https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/betankande/redovisning-av-anvandningen-av-hemliga-tvangsmedel_ha01juu5/html/

²⁹⁷ Proposition (1975/76:202) med förslag till nya regler om telefonavlysning vid förundersökning m.m. [Wetsvoorstel met voorstellen voor nieuwe regels over het afluisteren van telefoons tijdens vooronderzoeken, etc.] (Zweden), 18 maart 1976, https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/proposition/med-forslag-till-nya-regler-om-telefonavlysning_fz03202/

²⁹⁸ Betänkande (1981/82:JuU54) om parlamentarisk kontroll i fråga om telefonavlyssning [Verslag commissie Justitie over parlementaire controle op afluisteren] (Zweden), https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/betankande/om-parlamentarisk-kontroll-i-fraga-om_g501juu54/html/

²⁹⁹ Onder meer door de wet 2007:979 betreffende maatregelen ter voorkoming van bepaalde bijzonder ernstige gevallen van misdaad en de Wet 2012:278 betreffende het verzamelen van informatie over elektronische communicatie.

139. Inzake de informatie-inzameling is er een instructienota van het ministerie van Justitie van toepassing, gericht aan het Openbaar Ministerie.³⁰⁰ Daarin wordt gesteld dat het jaarlijks op uiterlijk 31 mei informatie dient te rapporteren over de toepassingen van de bepalingen over bepaalde geheime dwangmiddelen.³⁰¹

Uitgebreidere instructies staan vermeld in het kabinetsbesluit van 17 december 2015³⁰², dat naar aanleiding van de inwerkingtreding van de wet inzake het geheim uitlezen van gegevens³⁰³ werd aangevuld met het kabinetsbesluit van 12 maart 2020 inzake de opdracht tot het melden van het gebruik van heimelijke dwangmiddelen. Deze documenten zijn allen publiek raadpleegbaar.

140. Naast het Openbaar Ministerie dienen ook andere actoren informatie aan te leveren met betrekking tot de door hen aangewende zwaarwichtige onderzoekstechnieken. Het gaat dan over de Ecocrime-autoriteit, de politie, de douane en de inlichtingendienst.³⁰⁴ Op deze manier biedt het verslag een volledig beeld van de in Zweden aangewende technieken. De verantwoordelijkheid voor het rapporteren wordt door de wetgever duidelijk bij het Openbaar Ministerie gelegd.³⁰⁵ In het Belgische systeem zijn het enkel federale procureur, de procureurs des Konings, de onderzoeksrechters en de federale politie die gegevens dienen

³⁰⁰ Förordning (2015:743) med instruktion för Åklagarmyndigheten [Verordening met instructies voor het Openbaar Ministerie] (Zweden), 26 november 2015, , https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-2015743-med-instruktion-for_sfs-2015-743/

³⁰¹ *Ibid.*, art. 6.

³⁰² Regeringsbeslut (II:29), Justitiedepartementet, Uppdrag till Åklagarmyndigheten att i samverkan med Ekobrottsmyndigheten, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen och Tullverket årligen redovisa användningen av hemliga tvångsmedel [Regeringsbesluit, Ministerie van Justitie, Opdracht aan het Openbaar Ministerie om jaarlijks te rapporteren over het gebruik van heimelijke dwangmaatregelen] (Zweden), 17 december 2015, <https://www.regeringen.se/contentassets/f9e9bc6a10a5442b8a8e07fe41fa72b6/uppdag-till-aklagarmyndigheten-att-i-samverkan-med-ekobrottsmyndigheten-polismyndigheten-sakerhetspolisen-och-tullverket-arligen-redovisa-anvandningen-av-hemliga-tvangsmedel.pdf>

³⁰³ Regeringsuppdrag (Ju 2020/01059/A) från Justitiedepartementet till Åklagarmyndigheten att tillsammans med Ekobrottsmyndigheten, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen och Tullverket årligen redovisa användningen av hemliga dataavläsning [Regeringsopdracht van het Ministerie van Justitie, Opdracht aan het Openbaar Ministerie om, samen met de Ecocrime Autoriteit, de Politieautoriteit, de Veiligheidspolitie en het Douaneagentschap, jaarlijks verslag uit te brengen over het gebruik van geheime gegevensuitlesing] (Zweden), 17 maart 2020, <https://www.regeringen.se/regeringsuppdrag/2020/03/uppdag-att-arligen-redovisa-anvandningen-av-hemliga-dataavlasning/>

³⁰⁴ Regeringsbeslut (II:29), Justitiedepartementet, Uppdrag till Åklagarmyndigheten att i samverkan med Ekobrottsmyndigheten, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen och Tullverket årligen redovisa användningen av hemliga tvångsmedel [Regeringsbesluit, Ministerie van Justitie, Opdracht aan het Openbaar Ministerie om jaarlijks te rapporteren over het gebruik van heimelijke dwangmaatregelen] (Zweden), 17 december 2015, <https://www.regeringen.se/contentassets/f9e9bc6a10a5442b8a8e07fe41fa72b6/uppdag-till-aklagarmyndigheten-att-i-samverkan-med-ekobrottsmyndigheten-polismyndigheten-sakerhetspolisen-och-tullverket-arligen-redovisa-anvandningen-av-hemliga-tvangsmedel.pdf>

³⁰⁵ *Ibid.*

aan te leveren, waarbij de manier van aanleveren wordt omschreven in een vertrouwelijke omzendbrief.³⁰⁶ Het is de DSB die verantwoordelijk is voor de verwerking van de aangeleverde gegevens in een coherent verslag.³⁰⁷ Het Belgische verslag biedt dus een minder compleet beeld van het totaal aantal aangewende technieken; de bijzondere inlichtingenmethoden zijn er bijvoorbeeld niet in vervat.

141. Uit het Zweedse verslag moet blijken hoe het gebruik van de erin vermelde technieken zich heeft ontwikkeld ten opzichte van voorgaande jaren.³⁰⁸ Het verslag verwijst daarbij uitdrukkelijk naar de regels die van toepassing zijn op de bescherming de fundamentele rechten en vrijheden.³⁰⁹

142. De specifieke zaken die moeten vermeld worden met betrekking tot het aanwenden van deze maatregelen zijn³¹⁰, afhankelijk van de maatregel:

- het aantal autorisaties dat werd afgeleverd, onderverdeeld per soort misdrijf;
- het aantal personen dat onderworpen werd aan deze maatregelen;
- de gemiddelde tijd, de mediane tijd, de langste en de kortste tijd dat personen werden onderworpen aan deze maatregelen;
- het aantal aanvragen inzake toestemming dat aan de rechtbank werd gericht, en het aantal en percentage afwijzingen ervan;

³⁰⁶ COL 17/2006.

³⁰⁷ COL 17/2006, 6 (zoals vermeld in Verslag DSB 2022, 8).

³⁰⁸ Regeringsbeslut (II:29), Justitiedepartementet, Uppdrag till Åklagarmyndigheten att i samverkan med Ekobrottsmyndigheten, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen och Tullverket årligen redovisa användningen av hemliga tvångsmedel [Regeringsbeslut, Ministerie van Justitie, Opdracht aan het Openbaar Ministerie om jaarlijks te rapporteren over het gebruik van heimelijke dwangmaatregelen] (Zweden), 17 december 2015, <https://www.regeringen.se/contentassets/f9e9bc6a10a5442b8a8e07fe41fa72b6/uppdrag-till-aklagarmyndigheten-att-i-samverkan-med-ekobrottsmyndigheten-polismyndigheten-sakerhetspolisen-och-tullverket-arligen-redovisa-anvandningen-av-hemliga-tvangsmedel.pdf>

³⁰⁹ Skrivelse (2023/24:47), Redovisning av användningen av hemliga tvångsmedel under 2022 [Regeringsbrief inzake het gebruik van heimelijke dwangmiddelen in 2022] (Zweden), 30 november 2023, https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/skrivelse/redovisning-av-anvandningen-av-hemliga-tvangsmedel_hb0347/html/

³¹⁰ Regeringsbeslut (II:29), Justitiedepartementet, Uppdrag till Åklagarmyndigheten att i samverkan med Ekobrottsmyndigheten, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen och Tullverket årligen redovisa användningen av hemliga tvångsmedel [Regeringsbeslut, Ministerie van Justitie, Opdracht aan het Openbaar Ministerie om jaarlijks te rapporteren over het gebruik van heimelijke dwangmaatregelen] (Zweden), 17 december 2015, <https://www.regeringen.se/contentassets/f9e9bc6a10a5442b8a8e07fe41fa72b6/uppdrag-till-aklagarmyndigheten-att-i-samverkan-med-ekobrottsmyndigheten-polismyndigheten-sakerhetspolisen-och-tullverket-arligen-redovisa-anvandningen-av-hemliga-tvangsmedel.pdf>

- het aantal tussentijdse beslissingen van het Openbaar Ministerie inzake verzoeken tot aanwending van bepaalde maatregelen (in afwachting van de toetsingsbeslissing van de rechter).

143. Ook de resultaten van elk van de in het rapport vermelde onderzoekstechnieken moeten vermeld worden. In tegenstelling tot het Belgische systeem wordt het begrip *resultaat* in detail verduidelijkt aan de hand van de indeling in categorieën.

De eerste categorie heeft betrekking op het vooronderzoek, waarbij er vijf mogelijke opties zijn:

- De informatie heeft een basis gevormd in een verhoorsituatie.
- De informatie heeft ertoe geleid dat effectieve verkenningen mogelijk zijn geweest.
- De informatie heeft bijgedragen aan het gebruik van andere dwangmiddelen.
- De informatie heeft bijgedragen aan het onderzoek naar criminele uitwisseling.
- De informatie heeft geleid tot sterkere verdenkingen tegen de verdachte.

De tweede categorie heeft betrekking op de resultaten na het vooronderzoek; hier zijn drie opties mogelijk:

- De informatie heeft bijgedragen aan het verwijderen van de verdachte uit het onderzoek.
- De informatie heeft bijgedragen aan de vervolging van de verdachte.
- De informatie is in de rechtszaak als bewijsmateriaal aangevoerd.

De derde categorie betreft een restcategorie, waarbij drie opties aanwezig zijn:

- De informatie heeft bijgedragen aan het gebruik van dwangmaatregelen tegen een andere persoon in hetzelfde vooronderzoek.
- De informatie is gebruik om misdrijven in een ander land te onderzoeken.
- De informatie heeft bijgedragen aan het kunnen uitvoeren van het onderzoek.

144. Het verslag dient tevens te vermelden wat het financiële kostenplaatje van de aangewende technieken was. Ook dit is een duidelijk verschilpunt met het Belgische verslag, ondanks dat er af en toe parlementaire vragen over het kostenplaatje worden gesteld.

In de verslagen worden de cijfers van het voorbije jaar vermeld, alsook de cijfers van het jaar daarvoor. Op die manier wordt steeds de evolutie van één jaar in beeld gebracht.

145. De verslagen bevatten telkens een toelichting over de aangewende technieken, waarbij naast de wettelijke bepalingen een samenhangende beschrijving en analyse wordt gemaakt van het precieze nut van de aangewende technieken. Dit nut moet geïllustreerd worden aan de hand van geanonimiseerde voorbeelden. Het Zweedse verslag gaat heel wat dieper in op het nut van en de noodzaak aan het inzetten van de aangewende technieken dan het Belgische verslag en baseert de evaluatie op basis van de resultaatparameters.³¹¹

146. Het verslag bevat ten slotte een samenvattende beoordeling waarbij het ministerie van Justitie, op basis van de aangeleverde cijfers en resultaten, beoordeelt of het gebruik van de heimelijke dwangmiddelen een passend en noodzakelijk instrument is geweest in de strijd tegen de criminaliteit.³¹² Het Belgische verslag bevat geen dergelijke beoordeling.

6.1.2.1.1. De verdere verwerking van het verslag

147. Het verslag wordt door de regering aan de *Riksdag* bezorgd³¹³, samen met een regeringsbrief die een verdere toelichting bevat. Ook deze brief wordt gepubliceerd op de website van de *Riksdag* en is, in tegenstelling tot in België, steeds raadpleegbaar door zowel de leden van het parlement als door het publiek.

148. Het verslag en de regeringsbrief worden vooreerst besproken in de commissie Justitie.³¹⁴ Daar volgt een grondige analyse waarin vooral de evolutie van de aanwending van de gebruikte onderzoekstechnieken verder wordt geanalyseerd en besproken. Mogelijke

³¹¹ Skrivelse (2023/24:47), Redovisning av användningen av hemliga tvångsmedel under 2022 [Regeringsbrief inzake het gebruik van heimelijke dwangmiddelen in 2022] (Zweden), 30 november 2023, 4.1, https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/skrivelse/redovisning-av-anvandningen-av-hemliga-tvangsmedel_hb0347/html/

³¹² *Ibid.*, 5.4.

³¹³ *Ibid.*

³¹⁴ De bespreking gebeurt standaard jaarlijks, zonder dat er een wettelijke verplichting toe bestaat.

moeilijkheden die worden vermeld of voorstellen die worden geformuleerd, worden in de commissie gelinkt aan bestaande of nog in te dienen wetsvoorstellen. Tijdens een commissievergadering in 2023 werd bijvoorbeeld verwezen naar een herziening van de toepassing van de geheime elektronische communicatiebewaking in het kader van de strafuitvoering.³¹⁵ In België gebeurt er geen bespreking van dit verslag in de commissie.

149. Na de bespreking in de commissie kunnen de commissieleden het verslag goed- of afkeuren, eventueel na het stemmen van moties. Er bestaat ook de mogelijkheid om meningen van individuele commissieleden te laten noteren. In het verslag van 2022 werd door commissielid NORDBORG de bezorgdheid geuit over de ontwikkeling die sinds het jaar 2000 heeft plaatsgevonden in de toepassing en de aanwending van surveillancemethoden.³¹⁶

150. Nadat het verslag na een grondige bespreking in de commissie goedgekeurd is, wordt het verzonden naar de Kamer met het oog op het bekomen van een besluit. De commissie kan het goedgekeurde verslag laten vergezellen door andere documenten, zoals een voorstel tot resolutie. Op 19 juni 2023 werd bijvoorbeeld samen met het verslag een resolutie ingediend waarbij er onder meer werd voorgesteld om in 2024 een evaluatie te organiseren inzake de financiering van de diensten die de zwaarwichtige onderzoeksmaatregelen aanwenden, zodat ze hun taken op een efficiënte, legale en voorspelbare manier kunnen vervullen.³¹⁷

In de Kamer volgt er een plenair debat over het verslag en over de bevindingen van de commissie, waarbij er ook moties kunnen ingediend worden. Zowel de notulen als een opname van het debat zijn eenvoudig te raadplegen door het publiek via de website van de *Riksdag*.³¹⁸ In België is er nog geen plenair debat gevoerd over het verslag.

³¹⁵ *Ibid.*

³¹⁶ Betänkande (2022/23:JuU5), Redovisning av användningen av hemliga tvångsmedel under 2021 [Verslag inzake het gebruik van heimelijke dwangmiddelen in 2021] (Zweden), https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/betankande/redovisning-av-anvandningen-av-hemliga-tvangsmedel_ha01juu5/html/

³¹⁷ Motion (2022/23:2404) med anledning av prop. 2022/23:126 Hemliga tvångsmedel – effektiva verktyg för att förhindra och utreda allvarliga brott [Motie inzake voorstel 'Verborgene dwangmiddelen – effectieve instrumenten om ernstige misdrijven te voorkomen en te onderzoeken] (Zweden), 19 juni 2023, https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/motion/med-anledning-av-prop.-202223126-hemliga_ha022404

³¹⁸ Deze debatten worden doorgaans integraal opgenomen en gepubliceerd, zie bv. https://www.riksdagen.se/sv/webb-tv/video/debatt-om-forslag/redovisning-av-anvandningen-av-hemliga-tvangsmedel_ha01juu5/

151. Het verslag wordt duidelijk gelezen door vele parlementsleden en vormt frequent een grond voor het stellen van parlementaire vragen en het doen van interpellaties. In 2023 was er bijvoorbeeld een interpellatie van Kamerlid LING waarin het voorstel werd gedaan om een uitbreiding te overwegen van de in het verslag vermelde technieken naar andere privacybeperkingen. Minister van Justitie STRÖMMER stelde dat er nog geen sprake was van een uitbreiding, maar benadrukte tegelijkertijd het belang van het voortdurend afwegen of de rechtszekerheid inzake het gebruik van heimelijke dwangmiddelen verder moet versterkt worden. Uit de interpellatie blijkt duidelijk dat zowel de parlementsleden als de minister van Justitie bijzonder veel belang hechten aan een correcte balans tussen de effectiviteit van de misdaadbestrijding en het beschermen van de persoonlijke integriteit.³¹⁹ De aanwending van zwaarwichtige onderzoekstechnieken, waarbij het spanningsveld met de fundamentele rechten en vrijheden een belangrijke rol speelt, leeft duidelijk bij de Zweedse parlementsleden. Dit staat in schril contrast met de aandacht die er in het Belgische halfroond voor is.

6.1.2.1.2. Moeilijkheden

152. Net zoals het Belgische verslag in uitvoering van art. 90decies Sv. heeft ook het Zweedse verslag te kampen met enkele moeilijkheden in het kader van de gegevensinzameling. De reden daarvoor is het nog niet volledig uitgerold zijn van een uniform informaticasysteem.

Sinds 2017 registreren het Openbaar Ministerie en de Ecocrime-autoriteit de aanwending van zwaarwichtige onderzoekstechnieken in één IT-systeem. Sindsdien worden de statistieken door dit programma bijgehouden en vormen ze de basis voor het verslag. Voor bepaalde technieken, zoals het heimelijk raadplegen van gegevens, is het systeem technisch nog niet aangepast. Hierdoor moeten deze gegevens handmatig worden ingediend door de diensten die de technieken hebben aangewend. Als gevolg daarvan zijn deze gegevens mogelijk niet helemaal accuraat. Zo bestaat de kans dat voor eenzelfde persoon verschillende onderzoekstechnieken worden aangewend en dat deze persoon meerdere keren wordt

³¹⁹ Riksdagens Protokoll (2023/24:27) [Notulen van de Kamer] (Zweden), 9 november 2023, § 6, https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/protokoll/protokoll-20232427-torsdagen-den-9-november_hb0927/html/

meegeteld zodat de cijfers over het aantal verschillende personen die aan een maatregel werden onderworpen niet geheel correct is.³²⁰

De registratie in een digitaal systeem dient dan ook verder uitgerold te worden. Het Openbaar Ministerie benadrukt dat een dergelijke registratie bijdraagt aan de efficiëntie en de kwaliteit van de rapportage.³²¹ Ondanks het mogelijk niet volledig accuraat zijn van de gegevens biedt het Zweedse verslag een veel vollediger beeld dan het Belgische, dat als louter indicatief wordt bestempeld.

153. Buiten dit technisch aspect vermeldt het verslag geen verdere moeilijkheden met de inzameling. Er is dus, in tegenstelling tot in België, geen sprake van actoren die om de één of de andere reden niet aan hun wettelijke verplichtingen voldoen.

154. Ten slotte valt op dat het Zweedse parlement veel sneller beschikt over de verslagen, aangezien ze moeten overgemaakt worden ten laatste op 31 mei van het jaar dat volgt op het referentiejaar. De Belgische verslagen worden in het beste geval overgemaakt in het tweede jaar dat volgt op het referentiejaar, zodat eventuele negatieve evoluties minder snel kunnen opgemerkt worden.

6.1.3. De Veiligheid- en Privacybeschermingsraad

155. Zweden kent ook de parlementaire ‘Veiligheids- en Privacybeschermingsraad’ (*Säkerhets- och Integritetsskyddsämnden* of *SIN*), opgericht bij wet in 2007.³²² Het in het leven roepen van deze raad moest aanvullende garanties bieden voor de rechtszekerheid bij het gebruik van onder andere geheime dwangmiddelen.³²³

De taak van deze raad is veel specifiekere dan die van de commissie Justitie. Ze houdt onder meer toezicht op het gebruik door rechtshandavingsinstanties van geheime

³²⁰ Skrivelse (2023/24:47) Redovisning av användningen av hemliga tvångsmedel under 2022 [Regeringsbrief inzake het gebruik van heimelijke dwangmiddelen in 2022] (Zweden), 30 november 2023, 5.3, https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/skrivelse/redovisning-av-anvandningen-av-hemliga-tvangsmedel_hb0347/html/

³²¹ *Ibid.*

³²² Lag (2007:980) om tillsyn över viss brottsbekämpande verksamhet [Wet betreffende het toezicht op bepaalde wetshandhavingsactiviteiten] (Zweden), 22 november 2007.

³²³ https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/kommittedirektiv/inrattande-av-sakerhets-och_gvb1112/

dwangmaatregelen, gekwalificeerde beschermende identiteiten en andere gerelateerde activiteiten.³²⁴ Dit dient bekeken te worden in de meest ruime interpretatie, zo strekt het toezicht zich uit tot de activiteiten die voorafgaan aan en de basis vormen voor de aanvraag van de dwangmaatregelen.³²⁵ Het toezicht is specifiek gericht op de aanwending van deze technieken door de wetshandhavingsautoriteiten.³²⁶

156. De raad is geen parlementair orgaan maar een administratieve autoriteit. In se oefent ze dus geen parlementaire controle uit. Ze rapporteert ook niet rechtstreeks aan het Zweedse parlement. Doordat de leden worden verkozen door de parlementaire fracties van de *Riksdag* is er evenwel sprake van een sterke parlementaire binding.³²⁷

157. Het toezicht op onder meer de aanwending van zwaarwichtige onderzoekstechnieken wordt uitgevoerd door inspecties en onderzoeken, hetzij op eigen initiatief, hetzij op initiatief van een individu.³²⁸ De raad verstrekt op basis van haar bevindingen onder meer aanbevelingen om veranderingen door te voeren in wetgeving of in de uitvoering ervan. De verklaringen van de raad worden online gepubliceerd.³²⁹

Naast advies inzake wetgeving voert de raad ook onderzoeken *post factum* inzake de aanwending van geheime dwangmiddelen. Het gaat dan zowel over algemene toezichtonderzoeken als over specifieke zaken.³³⁰

158. Het nut van de raad is niet te onderschatten in het licht van de parlementaire controle. De aanbevelingen en verklaringen van de raad worden frequent door parlementsleden aangehaald bij de uitvoering van hun controlerol en maken mee deel uit van de onderzoeksrapporten die in het parlement besproken worden.³³¹ De activiteiten van de raad

³²⁴ <https://www.sakint.se/the-swedish-commission-on-security-and-integrity-protection/>

³²⁵ S. HEUMAN en E. MELANDER TELL, "Om Säkerhets- och integritetsskyddsmynden" [Over de Raad voor Veiligheid en Privacybescherming] (Zweden), *SvJT* 2013, 505, <https://svjt.se/svjt/2013/502>

³²⁶ *Ibid.*

³²⁷ <https://www.sakint.se/the-swedish-commission-on-security-and-integrity-protection/>

³²⁸ *Ibid.*, 506.

³²⁹ <https://www.sakint.se>

³³⁰ <https://www.sakint.se/dokumentkategori/uttalanden/>

³³¹ Statens offentliga utredningar (2023:78) Hemlig dataavläsning - utvärdering och permanent lagstiftning [Openbaar staatsonderzoek: Geheime gegevensuitlesing - evaluatie en permanente wetgeving] (Zweden), https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/statens-offentliga-utredningar/hemlig-dataavlasning-utvardering-och-permanent_hbb378/html/

worden ook expliciet vermeld in de jaarlijkse verslagen aan het parlement over de aanwending van de zwaarwichtige onderzoekstechnieken.

159. In België zijn er een aantal overheidsinstanties die gelast zijn met het toezicht op de bescherming van, al dan niet specifieke, fundamentele rechten en vrijheden (het Comité P, het COC, het FIRM, de GBA). Van een overheidsinstantie die specifiek een onafhankelijk toezicht houdt op de aanwending van zwaarwichtige onderzoekstechnieken en een gelijkaardige rol als de Zweedse Veiligheids- en Privacybeschermingsraad vervult, is echter geen sprake.

6.2. Scoring

160. Het Zweedse systeem lijkt veel effectiever te zijn dan het Belgische. Dit blijkt ook duidelijk uit een vergelijking van diverse scoringoverzichten. Gezien het bijzondere karakter van de parlementaire controle op de aanwending van zwaarwichtige onderzoekstechnieken is er geen scoring beschikbaar die er zich speciaal op toespitst. Er bestaan wel een aantal instellingen die scores toekennen inzake specifieke deelgebieden, waarbij er mogelijk relevantie aanwezig is voor de controle op de zwaarwichtige technieken.

161. Het *International Institute for Democracy and Electoral Assistance* is een intergouvernementele organisatie die de democratie wereldwijd ondersteunt.³³² Het meet democratische onderdelen inzake verschillende categorieën van de democratie, gebaseerd op 157 indicatoren. Elk land krijgt per onderdeel een score toegekend tussen nul en één. Een aantal van de gemeten onderdelen zijn relevant inzake de parlementaire controle op de aanwending van zwaarwichtige onderzoekstechnieken, ook al zijn ze er niet specifiek op toegespitst.

Voor wat betreft de *rule of law* scoort België 0,87/1 en behaalt het de dertiende plaats wereldwijd en de tiende plaats in Europa. Zweden scoort 0,89/1 en behaalt de vijfde plaats, zowel wereldwijd als in Europa.

³³² <https://www.idea.int/about-us>

Inzake de effectiviteit van het parlement, waarbij rekening wordt gehouden met de mate waarin de wetgevende macht in staat is om toezicht uit te oefenen op de uitvoerende macht, scoort België 0,78/1 en behaalt daarmee de 21^e plaats wereldwijd en de vijftiende plaats in Europa. Zweden haalt 1/1 en bekleedt samen met Duitsland de eerste plaats.³³³

162. Ook de *OECD* heeft een aantal indicatoren ontwikkeld waarbij scores worden toegekend inzake diverse onderdelen van *sustainable governance*.³³⁴ Naast de toekenning van de score gebeurt er ook een rangschikking van de 41 OECD-landen.

Inzake *executive accountability* scoort België 7,5/10 en behaalt daarmee de veertiende plaats. Zweden scoort 9,2/10 en staat op plaats twee, waarbij het geprezen wordt omwille van de gevorderde toezichtmechanismen.

Voor wat betreft *legislative actors' resources*, waaronder de mogelijkheid voor de wetgevende macht om de informatie te verkrijgen die noodzakelijk is om haar controleopdracht uit te oefenen, scoort België 9/10 en behaalt het een achtste plaats. Zweden doet het nog iets beter met 9,4/10 en een derde plaats.³³⁵

Inzake de toegang tot overheidsinformatie scoort Zweden 9/10, waarbij het beschouwd wordt als een uitstekend voorbeeld inzake overheidstransparantie. De online aanwezigheid van zowat elk overheidsdocument wordt daarbij in het bijzonder geprezen. België scoort 8/10 op dit onderdeel van de kwaliteit van de democratie. Inzake deze kwaliteit bekleedt Zweden plaats één op de ranglijst, terwijl België plaats zestien bekleedt.³³⁶

163. Het *World Justice Project*, een Amerikaanse non-profitorganisatie die zich inzet voor een verbetering van de *rule of law*, kent ook enkele specifieke scores toe.

³³³ <https://www.idea.int/democracytracker/about-the-gsod-indices>

³³⁴ <https://www.sgi-network.org/2022/FAQ>

³³⁵ https://www.sgi-network.org/2022/Sweden/Executive_Accountability#BEL*GB

³³⁶ https://www.sgi-network.org/2022/Belgium/Quality_of_Democracy#SWE*DA

Inzake het effectief kunnen garanderen van het recht op privacy scoort België 0,89/1, waarmee het de achtste plaats bekleedt, zowel wereldwijd³³⁷ als in Europa. Zweden scoort 0,98/1 en behaalt de eerste plaats wereldwijd.

Voor wat betreft een effectief onafhankelijk toezicht op de uitvoerende macht scoort België 0,85/1 en bekleedt plaats zeven wereldwijd. Zweden scoort 0,95/1 en behaalt de eerste plaats.³³⁸

6.3. Tussentijds besluit

164. Hoewel de organisatie van de parlementaire controle in Zweden grote gelijkenissen vertoont met het Belgische systeem blijkt de praktische invulling ervan een stuk effectiever te verlopen. Dit lijkt vooral een gevolg te zijn van een grote interesse van de parlementsleden inzake de mogelijke schending van fundamentele rechten en vrijheden die de aanwending van zwaarwichtige onderzoekstechnieken met zich mee kan brengen. Dat de controle die het Zweedse parlement uitoefent positieve gevolgen kent inzake de bescherming van fundamentele rechten en vrijheden en de sterkte van de democratische rechtsstaat, blijkt uit de verschillende scoringoverzichten.

³³⁷ Op basis van 142 landen.

³³⁸ <https://worldjusticeproject.org/rule-of-law-index/country/2023/Belgium/>

7. Hoofdstuk 6: De wenselijkheid van een uitbreiding van de controle

165. Uit de toetsing van de praktische invulling van de parlementaire controle is duidelijk gebleken dat het Belgische systeem niet voldoet aan de vooropgestelde vereisten. Op de wijze waarop de controle momenteel is georganiseerd en tot uitvoering wordt gebracht is er geen sprake van een volwaardige (deel)waarborg in het kader van de bescherming van de fundamentele rechten en vrijheden. Het Belgische systeem voldoet evenmin aan de aanbevelingen en adviezen die stellen dat de wetgevende macht mee betrokken moet zijn bij het toezicht op de aanwending van zwaarwichtige onderzoekstechnieken. Dit wordt dan ook weerspiegeld in diverse scoringrapporten.

166. Met de verslagplicht aan het parlement is er reeds een specifiek mechanisme aanwezig in de wetgeving om een uitgebreide controle mogelijk te maken. Het lijkt dan ook aangewezen om hiervan gebruik te maken om tot een versterking van de praktische invulling van de controle te gebeuren. Dit kan bereikt worden door de verschillende zwakheden van het systeem aan te pakken, waarbij het Zweedse systeem als een voorbeeld kan beschouwd worden gezien de plaats die het bekleedt in de diverse scoringoverzichten.

7.1. De informatieaanlevering

167. Allereerst dient de informatieaanlevering geoptimaliseerd te worden. Omdat het verslag vaak slechts partiële informatie bevat, is het niet meer dan louter indicatief te noemen waarbij er hoegenaamd geen correcte evoluties kunnen geschetst worden.

Zoals uit het Zweedse systeem is gebleken kan een eenvormige gedigitaliseerde registratie zorgen voor een accuraat beeld. Het registratieproces is een pijnpunt in het Belgische proces en zou moeten aangepast worden. Er wordt momenteel werk gemaakt van een nieuwe omzendbrief met betrekking tot de aanlevering van de gegevens; de inhoud ervan is nog niet gekend.

Naast het informatiseren van de aanlevering van de gegevens dient er iets gedaan te worden aan het verzuim van bepaalde actoren om gegevens te verstrekken. GEENS stelt dat de moeilijkheden met de gegevensinzameling mogelijk verband houden met het feit dat er weinig

betrokkenheid is vanuit de magistratuur aangezien de FOD Justitie, en bijgevolg de ambtenarij, verantwoordelijk is om de informatie te verzamelen. GEENS stelt dat de gegevensinwinning vlotter zou kunnen verlopen mocht het federaal parket als verantwoordelijke worden aangesteld, aangezien er op die manier meer gezag zou kunnen worden aangewend ten overstaan van de magistratuur om de gevraagde gegevens te verstrekken. Een dergelijke handelswijze wordt ook in Zweden gevolgd, waarbij het Openbaar Ministerie verantwoordelijk is voor de gegevensinzameling.

7.2. De resultaatweging

168. Behoudens wat betreft de informantenwerking wordt er in het verslag op geen enkele wijze nog melding gemaakt van de resultaten van de aangewende technieken, ondanks dat dit element bij wet is voorzien. Om tot een nuttige resultaatmeting te kunnen komen is het van belang om het begrip ‘resultaat’ te definiëren. Naar analogie met het Zweedse systeem kan een onderverdeling in een aantal categorieën nuttig zijn, waarbij ook de link wordt gelegd met beslissingen van onderzoeks- en bodemgerechten. Op deze manier beschikken de parlementsleden over een goede graadmeter met betrekking tot de effectiviteit en de efficiënte van de aangewende technieken, zodat er desgevallend een evaluatie van de wet kan gebeuren.

7.3. De technieken vervat in het verslag

169. Aangezien het privacybegrip een evolutieve invulling kent³³⁹ is het aangewezen om een regelmatige evaluatie te organiseren van welke onderzoekstechnieken onderhevig moeten zijn aan parlementaire controle. In het bijzonder dient er aandacht te bestaan voor welke onderzoekstechnieken moeten opgenomen worden in het verslag in uitvoering van art. 90decies Sv. De laatste decennia zijn de bijzondere bevoegdheden en machten die in het kader van strafonderzoeken kunnen gebruikt worden uitgebreid, waardoor er sprake is van een groter risico op de inmenging in mensenrechten.³⁴⁰

³³⁹ HvJ 16 juli 2020, nr. C-311/18, ‘Data protection commissioner v. Facebook Ireland Ltd’, § 171;

EHRM 28 januari 2003, nr. 44647/98, Peck/Verenigd Koninkrijk, § 57; EHRM 29 april 2002, nr. 2346/02, Pretty/Verenigd Koninkrijk, § 61; EHRM 16 december 1992, nr. 13710/88, Niemietz/Duitsland, § 29.

³⁴⁰ J. MURDOCH en R. ROCHE, *The European Convention on Human Rights and Policing*, Publicatiebureau (EU), 2013, 7.

170. Bepaalde technieken die als zwaarwichtig kunnen beschouwd worden, zoals de infiltratie op het internet, het vorderen van administratieve inlichtingen bij instellingen van sociale zekerheid, het vorderen van passagiersgegevens en het DNA-onderzoek, zijn niet in het verslag in uitvoering van art. 90decies Sv. opgenomen, terwijl ook deze technieken een schending van de privacy kunnen uitmaken.³⁴¹ Ook de politionele onderzoekstechnieken, die dienen ter ondersteuning van de infiltratie, zijn niet mee opgenomen.

Net zoals in Zweden zal het een politieke keuze zijn of het verslag beperkt dient te blijven tot de meest verregaande technieken, die vaak een heimelijk karakter hebben, of dat er ook andere technieken die een inbreuk kunnen uitmaken op het recht op privacy dienen vervat te worden.

Dat er verschillen in standpunten zijn tussen de politieke fracties is duidelijk. AOUASTI acht het bijvoorbeeld noodzakelijk dat het DNA-onderzoek mee wordt opgenomen in het verslag³⁴², terwijl DILLEN vertrouwt op de andere waarborgen die in de wet zijn ingeschreven. DILLEN stelt daarbij dat, indien er een afweging moet gemaakt worden tussen het recht op privacy en de bestrijding van de zware criminaliteit, de criminaliteitsbestrijding primeert.³⁴³

171. Het zou alleszins nuttig zijn om bij de implementatie of wijziging van zwaarwichtige onderzoekstechnieken minstens te overwegen of een opname in het verslag wenselijk is.

Inzake de recente uitbreiding van het DNA-onderzoek werd er bijvoorbeeld wel verwezen naar de noodzaak aan het instellen van minimumwaarborgen³⁴⁴ maar was er nergens sprake van het instellen van een parlementaire controle.

172. Verder zou een groepering van de alle aangewende zwaarwichtige methoden, ongeacht de finaliteit, in één allesomvattend verslag een globaler beeld kunnen bieden van de aanwending van verregaande technieken.

³⁴¹ Zie inzake DNA: EHRM 4 december 2008, S. And Marper/VK, nrs. 30562/04 en 30566/04; inzake infiltratie op het internet: EHRM 8 december 2021, A.L. en E.J./Frankrijk, nrs. 44715/20 en 47930/21 en inzake passagiersgegevens: EHRM 21 juni 2011, Shimovolos/Rusland, nr. 30194/09, § 66.

³⁴² Zie bijlage 2.

³⁴³ Zie bijlage 3.

³⁴⁴ Wetsontwerp 18 oktober 2013 houdende wijziging van het Wetboek van strafvordering en van de wet van 22 maart 1999 betreffende de identificatieprocedure via DNA onderzoek in strafzaken, *Parl.St.* Kamer 2023-24, nr. 3620/001, 116.

7.4. De monitoring

173. De Zweedse methode, waarbij er een specifieke instelling bestaat voor de opvolging van de zwaarwichtige onderzoekstechnieken, kan een nuttige aanvulling zijn op de controle die de parlementsleden uitoefenen. Er bestaan in België een aantal instellingen (de GBA, het COC, het FIRM, het Comité P) die hier mogelijk mee zouden kunnen gelast worden, aangezien de monitoring van het naleven van de fundamentele rechten en vrijheden al in hun opdracht vervat is. Tot 2019 was het de DSB die deze taak deels vervulde door het formuleren van beleidsaanbevelingen, weliswaar als deel van de uitvoerende macht.

GEENS pleit eerder voor de oprichting van een Comité J, dat analoog aan de Comités P en I een toezichtcommissie voor Justitie zou uitmaken en daarmee ook de opvolging van de verslagen zou kunnen verrichten.³⁴⁵ Mensenrechtenadvocaat JESPERS stelt dat een dergelijke opvolging idealiter zou gebeuren door de Orde van Vlaamse Balies en/of de Liga voor Mensenrechten.³⁴⁶

7.5. De bespreking in het parlement

174. Besprekingen over het nut van de aanwending van de zwaarwichtige onderzoekstechnieken en de verhouding ervan met de fundamentele rechten en vrijheden gebeuren slechts uitzonderlijk in het Belgische parlement. De verslagen worden niet geagendeerd in de commissie Justitie of de Kamer. Zoals reeds uiteengezet kan dit pas nuttig gebeuren wanneer er accurate gegevens voorhanden zijn.

De aanwending van de zwaarwichtige technieken verdient in elk geval meer aandacht, zodat een vaste bespreking minstens in de commissie Justitie zou moeten gebeuren. Toezicht dient volgens het EHRM immers daadwerkelijk te worden uitgevoerd door de wetgevende macht. Het toewijzen van de opvolging aan een specifieke instelling zou ervoor kunnen zorgen dat er, naast het verslag zelf, een gefundeerde analyse en beoordeling ter beschikking is van de Kamerleden, zodat mogelijke bemerkingen kunnen besproken worden zonder de agenda al te veel verder te bezwaren. Om een gefundeerd debat te kunnen voeren zouden de

³⁴⁵ Zie bijlage 4.

³⁴⁶ Zie bijlage 5.

commissieleden minstens op een makkelijke manier moeten kunnen beschikken over het verslag, zodat het niet meer voorvalt dat bepaalde leden zelfs niet op de hoogte zijn van de aanwezigheid van de verslagen.

7.6. Public scrutiny

175. Naast de terbeschikkingstelling van de verslagen aan de Kamerleden dient er ook sprake te zijn van enige verantwoording naar de maatschappij. Momenteel worden de verslagen in uitvoering van art. 90decies Sv. niet meer gepubliceerd, zodat het voor een juridische leek quasi onmogelijk is om enige kijk te krijgen op de mate waarin de fundamentele rechten en vrijheden worden aangetast door de aanwending van zwaarwichtige onderzoekstechnieken. Transparantie zou hierin een vanzelfsprekendheid moeten vormen, waarbij naast de verslagen bij voorkeur ook een publicatie van de debatten over de materie op een eenvoudig raadpleegbare wijze ter beschikking wordt gesteld.

7.7. Tussentijds besluit

176. Om tot een versterkte parlementaire controle te komen is het noodzakelijk om een aantal veranderingen door te voeren. Met betrekking tot het verslag in uitvoering van art. 90decies Sv. dient de informatieaanlevering en de weging van het resultaat aangepakt te worden. Er dient ook de overweging gemaakt te worden om een aantal bijkomende methoden mee in het verslag op te nemen. Daarnaast verdient de aanwending van zwaarwichtige onderzoekstechnieken meer parlementaire aandacht dan ze nu krijgt. Het standaardiseren van besprekingen in het parlement en het mee laten opvolgen van de verslagen door een specifieke instelling kunnen daarbij van nut zijn. Ten slotte dient de transparantie ten aanzien van het publiek te worden verbeterd.

Deze veranderingen hangen nauw met elkaar samen en dienen dan ook integraal en geïntegreerd ingevoerd te worden. Het heeft immers weinig nut om een accuraat verslag te hebben wanneer dit verder niet wordt besproken. Omgekeerd is een standaardisering van de bespreking van louter indicatieve cijfers even nutteloos.

8. Besluit

Het gebruik van zwaarwichtige onderzoekstechnieken door justitie en politie vereist een zorgvuldig evenwicht tussen effectieve misdaadbestrijding en de bescherming van fundamentele rechten en vrijheden. Deze technieken kunnen aanzienlijke inbreuken inhouden op de privacy en andere grondrechten van individuen, onder meer door hun heimelijk karakter en door de impact die ze kunnen hebben op de eerlijkheid van het strafproces. Daarom is het van essentieel belang dat de wetgevende macht een actieve en doeltreffende rol speelt in het toezicht op de aanwending ervan.

In de Belgische context beschikt het parlement over verschillende instrumenten om deze controle uit te oefenen. Enerzijds zijn er de algemene controlemogelijkheden, waarbij er de directe (parlementaire vragen, interpellaties en onderzoekscommissies) en middellijke (Comité P en COC) bestaan. Met het wettelijk verankerde verslag over de toepassing van zwaarwichtige onderzoekstechnieken bestaat er ook een specifiek instrument, dat een belangrijk mechanisme zou moeten zijn om de effectiviteit en proportionaliteit van deze methoden te evalueren. Helaas blijkt uit de praktijk dat dit verslag al sinds de invoering ervan in de problemen verkeert. Het bevat vaak onvolledige informatie en biedt geen adequate basis voor evaluatie of besluitvorming.

Een ander struikelblok is het gebrek aan interesse en betrokkenheid van parlementariërs bij dit complexe onderwerp. Het ontbreken van een grondige en actieve discussie in het parlement over deze kwestie draagt niet bij aan een effectieve controle op het gebruik van zwaarwichtige technieken.

Het resultaat is dat de huidige Belgische benadering niet voldoet aan de vereiste waarborgen voor de toepassing van dergelijke ingrijpende onderzoekstechnieken. Hoewel dit gebrek aan controle niet automatisch leidt tot veroordelingen door het Europees Hof voor de Rechten van de Mens of het Hof van Justitie, is het duidelijk dat er ruimte is voor verbetering en versterking van het toezicht.

Het succesvolle Zweedse systeem biedt een inspirerend voorbeeld van hoe een effectieve controle op zwaarwichtige onderzoekstechnieken kan worden uitgevoerd. De internationale erkenning van de Zweedse aanpak in diverse scoringsoverzichten benadrukt het belang van een doeltreffend en transparant toezichtmechanisme.

Het is dan ook dringend noodzakelijk om de Belgische aanpak uit te breiden en te verbeteren, hoewel dit momenteel nog geen prioriteit lijkt te hebben op de politieke agenda. Ondanks recente hervormingen van het wetboek van strafvordering, waarbij aanzienlijke wijzigingen worden doorgevoerd, is er geen verandering opgetreden in de parlementaire controle op zwaarwichtige onderzoekstechnieken.

9. Bijlagen

Bijlage 1: Bibliografie

Boeken

BEHRENDT, C. en VRANCKEN, M., *Beginselen van het Belgisch Staatsrecht*, Brugge, Die Keure, 2022, 912 p.

BERKMOES, H., BOURDOUX, G.L., en VANDOREN, A. (eds.), *Voor een verantwoorde, transparante, democratische politiezorg*, Brussel, Politeia, 2004, 747 p.

BERKMOES, H. en DELMULLE, J., *De bijzondere opsporingsmethoden en enige andere onderzoeksmethoden*, Brussel, Politeia, 2011, 1128 p.

DAENINCK, P., *Telefonieonderzoek in het strafrecht*, Brugge, Die Keure, 2020, 83 p.

DE GROOTE, B, DE WILDE, A. en DEPUYDT, P., *CBR-Jaarboek 2006-2007*, Antwerpen, Intersentia 2007, 571 p.

DE ROY, C. en VANDROMME, S., *Bijzondere opsporingsmethoden en aanverwante onderzoeksmethoden*, Antwerpen, Intersentia, 2004, 122 p.

DE RUE, M. en DE VALKENEER, C., *Les méthodes particulières de recherche et quelques autres méthodes d'enquête*, Brussel, Larcier, 2008, 206 p.

DOKIC, K., *Parliaments on a special mission: oversight of implementation of special investigative measures*, Belgrado, Beogradski center za bezbednosnu politiku, 2014, 24 p.

ESKENS, S.J., VAN DAALEN, O.L. en VAN EIJK, N.A.N.M., *Geheime surveillance en opsporing. Richtsnoeren voor de inrichting van wetgeving*, Amsterdam, Instituut voor Informatierecht, 2016, 53 p.

MURDOCH, J. en ROCHE, R., *The European Convention on Human Rights and Policing*, Straatsburg, Publicatiebureau (EU), 2013, 154 p.

ONSEA, I., *De bestrijding van de georganiseerde misdaad: de grens tussen waarheidsvinding en grondrechten*, Antwerpen, Intersentia, 2003, 533 p.

STAELRAEVE, S., *Zin en onzin van parlementaire onderzoekscommissies: Van 1830 tot de Sabenacommissie*, Gent, Academia Press, 2003, 104 p.

TAK, P.J.P., *Heimelijke opsporing in de Europese Unie*, Antwerpen-Groningen, Intersentia, 2000, 838 p.

VAN CAENEGHEM, J., DE HERT, P., HOLVOET, M. en WEIS, K., *Handboek internationaal en Europees strafrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 540 p.

VAN DEN WYNGAERT, C., VANDROMME, S. en TRAEST, P., *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Oud-Turnhout, Gompel&Svacina, 2019, 1510 p.

VAN LAETHEM, W. en VANDERBORGHT, J. (eds), *Inzicht in toezicht. Twintig jaar democratische controle op de inlichtingendiensten*, Antwerpen, Intersentia, 2013, 596 p.

VERMEULEN, G., *Privacy en strafrecht. Nieuwe en grensoverschrijdende verkenningen*, Antwerpen, Maklu, 2007, 627 p.

Tijdschriften

BERKMOES, H., "Bijzondere opsporingsmethoden" in *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere wetten* 2019, afl. 37, B216/01-B216/78, 82 p.

BERKMOES, "Controle op de politiediensten" in *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere wetten* 2022, afl. 226, C47/46-C47/70, 27 p.

BEYENS, K., JANSSENS, F., PONSAERS, P. en VERHAGE, A. (eds.), *Themanummer Justitie en Politie: Under Control?, Orde van de Dag 2001*, afl. 55, 7-16, 10 p.

DE HERT, P., Het Europees Hof Rechten van de Mens erkent publieke privacy, *NJW 2002*, afl. 4., 116-122, 7 p.

HEUMAN, S. en MELANDER TELL, E., "Om Säkerhets- och integritetsskyddsmynden" [Over de Raad voor Veiligheid en Privacybescherming] (Zweden), *SvJT 2013*, 502-520, 19 p.

HUTSEBAUT, F. en VAN CAUWENBERGHE, K., 'De wet betreffende de bijzondere opsporingsmethoden (B.O.M.). Waarheen met de rechtszekerheid?', *De orde van de dag 2003*, afl. 21, 7-14, 8 p.

MEESE, J., "Bijzondere opsporingsmethoden en andere onderzoeksmethoden", *NJW 2003*, afl. 47, 1134-1153, 20 p.

POELS, J., De wettelijke regeling van de bijzondere opsporingsmethoden: eindelijk een gepast antwoord op jarenlange aanbevelingen (van parlementaire onderzoekscommissies) en betrachtingen (van politiediensten en magistraten), *De orde van de dag 2003*, afl. 21, 37-44, 8 p.

PONSAERS, P., VERHAGE, A. en BEYENS, K., "Controle op politie en justitie: een lappendeken met weinig samenhang", *De orde van de dag 2011*, afl. 55, 7-16, 10 p.

STAS, K., "De Staatsrechtelijke positie van en de controle op het Comité P", *TBP 2015*, afl. 10, 555-579, 25 p.

VAN BRAKEL, R., "Een reflectie over het huidige toezicht van het gebruik van surveillancetechnologie door de lokale politie in België", *CPS 2020*, afl. 55, 139-160, 22 p.

VAN LAETHEM, W. "Alles onder controle! Een (ver)nieuw(d)e Kamercommissie doet toezicht op de politie- én de inlichtingendiensten", *Vigilis 2015*, afl. 1, 9-16, 8 p.

VAN LAETHEM, W., "Nieuwe Kamercommissie ziet toe op geheime diensten", *De Juristenkrant* 2014, afl. 290, 8, 1 p.

X., "Strafrecht en strafvordering, artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer", *OSS 2022*, afl. 100, 1-46, 46 p.

Bijlage 2: interview met Khalil AOUASTI de dato 5 oktober 2023

Le parlement dispose de plusieurs moyens de contrôle, telle que la possibilité de poser des questions et le droit d'enquête. Le contrôle le plus spécifique défini par la loi est le rapport en verti de l'article 90decies du code d'instruction criminelle. Le dernier rapport que j'ai c'est la version de 2016 par ce que la publication n'est pas à point. Le rapport est-il transmis chaque année à vous?

Donc non. En fait comme vous le savez il y a une obligation légale normalement de remettre un rapport annuelle sur ces questions là et qui est prévue dans la code d'instruction criminelle, mais moi depuis que je suis ici au parlement, je n'ai jamais reçu de rapport de ministre de la Justice sur cette question et donc des renseignements que j'ai pris, effectivement, la dernière fois qu'un rapport a été transmis, je pense que c'était monsieur Geens qui était ministre de la Justice en 2016. Et avant lui, pendant des années aussi, je pense que (je n'ai pas trouvé trace de rapports), je pense que le dernier avant lui, c'était madame Onkelinx qui était ministre de la Justice. Moi je ne l'ai jamais reçu en tout cas, et je ne l'ai jamais vu.

Que se passe-t-il ensuite avec le rapport normalement?

De manière générique, on reçoit d'autres rapports, des rapport sur d'autres sujets. Quand on reçoit ces rapports, ça dépend. Les rapports nous sont transmis, on les lit et donc il y a deux situations. Soit on entend que les sens et parfois il sert à alimenter notre propre demande, parfois on pose des questions au ministre sur la base du rapport qu'on a reçu pour avoir des précisions, parfois il justifie aussi la rédaction de propositions de loi, certains rapports. Et dans certains cas, mais c'est pas systématique, mais quand il y a vraiment des choses importantes ou dont on estime qu'ils sont problématiques et des problèmes de système, il arrive qu'on puisse demander de mettre à l'ordre du jour de la commission de Justice, la volonté de débattre du rapport et donc d'inviter des auteurs du rapport pour qu'ils viennent le présenter et pour que les députés posent leur questions aux auteurs du rapport. On n'a pas eu le cas dans le rapport ici, mais sur d'autres rapports ça a déjà été le cas, par exemple sur les questions des prisons.

Donc vous n'avez pas eu la chance de lire les rapports ?

Non, parce que je n'en ai pas reçu et en fait ce qui est très intéressant c'est que j'entend poser une question au ministre pour savoir s'il y a un rapport sur cette matière là parce qu'en plus avec la réforme du code pénal et du code de procédure pénal et notamment les questions dans la réforme qui arrivent des questions regardant la terrorisme, ça peut être intéressant finalement d'avoir un état des lieux pour voir si les choses qu'on discute à la chambre sont correctes à la réalité.

Dans le rapport, il y a quelques méthodes de recherche, il y a aussi l'interception et l'ouvrir du courrier etcetera. Mais quelques techniques ne sont pas comprises dans ce rapport, par exemple l'infiltration sur l'internet, la collecte des échantillons de l'ADN et l'option de demander des informations sur la sécurité sociale. Est-ce que vous estimez qu'il est nécessaire d'inclure plus de choses dans le rapport ?

Je pense que oui, en fait c'est la preuve d'ailleurs que le dernier rapport est ancien parce que vous le savez, la règlement générale de la protection des données est en train environ 2017. Donc postérieurement au dernier rapport et donc la question de protection des données, c'est invité dans les débats politiques, vraiment avec beaucoup d'importance depuis ces cinq dernières années et donc la question de la privacy et toutes ses règles se sont invitées et d'ailleurs continuent de plus en plus. La question de l'ADN est une question fondamentale. D'ailleurs, pour l'instant il y a une discussion en gouvernement sur un projet de loi ADN et il y a un avis qui a demandé à l'Autorité de la Protection des Données et du Comité du Bioéthique pour savoir comment on peut travailler sur les échantillons ADN et qu'est ce qu'on peut en faire. Donc oui, cette question de privacy, de vie privée, de protection des données personnelles, en fait était quasiment, ou peu inexistant il y a dix ans, sont de plus en plus avec l'avènement du GDPR depuis 2017. Et ça demande la nécessité en réalité d'avoir ce type de rapport pour questionner au regard des évolutions parce que le monde évolue plus vite que la loi et donc, il faut essayer de faire que la loi puisse suivre les évolutions du monde.

Considérez-vous que le contrôle que le Parlement, et vous comme Député, peut exercer sur l'utilisation des techniques de la recherche lourde est adéquate, pris en compte toutes les possibilités de contrôle parlementaire ? Si non, comment est-ce qu'on peut améliorer le contrôle ?

Non, parce que en réalité la loi a prévu un dispositif, qui est la contrôle annuelle par le rapport annuel, et ce dispositif n'est pas appliqué. Donc on est obligé de faire un espèce de contrôle diffus, chaque-un dans son coin en fonction des situations qui ce posent, de poser des question et etcetera. Donc oui, je pense qu'il faut réorganiser le plus rapidement simplement l'application de la loi. Parce qu'avant de demander à changer ou d'aller plus loin, il faut que la loi soit appliquée. Je pense que je vais demander au ministre de pouvoir disposer d'un tel rapport prochainement pour pouvoir simplement, conformément à la loi, avoir un débat.

Bijlage 3: interview met Marijke DILLEN de dato 23 november 2023

Dit interview gaat over het verslag over de aanwending van zwaarwichtige onderzoekstechnieken, in het kader van artikel 90decies van het wetboek van strafvordering. Het gaat dan onder meer over observatie, infiltratie, onderscheppen van post en dergelijke meer.

Bent u op enige manier vertrouwd met dit verslag?

Het is een verslag dat niet echt gedetailleerd in de commissie Justitie wordt voorgesteld, in tegenstelling tot een aantal andere verslagen. Het zal u niet verwonderen dat de commissie Justitie een commissie is met een afschuwelijke overvolle agenda. Dus wij zijn al blij dat we kunnen voorbereiden van wat er op de agenda staat. Maar ik heb er wel kennis van. Om te zeggen dat ik het gedetailleerd bestudeerd heb, daar ben ik eerlijk in, dat zeg ik niet. Van wanneer dateert het laatste verslag?

Ik heb het laatste verslag van 2016. Dit werd gepubliceerd op de website van de Dienst voor het Strafrechtelijk Beleid. Ik ben nog op zoek naar de meer recente verslagen. Zoals u zei worden de verslagen niet uitdrukkelijk besproken. Is er dan een manier waarop u de verslagen ontvangt of kan raadplegen?

Dat moet ik opzoeken.

Wat gebeurt er nog met het verslag? Wordt dit geanalyseerd binnen uw fractie of door externe partners?

Neen.

Gebeurt er op enige manier nog een verdere verwerking van deze verslagen?

Neen.

Met betrekking tot de maatregelen die in het verslag staan: er staan een heel aantal maatregelen in het verslag, maar er zijn ook een aantal methoden zoals de infiltratie op het internet, de opname van DNA en het vorderen van gegevens van de sociale zekerheid, die niet in het verslag vervat zijn.

Heeft u liever méér zaken in het verslag of mag daar een zekere drempel behouden blijven?

Ik vind, in alle eerlijkheid, als dat belangrijk is in het kader van het opsporen van de criminaliteit, zie ik niet in waarom daar moeilijk over gedaan wordt. Het bestrijden van de criminaliteit, en zeker van de zware criminaliteit (want het gaat hier niet over een kleine dief of over verkeersovertredingen), vereist die bijzondere opsporingsmethodes. Dat daar natuurlijk toezicht op gebeurt door een onderzoeksrechter, toelating enzovoort moet gegeven worden, dat is denk ik evident, zodat niet de eerste de beste agent die bezig is met een bepaald zwaar strafonderzoek op eigen initiatief dat soort van opsporingsmethodes kan toepassen. Dat is de evidentie. Maar vanaf het ogenblik dat daar toelating is gegeven door een onderzoeksrechter vind ik dat dit ruim mag gaan in het belang van de aanpak van zware criminaliteit. En we weten dat de dag van vandaag meer en meer vormen van criminaliteit zwaarder en zwaarder worden. Die vereisen ook extra opsporingsmethodes. Bijvoorbeeld de hele war-on-drugs of terrodossiers. En heel veel speelt zich ook af via het internet. Als je bijvoorbeeld kijkt hoe de dader van de recente aanslag tegen de Zweden aan wapens is geraakt, hij is dat niet in de supermarkt gaan kopen hé.

Dat is de afweging natuurlijk, het recht op privacy versus de criminaliteitsbestrijding, waarbij de parlementaire controle één van de zes controlemechanismen is.

Het recht op privacy, ik vind dat allemaal heel mooi. Maar in alle eerlijkheid: als u een onderzoek naar mij zou voeren dan mag u mijn privacy schenden. Ik doe geen strafbare feiten. Een afweging tussen een overdreven aandacht voor privacy of het opsporen van zware vormen van criminaliteit, dan is voor mij de keuze vlug gemaakt hoor.

Vindt u dat de controle die u kan aanwenden als Kamerlid, waarbij naast het verslag ook nog de mogelijkheden bestaan van vragen, moties, interpellaties en dergelijke, het Comité P, afdoende?

Ik denk dat die controle afdoende is. Ik ben ook lid van de Begeleidingscommissies van het Comité P en het Comité I. Daar worden een aantal verslagen voorgesteld, daar kunnen vragen gesteld worden. Ik heb nog nooit ondervonden dat de controlemogelijkheden die wij hebben onvoldoende zijn. Ik zit nu vier jaar in de commissie Justitie, met Van Quickenborne als bevoegde minister. We kunnen van Van Quickenborne veel zeggen, maar als er één zaak is die

zeker positief was: als je daar vragen aan stelde, die gaf altijd een heel volledig antwoord. Zelfs als je naar aanleiding van je repliek bijkomende vragen stelde en hij kon daar niet onmiddellijk op antwoorden dan kreeg je bij wijze van spreken binnen de 24 uur die aanvullende informatie. Dus ik heb nooit ondervonden dat wat je vroeg niet gegeven werd. Daarom was dat inhoudelijk niet altijd tot onze voldoening, dat is iets anders. Maar dan spreken we over politiek. Maar als je vragen stelde kreeg je daar een antwoord op. Met deze nieuwe minister ga ik ervan uit dat hij dit ook zal doen. Het probleem is alleen dat we nog niet de gelegenheid hebben gehad om een commissie Justitie met mondelinge vragen en interpellaties te stellen. Dat is door omstandigheden (een veel te drukke agenda met dringende wetsontwerpen) en ligt voor alle duidelijkheid niet aan de minister. Ik ben benieuwd of hij dezelfde weg zal opgaan. Ik hoop van wel, want hij was vice-kabinetschef bij Van Quickenborne dus ik ga ervan uit dat hij op dat vlak een goede leermeester heeft gehad en dat hij ook volledige informatie gaat geven.

Tot 2016 werden de verslagen ter beschikking gesteld van het bredere publiek, waarvan u ook de vertegenwoordiger bent. Hoe staat u tegenover het op een eenvoudige manier ter beschikking stellen, of blijven stellen, van het verslag voor het publiek?

Ik vraag mezelf af waarom men daar mee gestopt is. Ik wil daar wel eens een vraag over stellen. Het is dan ook niet online raadpleegbaar?

Neen. Het stond online tot en met het verslag van 2016. De jaren erna werden de verslagen opgemaakt en verzonden aan de commissie Justitie en het archief, maar de publicatie gebeurt niet meer.

Ik ga daar eens een vraag over stellen. Als het verslag dan toch is opgemaakt zou je het toch digitaal moeten kunnen vinden.

Om terug te komen op de vraag: is het iets waar u achter staat, dat het verslag publieke informatie is?

Wij krijgen zoveel informatie. Eén meer of minder zal geen kwaad kunnen. Het intrigeert mij waarom het verslag van de ene op de andere dag alleen nog maar wordt meegedeeld aan de commissie Justitie, aan FOD Justitie en aan het archief van de Kamer.

Bedankt voor uw medewerking! Ik vond het een interessante insteek. Er is een verschil te merken tussen de verschillende partijen: sommige vinden het recht op privacy belangrijker, andere de veiligheidsaanpak.

Dat is een politieke keuze. Voor alle duidelijkheid: ik zeg niet dat het recht op privacy in alle materies overboord moet gegooid worden. Dat heeft u mij niet horen zeggen. Maar als we de afweging moeten maken tussen de bescherming van de privacy enerzijds en het opsporen van zware criminelen anderzijds, dan primeert natuurlijk de opsporing van de zware criminaliteit. Het is op de dag van vandaag trouwens al zo moeilijk voor speurders, parketmedewerkers en onderzoeksrechters om aan volledige informatie te geraken. Als men dan iemand heeft die opgepakt wordt, het gros beroept zich op zijn zwijgrecht en helpt ook niet mee. Ik kom wel eens in de Begijnenstraat met mijn petje van advocaat. Van degene die er zitten is er 80 procent onschuldig, als je ze moet geloven. En van die 20 procent andere zijn is er 15 procent die zich op het zwijgrecht beroept. Degene die toegeven dat ze fout zijn, da's een absolute minderheid. Eens ze gepakt zijn en ze weten dat het net rondom hen zich sluit, dan werken ze niet mee omwille van diverse redenen. Er zijn er die redeneren dat ze bijvoorbeeld in drugdossiers genoeg verdiend hebben zodat ze wel enkele jaren kunnen zitten, waarna ze weer verder kunnen werken. Er zijn er ook heel wat die niet willen meewerken uit schrik. Het is de bedoeling om die dossiers aan te pakken en dan moet men zich wenden tot die speciale technieken of dan moet je daar beroep op kunnen doen.

Het parlement heeft een aantal controlemogelijkheden zoals het stellen van vragen en het recht van onderzoek. De meest specifieke controle die wettelijk is bepaald, is het verslag in uitvoering van artikel 90decies van het wetboek van strafvordering. Ik heb enkele vragen over de praktische invulling van deze controle:

Ben u enigszins vertrouwd met dit verslag?

Ik ben daar natuurlijk mee vertrouwd omdat ik minister ben geweest van die materie. Maar het is zeker niet zo dat dit verslag boven in de schuif van elke parlementair ligt of van elke parlementair die lid is van de commissie Justitie of Binnenlandse Zaken omdat het vooral over heel bijzondere opsporingsmethodes gaat. De wetgever heeft dat ingeschreven als garantie omdat ze een zodanige inbreuk op het privéleven, de vrijheid enzovoort uitmaken, die methoden. Maar het zijn gespecialiseerde leden in het strafrecht of wanneer er een probleem ontstaat dat een meer algemene draagwijdte heeft, die dan zo'n verslag raadplegen. Ik heb daarstraks nog met de commissievoorzitter van mijn legislatuur gesproken, mijnheer Goffin, die vijf jaar voorzitter is geweest terwijl ik minister was. En hij herinnerde zich niet dat hij het geagendeerd had.

Op welke manier ontvangt u het verslag of kan u het raadplegen?

De voorzitter krijgt het van de minister van Justitie en zet dat via het intranet op mail naar de leden van de commissie.

Gebeurt er standaard een bespreking van dit verslag in de commissie Justitie?

Neen. Het punt is: als iemand van de actoren die bijdraagt tot de totstandkoming van dat verslag zou vragen om gehoord te worden, dan zou daar een hoorzitting aan gewijd worden. Als dat zou gebeuren, bijvoorbeeld op vraag van de federale procureur, dan krijg je een andere traditie. Er zijn heel veel rapporten die zo worden overgemaakt, bijvoorbeeld de Centrale Raad voor het Gevangeniswezen, de Hoge Raad voor Justitie of het Hof van Cassatie. Die vragen dan om gehoord te worden en na verloop van tijd ontstaat dan de traditie dat ze dit niet meer moeten vragen en ze sowieso gehoord worden en er een zitting wordt gewijd aan zo'n verslag. Maar dit verslag is nogal partieel. Er staat heel wat niet in, statistisch niet zo betrouwbaar. En

er is ook niemand echt eigenaar van dat verslag. Het is de FOD (Justitie) die dat coördineert. Het is een goeie dienst die dat doet hé, Rechten en Vrijheden is de beste dienst van Justitie. Die doen dat in Straatsburg bijvoorbeeld ongelooflijk goed. Dit zit wel in hun achteruitkijkspiegel, maar die mensen kunnen niet alles doen. Ze vragen het niet om gehoord te worden en dan heb je prijs.

Mocht het federaal parket dat (de gegevens) moeten inzamelen, dan zou dat gaan. Want dan zou men meer gezag aanwenden om die informatie binnen te krijgen. Voor de FOD Justitie, die altijd een wat ambigue relatie heeft (met magistraten), in de brede betekenis van het woord, niet in de negatieve. Dat zijn ambtenaren en de magistraten zijn onafhankelijk, en dat is altijd hetzelfde een beetje, dat spel. Het is veel werk ook om dat allemaal op te zoeken.

De DSB pleit zelf voor een eventueel tweejaarlijks verslag, onder meer door de workload die het met zich meebrengt.

Ja. Men zal ook altijd zeggen dat het het gevolg is van gebrekkige informatisering. Ja en neen. Dit zou nooit toegankelijk zijn voor de FOD als het helemaal geïnformatiseerd was. Het zou altijd moeten gevraagd worden. Zelfs de parketten, denk ik, zullen altijd aarzelend zijn om dit op een gestandaardiseerde manier te informatiseren. Omdat ze uit een andere cultuur komen en dan zeggen: dat moeten we niet doen.

Dit hangt ook samen met discussie over de vertrouwelijkheid?

Ja, met als gevolg dat je heel dikwijls belangrijke dingen verliest. En dat is het moeilijke aan heel die geheimhoudingscultuur. De mogelijkheid bestaat natuurlijk om dat op te slaan op een informaticadrager, zover zijn we wel, maar men doet dat heel dikwijls niet omdat men bang is dat het lekt. En daardoor, als het dan verloren wordt is het weg. Dat heb je soms met geluidsbanden, bijvoorbeeld van een verhoor of van een afluistering, dat die weg zijn.

Bepaalde maatregelen, zoals de infiltratie op het internet, de opname van DNA en het vorderen van gegevens van de Sociale Zekerheid, staan niet in het verslag. Dit zijn ook wel technieken die als zwaarwichtig kunnen beschouwd worden. Bent u van mening dat er eerder meer in dat verslag mag of dat er toch een zekere drempel moet zijn voor zaken die erin moeten opgenomen worden?

Ik ben niet voor geheimhouding van dit soort informatie. Ik denk dat je daar altijd uit kan leren, en vooral de diensten zelf. Daarmee bedoel ik: het voordeel van het feit dat dit in de wet staat en dat het parlement het moet krijgen is dat de diensten zelf in staat zijn om op een gesystematiseerde manier informatie te verwerven. Want op eigen initiatief gaan ze dat niet doen. Dus dat is de meerwaarde, meer dan dat het parlement... Het parlement kan natuurlijk, wanneer het verontrust wordt door herhaalde inbreuken of misbruiken, hiervan een punt maken. Er zijn, denk ik, zes parlementaire vragen over gesteld in de voorbije periode. Maar ik denk vooral dat het belangrijk is dat er een systematisering is. Voor u voor wetenschappelijk onderzoek, maar ook voor de diensten. Dat ze weten wat andere diensten doen en wat de algemeenheid is. Ik ga u eerlijk zeggen, maar dat is dromen, ik zou dat in één verslag willen zien met bijvoorbeeld het gebruik dat de Staatsveiligheid maakt van de BIM-methodes. Want die zijn hetzelfde grotendeels. En die leiden tot dezelfde resultaten grotendeels. Ik denk, maar ik weet het niet, dat ze door de Staatsveiligheid meer gebruikt worden dan door de traditionele diensten. En dat zijn dus twee werelden, maar die doen dikwijls hetzelfde met een andere finaliteit. En altijd onder controle van een onderzoeksrechter als het serieuze methodes zijn.

Vindt u de controle die de Kamer kan uitoefenen afdoende, rekening houdende met alle mogelijkheden zoals vragen en interpellaties, commissievergaderingen en als er nood aan is een parlementaire onderzoekscommissie? Kan de controle, als één van de zes controlemechanismen op die methoden, voldoende kan ingevuld worden?

De vraag stellen is ze beantwoorden. Als het parlement daarvoor geen permanent lichaam aanstelt dat kan geresponsabiliseerd worden en als die controle ligt bij de vlijt van de individuele parlementsleden, dan hang je daar helemaal vanaf. Dat wil niet zeggen dat dat niet gebeurt. Er zijn parlementsleden die door al die verslagen grasduinen en die daar heel zinvolle parlementaire vragen uit afleiden. Maar ik vergelijk het opnieuw met de inlichtingendiensten. Daar moet het Comité I rapporteren aan een bijzondere commissie in de Kamer. Dat is beter gestroomlijnd. En ikzelf ben altijd gewonnen geweest, maar ik preek in de woestijn, voor een Comité J. Dus ik vind dat er ook een toezichtcommissie zou moeten zijn op Justitie en dat die ook zou moeten rapporteren aan een bijzondere commissie in de Kamer. Bijvoorbeeld al is het maar voor de bewaking van de betrouwbaarheid van de bronnen waaruit men informatica-informatie afleidt. Als je begint met systematisch bijvoorbeeld de werklust te

meten of als je bepaalde informatie gebruikt om artificiële intelligentie op los te laten, dan moet je zeker zijn dat je bron betrouwbaar is. En dan moet je dus alle vonnissen en arresten in een bepaalde materie met zekerheid hebben voor je het systeem dat je informaticatechnisch gebouwd hebt erop los laat. Dat zijn allemaal dingen waarvan ik vind dat de Kamer die naar zich zou moeten trekken, maar geholpen daarbij door een Comité J zoals er een Comité I en een Comité P zijn. En dat zie je dus hier weer, dat dat ontbreekt, want de verslagen van het Comité I en het Comité P worden beter bestudeerd door de desbetreffende commissie in het parlement dan dit verslag.

Inzake de beschikbaarheid voor het publiek: tot en met 2016 werden de verslagen gepubliceerd op de website van de Dienst voor het Strafrechtelijk Beleid. Sindsdien is er geen spoor meer van, je kan ze nergens online terugvinden. Voor een juridische leek is het quasi onmogelijk om de cijfers te raadplegen. Hoe staat u tegenover het verslag op een eenvoudige manier ter beschikking stellen van het ruimere publiek?

Het is zeker geen weloverwogen beslissing geweest (om de publicatie online stop te zetten), en het is zeker geen beslissing geweest in overleg met de minister. Zij schrikken soms over wie wat op hun website zet. Ze schrikken soms van wat er op hun website staat, en van wat er niet op staat.

Het zijn dingen die wat mij betreft transparant mogen zijn. En als ze niet transparant zijn, dan moet je zeker zijn dat ze, daar waar ze worden gecommuniceerd, goed worden bestudeerd. Transparency is the best disinfective. Dus als jullie dat als publiek allemaal lezen, en er zijn genoeg criminologen en penalistes die onderzoek doen, dan ben ik gerust. Maar als het niet consulteerbaar is dan moeten wij zien dat we het veel beter bekijken. Maar het valt tussen twee stoelen. Je voelt goed dat hier een ander comité mee bezig zou moeten zijn. Je kan dat niet allemaal verwachten van een commissie Justitie die één van de drukst bezette is in de Kamer.

Wat is uw standpunt over de nood aan parlementaire controle op de aanwending van deze zwaarwichtige onderzoeksmethoden (noodzakelijk / nuttig / ...), rekening houdende met de balans tussen de eerbiediging van de fundamentele rechten en vrijheden en het bestrijden van de criminaliteit?

Hiervoor is het van belang om het gehele systeem te bekijken. Aan de ene kant is er een controle door de KI, advocaten hebben totaal geen inzage (in de vertrouwelijke dossier in het kader van BOM). Mijns inziens zou deze inzage wel moeten kunnen, bijvoorbeeld middels een vertrouwensplicht. Nu weet een advocaat niet of dit allemaal correct gebeurt. Mijn tweede bedenking is dat ik niet weet of er al eens een afwijzing van het gebruik van de methode is gebeurd door de KI. Ik weet niet of dit uit het verslag kan blijken.

Er is dus geen controle door de verdediging, hierdoor is de nood aan controle nog groter in het kader van de checks and balances.

Wat is uw standpunt over de huidige invulling van deze controle (zowel wat betreft de controlemogelijkheden als wat betreft de praktische invulling ervan)?

De belangstelling van de partijen voor justitie is volgens mij globaal heel beperkt, tenzij er accidenten gebeuren, dan is men er allemaal mee bezig natuurlijk. Maar als je globaal de werkzaamheden van vier jaar parlement zou bekijken en alles wat met justitie te maken heeft, dan is dat minimaal.

Het verslag zelf is cijfermatig, het is niet kwalitatief.

Ik ben voor parlementaire controle, maar dan moet het parlement zijn werk natuurlijk serieus doen. Er zou een aanvulling moeten zijn, bijvoorbeeld door vertegenwoordigers van de Orde van Vlaamse Balies, het parket of de Hoge Raad voor Justitie, zodat mensen die geïnteresseerd zijn in de materie de parlementairen kunnen brieven en stimuleren. Want anders moet je al iemand als Hugo Coveliers hebben, bij wijze van spreken, die geïnteresseerd was in dit soort van materie.

Doordat er enkel een formele mogelijkheid bestaat voor het uitvoeren van de controle en deze in de praktijk niet wordt ingevoerd geraakt men niet vooruit. Toen de BOM-methodes werden ingevoerd was dit (het verslag in uitvoering van artikel 90decies Sv.) het doekje voor het bloeden. Toen was dat vanuit de bekommernis dat de methoden verregaand waren dus

moest er een belangrijke democratische component in proberen gebracht worden. Maar het is dus puur formeel.

Is een uitbreiding van deze controle aan de orde (zowel wat betreft de praktische invulling ervan als van het toepassingsgebied) --> bepaalde methoden bv DNA-onderzoek, infiltratie op het internet, opvragen van passagiersgegevens en opvragen van administratieve gegevens van de sociale zekerheid vallen er niet onder)? Dient dit periodiek geëvalueerd te worden?

Persoonlijk ben ik er voor dat alles wat serieus ingrijpt op de mens mee in het pakket wordt opgenomen. Ook biometrisch bijvoorbeeld, met het DNA, en voor de infiltratie op het internet en inzake de gegevens van de sociale zekerheid. Men zou dit mee in het verslag moeten opnemen. Wanneer daar natuurlijk hetzelfde mee gebeurt als met de andere methoden in het verslag dan is het een slag in het water.

Elke keer er ergens in een wet een verslag wordt voorzien in het kader van parlementaire controle blijkt dat het altijd afhangt van de sterkte van het parlementair debat. Justitie is altijd een stiefmoederlijk bedeed departement in de parlementaire debatten. Nu, vergeleken met twintig jaar geleden is het al heel wat beter, want toen interesseerde het niemand.

Het feit dat men stelt dat de agenda van de commissie nu al overvol zit, het is een fulltime job, anders kan men beter naar (de commissie van) de Noordzee gaan.

Op welke manier moeten het publiek (civil society) betrokken worden bij de controle en het overzicht?

Het probleem is dat in democratische kwesties er enkel de Liga's zijn. Er zijn weinig of geen ngo's of autonome organisaties, tenzij de Orde van Balies. De Liga voor Mensenrechten heeft amper middelen. Mochten ze ervoor gesubsidieerd worden zouden ze er als denktank mee bezig kunnen zijn. Ik ben er dus wel voor dat er een component van de Liga bij betrokken wordt, als ze het zelf wel, rekening houdende met de onafhankelijkheid.

De sectie strafrecht van de OVB zou bijvoorbeeld officieel een afgevaardigde kunnen gelasten in een comité dat het parlement ondersteunt voor dit soort zaken. Je moet daar een gestructureerde en gefinancierde instelling voor hebben. Een instelling zoals de GBA zou daar bijvoorbeeld ook geschikt voor kunnen zijn.

Hoe ziet u de rol van het Comité P? Kan het een meer prominente rol opnemen in de controle? Is het daarvoor het best geplaatst?

De rol van het Comité P is om toezicht te houden op de politie, terwijl de zwaarwichtige methoden worden bevolen door onderzoeksrechters meestal. Daarom ook zou er bijkomend toezicht moeten komen vanuit de rechterlijke macht en de advocatuur. De onafhankelijkheid van de rechterlijke macht mag niet ter discussie staan, maar controle is op zich geen inbreuk op de onafhankelijkheid.

Het Comité P is ook al druk genoeg bezig met de problemen die zich stellen met het politieel optreden. Ik denk dat de materie zo specifiek is, en ook grotendeels het strafrechtelijk proces omvat en niet enkel politieel is, zodat ik het Comité P er niet meteen een rol in zie spelen.

Bijlage 6: mailverkeer met de archiefdienst van de Kamer

Van: Joris VANDERBORGHT <Joris.VANDERBORGHT@dekamer.be>

Verzonden: dinsdag 30 januari 2024 09:57

Aan: Thomas De Vreese <thomas.devreese@student.uantwerpen.be>

CC: ARCHIVES et DOCUMENTATION <DOCUMENTATIONetARCHIVES@dekamer.be>

Onderwerp: RE: -/11590 FW: Verslag in uitvoering van art. 90decies strafvordering - beschikbaarheid

Geachte heer De Vreese

Dat is goed nieuws.

Wat betreft de rapporten die in onze collectie ontbreken: ik heb niet verder gezocht naar de ontbrekende rapporten, omdat ik heb gewacht op de toestemming van het kabinet om deze rapporten te laten raadplegen. Het heeft geen zin als archivaris tijd te spenderen aan het zoeken van rapporten die uiteindelijk niet mogen geraadpleegd worden.

De Kamer beschikt over beperkte middelen om haar archief te beheren, dus ik moet goed overwegen waaraan ik mijn tijd besteed.

Met vriendelijke groet,

dhr. – M. – Hr. – Mr Joris Vanderborght

archivaris – archiviste – Archivar – records manager

Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers – Chambre des représentants de Belgique – Belgische

Abgeordnetenversammlung – Belgian House of Representatives

tel.- tél.-Tel. +32 (0)2 549 83 00

From: Thomas De Vreese <thomas.devreese@student.uantwerpen.be>

Sent: Tuesday, January 30, 2024 8:43 AM

To: Joris VANDERBORGHT <Joris.VANDERBORGHT@dekamer.be>

Cc: ARCHIVES et DOCUMENTATION <DOCUMENTATIONetARCHIVES@dekamer.be>

Subject: Re: -/11590 FW: Verslag in uitvoering van art. 90decies strafvordering - beschikbaarheid

Geachte heer Vanderborght,

ik mocht gisteren via de DSB de ontbrekende verslagen ontvangen. U kan uw dossier in die zin dus afsluiten.

Indien mogelijk had ik nog graag geweten of de ontbrekende verslagen intussen terecht zijn in het archief / of deze onvindbaar zijn gebleven.

Met vriendelijke groeten,

Thomas De Vreese

Van: Joris VANDERBORGHT <Joris.VANDERBORGHT@dekamer.be>

Verzonden: maandag 4 december 2023 11:36

Aan: Thomas De Vreese <thomas.devreese@student.uantwerpen.be>

CC: ARCHIVES et DOCUMENTATION <DOCUMENTATIONetARCHIVES@dekamer.be>

Onderwerp: RE: -/11590 FW: Verslag in uitvoering van art. 90decies strafvordering - beschikbaarheid

Geachte heer De Vreese

In toepassing van de normale procedure, die we volgen voor verslagen die ingediend in uitvoering van de grondwet of een wet, hebben we de indienende instantie gecontacteerd om te vragen of zij bezwaar maken tegen de mededeling of de raadpleging van het ingediende verslag door derden. De indienende instantie is hier het kabinet van de minister van Justitie.

Wij hebben momenteel geen antwoord en kunnen dus de zaak bijgevolg niet voorleggen aan de griffier van de Kamer.

Wij hebben het kabinet ook gewezen op de problemen die u ondervonden heeft bij de FOD om de verslagen te verkrijgen.

Mocht er beweging komen in de zaak, houden we u verder op de hoogte. Mocht de FOD u toch de verslagen verstrekken, worden wij daarover graag ingelicht zodat we het dossier hier kunnen afsluiten. In ieder geval kunnen de diensten van de Kamer spijtig genoeg verder niets meer ondernemen.

Mvg,

dhr. – M. – Hr. – Mr Joris Vanderborght

archivaris – archiviste – Archivar – records manager

Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers – Chambre des représentants de Belgique – Belgische

Abgeordnetenversammlung – Belgian House of Representatives

tel.- tél.-Tel. +32 (0)2 549 83 00

From: Thomas De Vreese <thomas.devreese@student.uantwerpen.be>

Sent: Saturday, November 18, 2023 4:59 PM

To: Joris VANDERBORGHT <Joris.VANDERBORGHT@dekamer.be>

Subject: Re: -/11590 FW: Verslag in uitvoering van art. 90decies strafvordering - beschikbaarheid

Geachte heer,

alvast bedankt voor de statusupdate! U mag het verzoek om het meest recente verslag in te zien zeker voorleggen aan de griffier. Ik probeer ook nog even via de Dienst voor Strafrechtelijk Beleid te achterhalen waarom de online publicatie van deze verslagen is gestopt.

Met vriendelijke groeten,

Thomas De Vreese

Van: Joris VANDERBORGHT <Joris.VANDERBORGHT@dekamer.be>

Verzonden: vrijdag 17 november 2023 11:44

Aan: Thomas De Vreese <thomas.devreese@student.uantwerpen.be>

CC: ARCHIVES et DOCUMENTATION <DOCUMENTATIONetARCHIVES@dekamer.be>

Onderwerp: RE: -/11590 FW: Verslag in uitvoering van art. 90decies strafvordering - beschikbaarheid

Geachte heer De Vreese

Ik heb de in het archief ontbrekende verslagen nog niet kunnen vinden bij de Kamerdiensten.

Wel kunnen we uw verzoek tot inzage van het meest recente verslag voorleggen aan de griffier, want dat is wel degelijk aanwezig in het archief. Bent u het ermee eens dat ik uw verzoek voorleg aan de griffier van de Kamer?

Ik zal ook signaleren dat de overige verslagen niet kunnen worden teruggevonden.

Met vriendelijke groet,

dhr. – M. – Hr. – Mr Joris Vanderborght
archivaris – archiviste – Archivar – records manager
Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers – Chambre des représentants de Belgique – Belgische
Abgeordnetenversammlung – Belgian House of Representatives
tel.- tél.-Tel. +32 (0)2 549 83 00

From: Joris VANDERBORGHT

Sent: Friday, November 10, 2023 11:36 AM

To: 'Thomas De Vreese' <thomas.devreese@student.uantwerpen.be>

Cc: ARCHIVES et DOCUMENTATION <DOCUMENTATIONetARCHIVES@dekamer.be>

Subject: RE: -/11590 FW: Verslag in uitvoering van art. 90decies strafvordering - beschikbaarheid

Geachte heer De Vreese

Graag stel ik u op de hoogte van stand van zaken van de behandeling van uw vraag.

Ik heb enkel het meest recente verslag gevonden in het archief.

De overige verslagen bevinden zich misschien nog bij de diensten van de Kamer die de Kamercommissie Justitie administratief ondersteunen. Ik zal nakijken of ik de verslagen daar kan opdiepen.

Met vriendelijke groet,

dhr. – M. – Hr. – Mr Joris Vanderborght
archivaris – archiviste – Archivar – records manager
Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers – Chambre des représentants de Belgique – Belgische
Abgeordnetenversammlung – Belgian House of Representatives
tel.- tél.-Tel. +32 (0)2 549 83 00

From: Thomas De Vreese <thomas.devreese@student.uantwerpen.be>
Sent: Friday, October 27, 2023 2:59 PM
To: Joris VANDERBORGHT <Joris.VANDERBORGHT@dekamer.be>
Subject: Re: -/11590 FW: Verslag in uitvoering van art. 90decies strafvordering - beschikbaarheid

Beste,

uiteraard geen enkel probleem! Alvast een deugddoend verlov gewenst.

Met vriendelijke groeten,

Thomas De Vreese

Van: Joris VANDERBORGHT <Joris.VANDERBORGHT@dekamer.be>
Verzonden: vrijdag 27 oktober 2023 14:54
Aan: Thomas De Vreese <thomas.devreese@student.uantwerpen.be>
Onderwerp: RE: -/11590 FW: Verslag in uitvoering van art. 90decies strafvordering - beschikbaarheid

Mijnheer De Vreese

Volgende werkweek ben ik in verlov, ik zal uw verzoek pas daarna verder kunnen afhandelen.

Mvg,

dhr. – M. – Hr. – Mr Joris Vanderborght
archivaris – archiviste – Archivar – records manager
Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers – Chambre des représentants de Belgique – Belgische
Abgeordnetenakammer – Belgian House of Representatives
tel.- tél.-Tel. +32 (0)2 549 83 00

From: Thomas De Vreese <thomas.devreese@student.uantwerpen.be>
Sent: Friday, October 27, 2023 10:34 AM
To: ARCHIVES et DOCUMENTATION <DOCUMENTATIONetARCHIVES@dekamer.be>
Subject: Re: -/11590 FW: Verslag in uitvoering van art. 90decies strafvordering - beschikbaarheid

Beste,

nogmaals bedankt voor de toelichting; ik zie de beslissing graag tegemoet.

Met vriendelijke groeten,

Thomas De Vreese

Van: Joris VANDERBORGHT <Joris.VANDERBORGHT@dekamer.be> namens ARCHIVES et DOCUMENTATION <DOCUMENTATIONetARCHIVES@dekamer.be>

Verzonden: vrijdag 27 oktober 2023 09:38

Aan: Thomas De Vreese <thomas.devreese@student.uantwerpen.be>

CC: ARCHIVES et DOCUMENTATION <DOCUMENTATIONetARCHIVES@dekamer.be>

Onderwerp: RE: -/11590 FW: Verslag in uitvoering van art. 90decies strafvordering - beschikbaarheid

Beste

Vragen voor inzage van archiefbescheiden of mededeling van een kopie van archiefbescheiden van de Kamer kunnen aan mij worden gericht. Ik bereid de beslissing van dhr. griffier voor (of mijn collega's) en leg dan de zaak voor aan dhr. griffier. U hoeft zelf de griffier niet te contacteren.

Dhr. Marc Van der Hulst is spijtig genoeg overleden.

Met vriendelijke groet,

dhr. – M. – Hr. – Mr Joris Vanderborght
archivaris – archiviste – Archivar – records manager
Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers – Chambre des représentants de Belgique – Belgische
Abgeordnetenversammlung – Belgian House of Representatives
tel.- tél.-Tel. +32 (0)2 549 83 00

From: Thomas De Vreese <thomas.devreese@student.uantwerpen.be>

Sent: Friday, October 27, 2023 8:39 AM

To: ARCHIVES et DOCUMENTATION <DOCUMENTATIONetARCHIVES@dekamer.be>

Subject: Re: -/11590 FW: Verslag in uitvoering van art. 90decies strafvordering - beschikbaarheid

Geachte heer Vanderborght,

eerst en vooral wil ik u uitdrukkelijk bedanken voor uw snelle en grondige reactie.

Het klopt dat de verslagen tot en met het door u in het geel gemarkeerde verslag gepubliceerd werden op de website van de DSB. Vanaf het verslag van 2017 (met de gegevens van 2016) is dit om een voor mij onbekende reden niet meer het geval.

De documenten waarover ik graag zou beschikken zijn inderdaad de in het groen aangeduide verslagen (met uitsluiting van RAJV-nr 66.47.11 aangezien het verslag in uitvoering van art. 47tredecies buiten de scope van mijn onderzoek valt).

Kan u mij nog vertellen op welke manier ik om de toestemming van de griffier kan vragen? Als ik correct geïnformeerd ben betreft dit de heer Marc Van der Hulst.

Alvast bedankt, en met vriendelijke groeten,

Thomas De Vreese

Van: Joris VANDERBORGHT <Joris.VANDERBORGHT@dekamer.be> namens ARCHIVES et DOCUMENTATION <DOCUMENTATIONetARCHIVES@dekamer.be>
Verzonden: woensdag 25 oktober 2023 15:30
Aan: Thomas De Vreese <thomas.devreese@student.uantwerpen.be>
CC: ARCHIVES et DOCUMENTATION <DOCUMENTATIONetARCHIVES@dekamer.be>
Onderwerp: -/11590 FW: Verslag in uitvoering van art. 90decies strafvordering - beschikbaarheid

Geachte heer De Vreese

Deze verslagen, indien overgedragen aan het Kamerarchief, behoren tot het besloten archief van de Kamer. Hun raadpleging of het verkrijgen van een kopie dient goedgekeurd door de griffier van de Kamer (art. 169 van het Kamerreglement).

Ik heb het archief nog niet gecontroleerd, maar heb wel nagekeken wat er bij de Kamer werd ingediend. U kunt dit zelf ook nakijken via de databank RAJV, beschikbaar via de website van de Kamer, zie volgende link:

[De Belgische Kamer van volksvertegenwoordigers \(lachambre.be\)](http://lachambre.be)

In bijlage vindt u het resultaat van mijn opzoeking (via de interne versie van deze databank). In het resultaat is er ook sprake van verslagen ingediend op basis van het Wetboek van strafvordering, art. 47tredecies. Ik zie niet echt een verschil en neem aan dat deze u ook interesseren. Kunt u dit bevestigen?

In het geel heb ik het verslag aangeduid dat volgens u het laatste is dat werd gepubliceerd op de website van de Dienst voor het Strafrechtelijk Beleid.

Met vriendelijke groet,

dhr. – M. – Hr. – Mr Joris Vanderborght
archivaris – archiviste – Archivar – records manager
Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers – Chambre des représentants de Belgique – Belgische Abgeordnetenversammlung – Belgian House of Representatives
tel.- tél.-Tel. +32 (0)2 549 83 00

From: Thomas De Vreese <thomas.devreese@student.uantwerpen.be>
Sent: Wednesday, October 25, 2023 1:27 PM
To: Info <info@lachambre.be>
Subject: Verslag in uitvoering van art. 90decies strafvordering - beschikbaarheid

Beste,

in het kader van mijn masterthesis rechten onderzoek ik de parlementaire controle op de aanwending van zwaarwichtige onderzoekstechnieken. In artikel 90decies van het wetboek van strafvordering is een verslagplicht voorzien aan het parlement.

Deze verslagen werden maar tot 2016 gepubliceerd op de website van de Dienst voor het Strafrechtelijk Beleid. Ik heb op 26/09 een aanvraag gedaan bij deze Dienst om de meer recente verslagen te kunnen verkrijgen; op 02/10 heb ik dezelfde vraag gericht aan de Cel Informatie van FOD Justitie. Tot op heden is een antwoord uitgebleven. Ik heb vandaag de beide bestemmingen opnieuw gecontacteerd via de contactformulieren om hun websites.

Aangezien deze verslagen aan de Kamer worden bezorgd wilde ik bij deze even polsen of ik ze eventueel via deze weg zou kunnen verkrijgen.

Alvast bedankt bij voorbaat, en met vriendelijke groeten,

Thomas De Vreese

Bijlage 7: mailverkeer met de Dienst voor het Strafrechtelijk Beleid

Defever Christel <Christel.Defever@just.fgov.be>

Aan: Thomas De Vreese

CC: De Craim Christel <Christel.DeCraim@just.fgov.be>; FMF DGWL DSB-SPC Secretariat (ACA) <SecretariatDSBSPC@just.fgov.be>; Verscuren An <An.Verscuren@just.fgov.be>; +1 andere

Vr 19-4-2024 13:10

DAG Thomas

Bedankt voor je mailtje.

Ik heb het kort even kunnen bekijken en wat je stelt klopt op het eerste zicht wel. Hier zit wellicht een klein hiaat in het rapport en zouden dus de infiltraties op internet, bevolen door de OR, mee in het rapport opgenomen moeten zijn.

Het is ook ergens vreemd om de bevolen infiltraties op het internet door de PdK niet mee te nemen en die van de OR wel. Gelet op de gelijkaardige werkwijze van deze maatregel en de BOM zou hier wellicht pragmatisch een oplossing kunnen gevonden worden door beide mee in het rapport op te nemen, al dient m.i. ook bekeken of deze infiltraties op het internet los van de reguliere infiltraties bijgehouden worden in de aangereikte cijfers van de parketten (of daar al eventueel inzitten?) en ook rekening houdend met de ervaren moeilijkheden om volledige en correcte cijfers vanuit de onderzoeksgerechten te bekomen (of zitten deze al vervat in de cijfers aangereikt door de parketten gelet op art. 56bis§1? – dat moeten we dus ook bekijken!). Het feit dat ik dit niet onmiddellijk duidelijk heb, is een mooi voorbeeld ook van de complexiteit van de info-inzameling voor dit rapport, gelet op de diversiteit aan partners, informaticasystemen, teleenheden, volledigheid, welwillendheid... die allen een impact hebben op de output in het rapport.

We bekijken verder hoe hier verder mee om te gaan in het kader van het herwerken van de COL 17/2006 dus dankjewel om dit even mee te geven.

Veel succes verder en groet,
Christel

Van: Thomas De Vreese <thomas.devreese@student.uantwerpen.be>

Verzonden: donderdag 18 april 2024 9:52

Aan: Defever Christel <Christel.Defever@just.fgov.be>

CC: De Craim Christel <Christel.DeCraim@just.fgov.be>; FMF DGWL DSB-SPC Secretariat (ACA) <SecretariatDSBSPC@just.fgov.be>; Verscuren An <An.Verscuren@just.fgov.be>; FMF Contact Teamjustitie (ACA) <contact@teamjustitie.be>

Onderwerp: Re: 2023/4615/De Vreese Thomas/Publicatie verslagen in uitvoering van art. 90decies Sv. - thesisonderzoek

Beste Christel,

sta me toe nog even terug te komen op het onderstaande. Gezien de indiening van mijn thesis nakende is had ik graag nog uw visie vernomen op de afwezigheid van de infiltratie op het internet in het verslag.

Zoals vermeld in het eerder doorgestuurde abstract was het weliswaar het opzet van de wetgever om art. 46sexies Sv. in art. 90decies Sv. in te voegen, maar werd dit niet in de wetswijziging opgenomen (men verwees naar de infiltratie op het internet maar nam art. 47quinquies mee op).

Wettelijk is het dus correct dat er niet wordt gerapporteerd over de toepassing van art. 46sexies, met name de infiltratie op het internet gemachtigd door de pdk.

Art. 56bis werd echter ook gewijzigd in 2016, waarbij de machtigingen door de OR van de infiltratie op het internet mee verslagplichtig werden aangezien dit artikel al vervat was in art. 90decies. In de verslagen wordt er geen gewag gemaakt van dit onderdeel (terwijl de machtigingen OR voor observatie bv. wel aan bod komen op basis van art. 56bis Sv.).

Alvast bedankt om even te bekijken!

Met vriendelijke groeten,

Thomas De Vreese

Defever Christel <Christel.Defever@just.fgov.be>

Aan:Thomas De Vreese

CC:De Craim Christel <Christel.DeCraim@just.fgov.be>;+ nog 3

Wo 7-2-2024 15:56

Dag Thomas

Bedankt voor je pertinente vraag.

De beleidsaanbevelingen/realisaties zijn inderdaad niet meer opgenomen in de recente verslagen. Dit is een bewuste keuze geweest, mee ingegeven door het feit dat er in de periode 2018-2019 heel wat nieuwe wetgeving is doorgevoerd die tegemoet kwam aan de beleidsaanbevelingen. Het wettelijk kader is toen inderdaad aangepast aan de nieuwe realiteit van de digitalisering bv. Ondertussen zijn er ons, in de aanloop van de opmaak van het verslag, geen nieuwe beleidsaanbevelingen meegegeven en blijft dit verslag vooralsnog een louter cijfermatig verslag. Het art. 90decies Sv. vraagt ook geen beleidsaanbevelingen/realisaties. De vraag is ook of dit rapport de plek is voor het formuleren van beleidsaanbevelingen.

Het College van Procureurs-generaal maakt in samenwerking met de betrokken partners, waaronder onze dienst, momenteel wel werk van een herziening van de COL 17/2006 om de informatiegaring van dit rapport te stroomlijnen en de knelpunten aan te pakken zodat we in de toekomst tot een beter onderbouwd en vollediger rapport kunnen komen. Hiermee komen we ook tegemoet aan een beleidsaanbeveling die is geuit in 2018/2019.

Groet,
Christel

Thomas De Vreese

Aan:Defever Christel <Christel.Defever@just.fgov.be>

CC:De Craim Christel <Christel.DeCraim@just.fgov.be>;+ nog 3

Wo 7-2-2024 10:25

Beste Christel,

na het doornemen van de meest recente verslagen heb ik nog een inhoudelijke vraag. Tot en met het verslag van 2017 werden er realisatie en beleidsaanbevelingen mee vervat. In het

verslag van 2018 betrof het enkel nog realisaties. Vanaf het verslag van 2019 betreft het enkel cijfermatige gegevens en worden er dus geen realisaties en beleidsaanbevelingen meer geformuleerd.

In het verslag van 2019 wordt dit enigszins toegelicht door de vermelding dat deze elementen grotendeels werden aangereikt middels het verslag van 2018. Het louter cijfermatige gegeven herhaalt zich daarna telkens, tot en met het meest recente verslag.

Mijn vraag concreet: zijn de realisaties en - vooral - de beleidsaanbevelingen elementen die bewust niet meer in de verslagen aanwezig zijn? Aangezien de laatste aanbevelingen dateren van het verslag van 2017 is het immers niet ondenkbaar dat er nieuwe beleidsaanbevelingen aan de orde zouden kunnen zijn.

Alvast bedankt, en met vriendelijke groeten,

Thomas De Vreese

Defever Christel <Christel.Defever@just.fgov.be>

Aan:Thomas De Vreese

CC:De Craim Christel <Christel.DeCraim@just.fgov.be>;+ nog 3

Do 1-2-2024 10:52

Dag Thomas

Momenteel bekijken we of en via welk kanaal we deze verslagen publiceren. Onze dienst is sinds 2014 ingebed binnen de FOD Justitie en vooralsnog hebben we een eigen website maar deze is niet meer up to date.

Met vriendelijke groet,
Christel

Thomas De Vreese

Aan:Defever Christel <Christel.Defever@just.fgov.be>

CC:De Craim Christel <Christel.DeCraim@just.fgov.be>;+ nog 3

Di 30-1-2024 08:39

Dag Christel,

bedankt voor de inspanningen! Nu kan ik zeker verder met de thesis. Ik had nog één praktische vraag in verband met de publicatie: is er een voornemen om deze te hervatten of is dit voorlopig niet aan de orde?

Met vriendelijke groeten,

Thomas De Vreese

Defever Christel <Christel.Defever@just.fgov.be>

Aan:Thomas De Vreese

CC:De Craim Christel <Christel.DeCraim@just.fgov.be>;+ nog 3

Ma 29-1-2024 09:32

RAP_2017_art 90deciesSv_geg2016_NL_finale versie.pdf

975 kB

RAP_2018_art 90deciesSv_geg2017_NL.pdf

944 kB

RAP_2019_90dec.Sv_gegevens2018_def.pdf

2 MB

RAP_2020_90dec.Sv_gegevens2019_def.pdf

2 MB

RAP_2021_90dec.Sv_gegevens2020_DEF_NL.pdf

2 MB

RAP_2022_90dec.Sv_gegevens2021_DEF_NL.pdf

1 MB

Alle 6 bijlagen (10 MB) weergeven Alles opslaan in OneDrive - Universiteit Antwerpen Alles downloaden

Dag Thomas

Hierbij de gevraagde verslagen art. 90dec. Sv. vanaf 2017 tot 2022. Het verslag van 2023 met de gegevens van 2022 is nog in opmaak.

Deze verslagen zijn inderdaad allemaal overgemaakt aan de Kamer van Volksvertegenwoordigers, met copie aan het College van Procureurs-generaal, zoals de wet voorschrijft.

Wat betreft de publicatie ervan op onze site, de opschorting van publicatie is omwille van praktische redenen en niet omwille van de confidentialiteit bv.

Veel succes met uw thesis en als er vragen zijn omtrent de verslagen beschikt u nu over een rechtstreekse lijn naar onze dienst.

Groet

Christel Defever

Thomas De Vreese

Aan:Defever Christel <Christel.Defever@just.fgov.be>

CC:De Craim Christel <Christel.DeCraim@just.fgov.be>;+ nog 3

Do 25-1-2024 18:23

Beste Christel,

Eerst en vooral bedankt voor uw reactie! Mijn vraag is inderdaad nog actueel; de indiening van de thesis dient in mei van dit jaar te gebeuren. De ontbrekende puzzelstukken zijn enerzijds de meest recente verslagen (dus vanaf het verslag van 2017, met de gegevens van 2016) en anderzijds de reden waarom de publicaties op de website van de DSB werd stopgezet.

Alvast bedankt om dit verder te bekijken!

Met vriendelijke groeten,

Thomas De Vreese

Defever Christel <Christel.Defever@just.fgov.be>

Aan: Thomas De Vreese
CC: De Craim Christel <Christel.DeCraim@just.fgov.be>; + nog 3

Do 25-1-2024 17:21

Dag Thomas

Ik ontvang vandaag je vraag naar informatie rond de rapporten art. 90decies Sv. Daar is wel het een en ander misgelopen in de communicatielijnen hier intern.

Kan je mij in een eerste tijd meegeven of je vraag nog actueel is?

Zo ja, dan bekijk ik in hoeverre we je deze verslagen kunnen meegeven en heb je tegen begin volgende week ten laatste een concreet antwoord.

Met vriendelijke groet
Christel Defever

Christel Defever
Attaché

FOD Justitie
Directoraat-generaal Wetgeving, Fundamentele Rechten
en Vrijheden Directie Strafrecht
Dienst voor het **Strafrechtelijk** beleid

Waterloolaan 115, 1000 Brussel
TEL 02/542.79.22
christel.defever@just.fgov.be
justice.belgium.be

De FOD Justitie verwerkt uw persoonsgegevens volgens de bestaande wettelijke bepalingen met betrekking tot de bescherming van de persoonlijke levenssfeer en in overeenstemming met de bepalingen in de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG).

Van: FMF DGWL DSB-SPC Secretariat (ACA) <SecretariatDSBSPC@just.fgov.be>

Verzonden: donderdag 25 januari 2024 8:14

Aan: Verscuren An <An.Verscuren@just.fgov.be>

CC: De Craim Christel <Christel.DeCraim@just.fgov.be>; Defever Christel <Christel.Defever@just.fgov.be>

Onderwerp: FW: 2023/4615/De Vreese Thomas/Publicatie verslagen in uitvoering van art. 90decies Sv. - thesisonderzoek

Van: FMF Contact Teamjustitie (ACA) <contact@teamjustitie.be>

Verzonden: Monday 20 November 2023 16:24

Aan: FMF DGWL DSB-SPC Secretariat (ACA) <SecretariatDSBSPC@just.fgov.be>

Onderwerp: 2023/4615/De Vreese Thomas/Publicatie verslagen in uitvoering van art. 90decies Sv. - thesisonderzoek

Mevrouw, mijnheer,

U vindt hieronder een e-mail van een burger. Kunt u deze naar de juiste bestemming bij uw diensten sturen en de afzender verder op de hoogte houden?

Gelieve een kopie van uw antwoord naar ons e-mailadres te sturen: contact@teamjustitie.be

#TeamJustitie

Vriendelijke groeten

Cel contact met de burger

Van: Thomas De Vreese <thomas.devreese@student.uantwerpen.be>

Verzonden: zaterdag 18 november 2023 17:20

Aan: FMF Contact Teamjustitie (ACA) <contact@teamjustitie.be>

Onderwerp: Publicatie verslagen in uitvoering van art. 90decies Sv. - thesisonderzoek
Geachte,

in het kader van mijn masterstudie rechten ben ik bezig met een onderzoek inzake de parlementaire controle op de aanwending van zwaarwichtige onderzoeksmethoden. Eén van de belangrijke instrumenten waarover het parlement in deze beschikt is het jaarlijks verslag in uitvoering van artikel 90*decies* van het wetboek van strafvordering.

Deze verslagen werden tot en met 2016 gepubliceerd op de website van de Dienst voor het Strafrechtelijk Beleid. Vanaf 2017 werd dit niet meer gedaan; de reden ervoor is voorlopig nog onduidelijk voor mij.

Via het archief van de Kamer tracht ik alsnog aan de verslagen van 2017 tot en met 2023 te geraken. Ook dit blijkt echter geen sinecure te zijn.

Ik richtte zowel aan de DSB als aan FOD Justitie meermaals het verzoek om de verslagen te bekomen (verzoeken ingediend via de contactformulieren, dit zowel begin als eind oktober van dit jaar). Op geen van deze verzoeken mocht ik een antwoord ontvangen.

Ik hoop via deze weg toch enigszins wijzer te kunnen worden. Praktisch had ik de volgende verzoeken / vragen:

- Is het mogelijk om via FOD Justitie een kopie van de verslagen (2017 tot en met 2023) te ontvangen? Indien een kopie verkrijgen niet mogelijk is, is het dan mogelijk om een recht tot inzage te verkrijgen?
- Waarom werd de publicatie van de verslagen stopgezet door DSB?

Alvast bedankt bij voorbaat om dit te willen bekijken.

Met vriendelijke groeten,

Thomas De Vreese
2e master Rechten UA

Politie en justitie kunnen voor de bestrijding van bijzonder ernstige criminaliteit invasieve onderzoeksmethoden aanwenden die op gespannen voet staan met fundamentele rechten en vrijheden van verdachten en burgers. De minister van Justitie brengt jaarlijks verslag uit aan de Kamer van Volksvertegenwoordigers over de toepassing van deze methoden. Middels dit verslag oefent de Kamer haar controleopdracht uit.

**Verslag genoemd
in het art. 90decies
en in het art.
216/8, Wetboek
van Strafvordering
2022**

Referentiejaar 2021

Gecoördineerd door de FOD Justitie
Directoraat-generaal Wetgeving, Fundamentele
Rechten en Vrijheden
Directie III Strafrecht
Dienst voor het Strafrechtelijk Beleid

Federale overheidsdienst
Justitie

Het verslag 2022 rapporteert over de toepassing van de onderzoeksmethoden vernoemd in art. 90decies en 216/8 Sv. in het jaar 2021. Dit is een cijfermatig verslag.

De Dienst voor het Strafrechtelijk Beleid van de FOD Justitie bedankt uitdrukkelijk de actoren die cijfergegevens of andere input voor dit verslag hebben aangereikt.

Het beeldmateriaal in dit verslag is vrij van rechten.

Inhoudsopgave

1. Voorwerp van dit verslag	5
1.1. Dubbele wettelijk vastgelegde rapportageopdracht	5
1.2. Gegevensinzameling en –verwerking	6
1.3. Validatie van de gegevens uit dit verslag	9
1.4. Leeswijzer	9
2. Inmenging in de elektronische en telecommunicatie (art. 90ter tot 90novies en art. 90decies, laatste lid Sv.)	10
2.1. Verstrekte gegevenselementen in het kader van de elektronische communicatie	10
2.2. De maatregel bedoeld in art. 90ter	11
3. Anonieme getuigenissen (art. 86bis en 86ter Sv.)	15
4. Bescherming van bedreigde getuigen (art. 102 tot 111 en 317 Sv.)	16
4.1. Gewone beschermingsmaatregelen	17
4.2. Bijzondere beschermingsmaatregelen	18
4.3. Toekenning van financiële hulpmaatregelen	19
5. Bijzondere opsporingsmethoden (art. 47ter – 47decies en 56bis Sv.)	20
5.1. Observatie (art. 47sexies, 47septies en 56bis Sv.)	21
5.1.1 De observatie zonder gebruik van technische middelen	25
5.1.2 De observatie met gebruik van technische middelen	25
5.1.3 De observatie met gebruik van technische hulpmiddelen om zicht te verwerven in een woning	27
5.2. Infiltratie (art. 47octies en 47novies Sv.)	27
5.3. Burgerinfiltratie (Art. 47 novies/1, art. 47novies/2, art. 47novies/3 Sv.)	30
5.4. Informantenwerking (art. 47decies Sv.)	32
6. Andere onderzoeksmethoden (art. 40bis, 46ter, 46quater, 88sexies en 89ter Sv.)	36
6.1. Inkijkoperatie in private plaats (art. 46quinquies Sv.) & inkijkoperatie in woning (art. 89ter Sv.)	36
6.2. De overige onderzoeksmethoden	38

7. Toezeggingen wegens het afleggen van een verklaring (art. 216/1 tot 216/8 Sv.)	40
Bijlagen	
Bijlage 1: Gelimiteerde lijst van ernstige inbreuken, zoals bedoeld in art. 90ter §§2-4 Sv.	42
Bijlage 2: Overzicht van de aangereikte informatie voor dit verslag per actor	45

1. Voorwerp van dit verslag

Invasieve onderzoeksmethoden vergroten de efficiëntie van de opsporing daar waar de traditionele onderzoeksmethoden niet afdoende blijken te zijn. Het zijn noodzakelijke instrumenten in de aanpak van ernstige en georganiseerde misdrijven die een grote individuele en/of maatschappelijke impact kunnen hebben. De informatie en de bewijsgraving die uit de toepassing van deze methoden voortvloeien, stellen onze politie en justitie in staat om misdrijven op te helderen en om zware criminelen, die anders vervolging zouden ontlopen, toch te identificeren en te veroordelen. Op deze manier voorkomen politie en justitie ook ernstige en georganiseerde criminaliteit.

Gezien deze methoden impact hebben op fundamentele rechten en vrijheden van verdachten en burgers, dient het overheidsoptreden integer en doordacht te zijn. Specifieke wetgeving bouwt daarom strenge voorwaarden, voorschriften en controlemechanismen in en zorgt ervoor dat de inzet van deze methoden legitiem, proportioneel en subsidiair gebeurt. Zo houdt het vergaarde bewijs maximaal stand voor de onderzoeksgerechten en de rechtbanken.

Deze wetgeving is de afgelopen jaren in overeenstemming gebracht met de technologische evoluties.

De minister van Justitie is wettelijk gehouden jaarlijks te rapporteren over de toepassing van deze ingrijpende onderzoeksmethoden aan de Kamer van Volksvertegenwoordigers.

1.1. Dubbele wettelijk vastgelegde rapportageopdracht

Twee wetsartikelen uit het Wetboek van Strafvordering verwijzen naar deze rapportageopdracht:

1. Het artikel 90decies van het Wetboek van Strafvordering stelt dat de minister van Justitie aan het Parlement jaarlijks verslag uitbrengt over de toepassing van deze onderzoeksmethoden, zijnde de inmenging in de telecommunicatie, de anonieme getuigenissen (volledige anonimiteit), de bescherming van bedreigde getuigen, de bijzondere opsporingsmethoden en de andere onderzoeksmethoden. De minister van Justitie voegt hierbij tevens het verslag met de aan justitie verstrekte gegevens van de operatoren en dienstverstrekkers van elektronische communicatie.

Wettelijk gezien klinkt deze opdracht als volgt:

“De Minister van Justitie brengt elk jaar verslag uit aan het Parlement over de toepassing van de artikelen 90ter tot en met 90novies.

Hij brengt het Parlement op de hoogte van het aantal onderzoeken die aanleiding gegeven hebben tot de maatregelen bedoeld in die artikelen, van de duur van die maatregelen, van het aantal betrokken personen en van de behaalde resultaten.

Hij brengt tegelijkertijd verslag uit over de toepassing van de artikelen 40bis, 46ter, 46quater, 46quinquies, 47ter tot 47decies, 56bis, 86bis, 86ter, 88sexies, en 89ter.

Hij brengt het Parlement op de hoogte van het aantal onderzoeken die aanleiding gegeven hebben tot de maatregelen bedoeld in deze artikelen, van het aantal betrokken personen, van de misdrijven waarop ze betrekking hadden en van de behaalde resultaten.

Hij brengt tegelijkertijd verslag uit over de toepassing van de artikelen 102 tot 111 en 317 en

stelt de federale Wetgevende Kamers in kennis van het aantal betrokken dossiers, personen en misdrijven.

Bij dit verslag wordt tevens het verslag gevoegd dat werd opgesteld met toepassing van artikel 126, § 5, vierde lid, van de wet van 13 juni 2005 betreffende de elektronische communicatie.¹⁷

Hoewel de wettekst het Parlement vermeldt als ontvanger van dit verslag, maakt de minister van Justitie dit verslag over aan de Kamer van Volksvertegenwoordigers gezien de gewijzigde rol van de Senaat naar aanleiding van de zesde staats hervorming.

2. Dit verslag neemt ook de rapportage in het kader van de toezeggingen wegens het afleggen van een verklaring op. De 'wet van 22 juli 2018 tot wijziging van het Wetboek van Strafvordering betreffende toezeggingen in het kader van de strafvordering, de strafuitvoering of de hechtenis wegens het afleggen van een verklaring in het kader van de strijd tegen de georganiseerde criminaliteit en het terrorisme'¹⁸ heeft deze mogelijkheid naar Belgisch recht via de artikelen 216/1 tot 216/8 van het Wetboek van Strafvordering ingevoerd.

De verslaggeving omtrent de toezeggingen wegens het afleggen van een verklaring is voorzien in art. 216/8 Sv. en deze stelt het volgende:

De minister bevoegd voor justitie brengt elk jaar verslag uit aan de Kamer van volksvertegenwoordigers over de toepassing van de artikelen 216/1 tot 216/7.

Hij brengt de Kamer van volksvertegenwoordigers op de hoogte van het aantal onderzoeken die aanleiding gegeven hebben tot de maatregelen bedoeld in die artikelen, van het aantal betrokken personen en van de behaalde resultaten.

Dit verslag 2022 laat de Kamer van Volksvertegenwoordigers toe om haar controleopdracht op de voornoemde gegevens voor het referentiejaar 2021 uit te voeren.

1.2. Gegevensinzameling en –verwerking

Dit verslag zamelt de benodigde gegevens via drie kanalen in:

1. De vertrouwelijke omzendbrief 'COL 17/2006 van het College van Procureurs-generaal bij de Hoven van Beroep betreffende de rapportageplicht in uitvoering van artikel 90decies Wetboek van Strafvordering' regelt de gegevensinzameling en –verwerking voor de maatregel bedoeld in art. 90ter Sv., de anonieme getuigenissen (volledige anonimiteit), de bescherming van bedreigde getuigen, de bijzondere opsporingsmethoden en de andere onderzoeksmethoden van dit verslag.

¹⁷ Wet van 22 juli 2018 tot wijziging van het Wetboek van Strafvordering betreffende toezeggingen in het kader van de strafvordering, de strafuitvoering of de hechtenis wegens het afleggen van een verklaring in het kader van de strijd tegen de georganiseerde criminaliteit en het terrorisme, BS, 7 augustus 2018.

De volgende justitiële actoren reiken volgens deze COL deze gegevens aan:

- ☞ De federale procureur voor de anonieme getuigen, de bescherming van de bedreigde getuigen, de bijzondere opsporingsmethoden en de andere onderzoeksmethoden;
- ☞ De procureur des Konings voor de anonieme getuigen en de andere onderzoeksmethoden.
- ☞ De onderzoeksrechter bij monde van de procureur des Konings, voor de anonieme getuigen en de andere onderzoeksmethoden.

De data-inzameling zoals vooropgesteld in de COL brengt echter praktische beperkingen met zich mee, die grotendeels te wijten zijn aan de geëigende manier van registreren van deze actoren, de bereidwilligheid tot het aanbrengen van de gegevens en de wijze van informatisering ervan. De gegevens zijn dan ook onvolledig en kunnen niet voor statistische doeleinden gebruikt worden. Voor referentiejaar 2021 was de responsgraad bijzonder laag (zie bijlage 2). Slechts 10 van de 21 parketten leverden – vaak slechts gedeeltelijke – informatie aan.

Dit verslag toetst waar mogelijk de beschikbare parketgegevens aan de gegevens van de Federale Politie, die belast is met de uitvoering van de machtigingen.

- ☞ De gegevens betreffende de maatregel bedoeld in art. 90ter Sv., zoals bepaald in art. 90ter §1, eerste lid Sv. worden aangebracht door de Algemene Directie Gerechtelijke Politie - National Technical and Tactical Support Unit – Central Technical Interception Facilities van de Federale Politie (NTSU-CTIF), die belast is met de effectieve uitvoering van de maatregel bedoeld in art. 90ter Sv.
- ☞ Wat betreft het direct af luisteren en de inblikoperatie gebeurde de telling tot en met 2016 op basis van cijfermateriaal aangeleverd door de Federale Politie. Omwille van doorgevoerde wijzigingen in hun informaticasystemen, is het vanaf 1 januari 2017 echter niet meer mogelijk om deze gegevens aan te leveren.
- ☞ Door de samenwerking tussen het federaal parket en de Federale Politie bij het verzamelen van de vereiste data kan een min of meer accuraat (cijfermatig) beeld worden opgesteld over de aanwending van de volledige anonimiteit, de bescherming van de bedreigde getuigen, de observatie en de infiltratie. Ook deze cijfers zijn weliswaar niet volledig en het is bijgevolg slechts mogelijk om trends weer te geven. Aanvullend beroept dit verslag zich op de Nationale Informantenbeheerder van de Federale Politie om de rapportering over de informantenwerking mogelijk te maken. Het federaal parket bezorgt de gegevens omtrent de burgerinfiltratie.²

² Overeenkomstig de Wet van 6 januari 2003 en de omzendbrief COL 13/2006 van het College van Procureurs-generaal wordt het Federaal Parket ingelicht betreffende de bijzondere opsporingsmethoden die over de verschillende gerechtelijke arrondissementen worden aangewend.

Het federaal parket beschikt bijgevolg over een relatief accuraat beeld van de aangewende bijzondere opsporingsmethoden die bevolen werden door procureurs des Konings, onderzoeksrechters, arbeidsauditeurs of de Federale procureur, in Belgische dossiers of als antwoord op een internationaal rechtshulpverzoek. De cijfergegevens zijn hoofdzakelijk gesteund op gegevens aangebracht door de lokale parketten (aan de Federale procureur). In het kader van deze informatieovermaking (van lokaal naar federaal parket) kan een vertraging of vergetelheid optreden, waardoor er desgevallend sprake kan zijn van een zekere, niet te verifiëren, foutmarge in de telling. Bovendien moet wat betreft de observaties en de infiltraties er eveneens rekening mee gehouden worden dat in één enkel dossier verschillende machtigingen afgeleverd kunnen worden. Wat de informantenwerking betreft, is het zo dat overeenkomstig de COL 13/2006 de parketten enkel gehouden zijn tot een periodieke inlichting van het Federaal Parket onder de vorm van een overkoepelend verslag.

- ☞ De gegevensinzameling van de andere onderzoeksmethoden verloopt nog steeds moeizaam. Een aantal parketten baseert zich op bestaande databanken om de benodigde gegevens voor dit verslag te genereren. Andere parketten hanteren andere telmethoden. De benodigde informatie afkomstig van de onderzoeksrechters is niet compleet. Door deze onvolledigheid kan voor de uitgestelde tussenkomst, het onderscheppen en openen van post, het inwinnen van bancaire gegevens en de bevrizing enkel de bekomen informatie worden opgelijst. Evenmin kan voor deze maatregelen een evolutie van het gebruik ervan geschetst worden, daar niet steeds dezelfde parketten en niet alle onderzoeksrechters informatie (kunnen) aanleveren. Een statistische analyse van deze onvolledige gegevens is dan ook niet mogelijk.
 - ☞ Hoewel uitdrukkelijk gevraagd in de wettekst, blijkt het in de praktijk zeer moeilijk om 'het resultaat' van de diverse maatregelen ten eerste voldoende adequaat te definiëren en ten tweede het resultaat 'geïsoleerd' (per maatregel) na te gaan, gezien er (veelal) sprake is van parallel gebruik van verscheidene opsporings- en onderzoeksmethoden. Bovendien is het onmogelijk om het 'resultaat' correct of minstens op afdoende wijze weer te geven zonder enige bijkomende informatie betreffende de context waarin de maatregelen aangewend werden en zonder informatie over de beoordeling ervan door de onderzoeksgerechten en de bodemrechter.
2. De gegevens betreffende de toegang tot de gegevenselementen uit de sector van de elektronische communicatie, die op basis van artikel 126 van de wet van 13 juni 2005 betreffende de elektronische communicatie bewaard worden, en bedoeld in artikel 90decies, laatste lid, worden aangeleverd door het Belgisch Instituut voor postdiensten en telecommunicatie (BIPT).³
 3. De gegevens omtrent de toezeggingen wegens het afleggen van een verklaring zijn afkomstig van het federaal parket.

Deze actoren maken hun respectievelijke informatie over aan de Dienst voor het Strafrechtelijk Beleid van DGWL/FOD Justitie, die instaat voor de verwerking van deze gegevens tot een coherent verslag ten behoeve van de minister van Justitie, met kopie aan het College van Procureurs-generaal.⁴

Een tabel met het overzicht van de aangereikte informatie per actor bevindt zich in bijlage 2 van dit verslag.

Zodoende beschikt het Federaal Parket niet over cijfermateriaal dat moet toelaten te rapporteren over de aanwending van de informantenwerking overeenkomstig art. 90decies Sv. Teneinde enige andere informatie hierover te kunnen voorzien, heeft de Nationaal Informantenbeheerder hiertoe nuttige gegevens verstrekt. Het federaal parket rapporteert over de burgerinfiltratie gezien zij bestemming is van alle in dit kader opgestelde memoranda. In de omzendbrief COL 5/2020 wordt in het verlengde hiervan het federaal parket gevraagd om statistieken te verstrekken over de burgerinfiltratie.

³ In het arrest van 22 april 2021 heeft het Grondwettelijk Hof, in lijn met het advies van het Europees Hof van Justitie van 6 oktober 2020, dit artikel vernietigd. Voor 2021 kunnen er dan ook geen gegevens worden verstrekt. Zie infra.

⁴ Zie Col 17/2006, p 5.

1.3. Validatie van de gegevens uit dit verslag

De validatie van dit verslag gebeurt in samenwerking met:

- ☞ De leden die binnen het Nationaal Overlegplatform Telecommunicatie (NOT⁵) werken rond de maatregel bedoeld in art. 90ter Sv., voor de gegevens betreffende de inmenging in de elektronische en telecommunicatie (art. 90ter §1, 1° lid Sv.);
- ☞ Het federaal parket, de Federale Politie, het Parket-generaal bij het Hof van Beroep te Gent, de FOD Justitie/DGWL en de Beleidscel van de minister van Justitie voor de volledige gegevens van het verslag.

1.4. Leeswijzer

Elk hoofdstuk in dit verslag begint met een beknopte wetgevende context van de maatregelen, gevolgd door de kerncijfers en in voorkomend geval de duiding om deze cijfers te contextualiseren.

Alle informatie in dit verslag is gebaseerd op de wetgeving die van toepassing is in het referentiejaar waarop de inhoud van dit verslag betrekking heeft. Dit verslag wordt gelezen in het licht van de toenmalige vigerende regelgeving.

Alle gegevens in dit verslag hebben enkel betrekking op het kalenderjaar 2021, ook als de maatregelen verder effect hebben in het aansluitend jaar.

⁵ Het NOT is een platform dat zorgt voor een periodiek overleg tussen de betrokken actoren uit de publieke sector. Het actieterrein van het NOT strekt zich uit tot de bestrijding van alle vormen van delinquentie waarbij het element 'telecommunicatie', in welke verschijningsvorm ook (vaste en/of mobiele telefonie, via internet of binnen een andere geïnformatiseerde omgeving), een constitutief bestanddeel of specifieke modus operandi oplevert. De Dienst voor het Strafrechtelijk Beleid van DGWL/FOD Justitie waakt over de coördinatie en de coherentie van deze werkzaamheden. Daarnaast werkt het NOT ten behoeve van de bevoegde ministers concrete strategieën uit en zet die om in legislatieve voorstellen om de hoger vermelde vormen van criminaliteit beter te kunnen bestrijden.

2. Inmenging in de elektronische en telecommunicatie (art. 90ter tot 90novies en art. 90decies, laatste lid Sv.)

Als algemeen beginsel geldt het verbod tot het opzettelijk en zonder toestemming kennismaken⁶, onderscheppen en opnemen van niet voor publiek toegankelijke communicatie met behulp van enig toestel⁷.

Het Wetboek van Strafvordering laat 4 vormen van inmenging in de communicatie toe, zijnde:

1. het inwinnen van informatie m.b.t. een abonnee of de gewoonlijke gebruiker van een elektronische communicatiedienst of van het gebruikte elektronische communicatiemiddel (de identificatie⁸),
2. het opsporen van verkeersgegevens van elektronische communicatiemiddelen van waaruit of waarnaar elektronische communicaties worden of werden gedaan en de lokalisatie van de oorsprong of de bestemming van elektronische communicatie (de opsporing en de lokalisatie⁹),
3. het met een heimelijk oogmerk, niet voor het publiek toegankelijke communicatie of gegevens van een informaticasysteem of een deel ervan met technische hulpmiddelen onderscheppen, er kennis van nemen, doorzoeken en opnemen of de zoeking in een informaticasysteem of een deel ervan uitbreiden¹⁰ (het zogenaamde afluisteren en opnemen, en de heimelijke zoeking in een informaticasysteem) en
4. het direct afluisteren¹¹.

2.1. Verstrekte gegevenselementen in het kader van de elektronische communicatie

In het arrest van 22 april 2021 heeft het Grondwettelijk Hof, in lijn met het advies van het Europees Hof van Justitie van 6 oktober 2020, de artikelen 2, b), 3 tot 11 en 14 van de wet van 29 mei 2016 "betreffende het verzamelen en het bewaren van de gegevens in de sector van de elektronische communicatie" vernietigd. De telecomoperatoren zijn hierdoor niet meer verplicht tot een algemene, preventieve bewaring van deze gegevenselementen. Op basis van artikelen 46bis en 88bis van het Wetboek van Strafvordering kunnen de gerechtelijke autoriteiten weliswaar nog steeds gegevens opvragen, alleen is het niet meer duidelijk welke gegevens de operatoren nog bijhouden. De al dan

⁶ Zie de strafbaarstelling ervan in art. 314bis en art. 259bis Sw.

⁷ Zie art. 314bis en 259bis Sw en art. 124 van de wet van 13 juni 2005 betreffende de elektronische communicatie

⁸ Art. 46bis Sv

⁹ Art. 88bis Sv

¹⁰ Art. 90ter, §1, 1° lid Sv

¹¹ Art. 90ter, §1, 1° lid Sv

niet toelaatbaarheid van de gegevens die bewaard werden op basis van de vernietigde wet laat het Grondwettelijk Hof over aan de rechter ten gronde.¹²

Intussen werd er gewerkt aan een reparatiewet. Op 20 juli 2022 ondertekende de koning een nieuwe 'Wet betreffende het verzamelen en het bewaren van de identificatiegegevens en van metagegevens in de sector van de elektronische communicatie en de verstrekking ervan aan de autoriteiten'. Deze nieuwe wet is in werking getreden op 18 augustus 2022, maar heeft dus nog geen implicaties voor het referentiejaar 2021.

Als gevolg van het arrest van het Grondwettelijk Hof van 22 april 2021 zijn er dit jaar geen statistieken verzameld over het aantal bevestigingen van operatoren door bevoegde autoriteiten.

2.2. De maatregel bedoeld in art. 90ter

Het met een heimelijk oogmerk, niet voor het publiek toegankelijke communicatie of gegevens van een informaticasysteem of een deel ervan met technische hulpmiddelen onderscheppen, er kennis van nemen, doorzoeken en opnemen of de zoeking in een informaticasysteem of een deel ervan uitbreiden is het resultaat van een uitzonderlijke wetgeving gelet op het principe van de vertrouwelijkheid van communicatie.

Enkel deze uitzonderingen expliciet bepaald bij wet, laten de onderzoeksrechter, de procureur des Konings (in geval van heterdaad betrapping bij terroristische misdrijven, gijzeling of afpersing met geweld/bedreiging en onrechtmatige aanhouding/gevangenhouding en dit voor zolang de heterdaadsituatie duurt, en dit zonder tussenkomst van de onderzoeksrechter¹³) of een bevoegde buitenlandse overheid (onder specifieke voorwaarden)¹⁴ toe een dergelijke maatregel te bevelen.

De toepassing van de maatregel bedoeld in art. 90ter Sv. is aan strikte grond- en vormvereisten verbonden en bouwt wettelijke waarborgen in voor de vrijwaring van de fundamentele rechten en vrijheden van verdachten en burgers.

Inzet van de maatregel bedoeld in art. 90ter Sv

- ☞ Deze maatregel kan enkel worden bevolen in uitzonderlijke gevallen, wanneer het onderzoek dit vereist, indien er ernstige aanwijzingen bestaan dat het een strafbaar feit betreft uit een gelimiteerde lijst¹⁵ van zeer ernstige inbreuken (de zogenaamde taplijst - zie bijlage 1), en indien de overige middelen van onderzoek niet volstaan om de waarheid aan de dag te brengen.¹⁶ Proportionaliteit en subsidiariteit zijn bij de inzet van de maatregel bedoeld in art. 90ter Sv. dus absoluut vereist.

¹² Arrest Grondwettelijk Hof, 22 april 2021, punt B.24.3: "Het staat aan de bevoegde strafrechter, in voorkomend geval, uitspraak te doen over de toelaatbaarheid van de bewijzen die werden verzameld bij de tenuitvoerlegging van de vernietigde bepalingen, overeenkomstig artikel 32 van de voorgegaande titel van het Wetboek van strafvordering en in het licht van de door het Hof van Justitie in het voormelde arrest van 6 oktober 2020 aangebrachte preciseringen."

¹³ Art. 90ter §5 Sv

¹⁴ Art. 90ter §6 Sv

¹⁵ Art. 90ter §52-4 Sv

¹⁶ Art. 90ter §1, tweede lid Sv

- ☞ De onderzoeksrechter verleent vooraf een schriftelijke machtiging tot uitvoering van een maatregel bedoeld in art. 90ter Sv., die hij meedeelt aan de Procureur des Konings. Deze machtiging is gebonden aan vormvereisten.¹⁷
- ☞ De onderzoeksrechter kan, om deze maatregel mogelijk te maken, de medewerking vorderen van:
 - de operator van een elektronisch communicatie-netwerk;
 - iedereen die binnen het Belgisch grondgebied, op welke wijze ook, een dienst beschikbaar stelt of aanbiedt, die bestaat in het overbrengen van signalen via elektronische communicatienetwerken, of er in bestaat gebruikers toe te laten via een elektronisch communicatienetwerk informatie te verkrijgen of te ontvangen of te verspreiden. Hieronder wordt ook de verstrekker van een elektronische communicatiedienst begrepen.

Iedere persoon die uit hoofde van zijn bediening kennis krijgt van de maatregel of daaraan zijn medewerking verleent, is tot geheimhouding verplicht.¹⁸

- ☞ De uitvoering van deze maatregel brengt een aanzienlijke werklast met zich mee. De overschrijving van de getapte communicaties of gegevens van een informaticasysteem wordt beperkt tot de gedeelten van die communicaties of gegevens die voor het onderzoek van belang worden geacht.¹⁹ Bij deze procedure wordt evenwel in een aantal waarborgen voorzien.²⁰
- ☞ Uiterlijk vijftien dagen nadat de beslissing over de regeling van de rechtspleging definitief is geworden of nadat de dagvaarding ter griffie van de rechtbank of het hof werd neergelegd, stelt de griffier, op vordering van de procureur des Konings of in voorkomend geval van de procureur-generaal, iedere persoon ten aanzien van wie een maatregel bedoeld in artikel 90ter is genomen, schriftelijk in kennis van de aard van die maatregel en van de dagen waarop deze is uitgevoerd, tenzij diens identiteit of woonplaats redelijkerwijze niet achterhaald kunnen worden.²¹

In 2021 zijn er 8168 dergelijke maatregelen uitgevoerd in 845 gerechtelijke onderzoeken. Waar er in 2020 (met 7739 maatregelen) een scherpe daling van het aantal maatregelen ten aanzien van 2019 (met 8840 maatregelen) op te merken viel, is in 2021 het aantal maatregelen opnieuw licht gestegen met zo'n 5,5 procent. Het aantal onderzoeken is min of meer status quo gebleven (843 in 2020 versus 845 in 2021).

- ☞ Om deze maatregel mogelijk te maken, kan de onderzoeksrechter bevelen om altijd, ook buiten medeweten of zonder de toestemming van de bewoner, de gebruiker, de eigenaar of zijn rechthebbende:²²

¹⁷ Cfr. art. 90quater §1 Sv

Volgende vormvereisten zijn van toepassing op de machtiging

- ☞ De beschikking dient gedagtekend te zijn;
- ☞ De beschikking vermeldt volgende zaken:
 - de aanwijzingen en de concrete feiten, eigen aan de zaak, die de maatregel wettigen overeenkomstig artikel 90ter;
 - de redenen waarom de maatregel onontbeerlijk is om de waarheid aan de dag te brengen;
 - de persoon, het communicatiemiddel, het informaticasysteem of de plaats die het voorwerp is van de maatregel;
 - de periode tijdens welke de bewaking kan worden uitgeoefend, welke niet langer mag zijn dan één maand te rekenen van de beslissing waarbij de maatregel wordt bevolen;
 - de naam en de hoedanigheid van de officier van gerechtelijke politie aangewezen voor de uitvoering van de maatregel.

¹⁸ Art. 90quater, §2 Sv

¹⁹ Art. 90sexies Sv

²⁰ Deze waarborgen zijn vervat in Art. 90septies Sv

²¹ Art. 90 novies Sv

²² Art. 90ter §1, derde lid.

- o in een woning, in een private plaats of in een informaticasysteem binnen te dringen;
- o elke beveiliging van de betrokken informaticasystemen tijdelijk op te heffen, desgevallend met behulp van technische hulpmiddelen, valse signalen, valse sleutels of valse hoedanigheden;
- o technische middelen in de betrokken informaticasystemen aan te brengen om de door dat systeem opgeslagen, verwerkte of doorgestuurde gegevens te ontcijferen en te decoderen.

☞ Deze maatregel kan alleen bevolen worden t.a.v. personen die op grond van precieze aanwijzingen ervan verdacht worden het strafbare feit te hebben gepleegd, t.a.v. de communicatiemiddelen of informaticasystemen die geregeld gebruikt worden door een persoon op wie een verdenking rust of t.a.v. plaatsen waar deze vermoed wordt te vertoeven. De maatregel kan ook bevolen worden t.a.v. personen van wie wordt vermoed dat zij geregeld in verbinding staan met een persoon op wie een verdenking rust.²³

Omwille van doorgevoerde wijzigingen in hun informaticasystemen, is de Federale Politie vanaf 1 januari 2017 niet meer in staat om gegevens aan te leveren inzake de maatregel direct af luisteren.

Welke communicatiemiddelen worden er opgenomen, doorzocht, onderschept,...?

Op basis van artikel 90ter kunnen alle vormen van communicatie worden afgeluisterd, geregistreerd of gekopieerd: zowel klassieke telefoongesprekken als gesprekken via platformen zoals Viber, WhatsApp, Skype, RIM, TRIIIING... maar ook e-mails, chatconversaties e.d.

De aard van de communicatiemiddelen waarop deze maatregel wordt uitgevoerd is als volgt verdeeld:

- 47 % (3 836) op een GSM-nummer;
 - 15% (1 234) op een IMEI-nummer (International Mobile Equipment Identity);
 - Minder dan 1% (55) op een vast telefoontoestel en
 - 37,2% (3 043) gebeurt via andere datakanalen (email, RIM, TRIIIING,...). In deze categorie is er een sterke stijging op te merken ten aanzien van de voorbijaande jaren.
- De praktijk dat er bij elke operator een maatregel moet gestart worden, indien het moet worden uitgevoerd op het IMEI-nummer (een soort serienummer) van een GSM-toestel verklaart mee het hoge aantal maatregelen. Deze praktijk garandeert dat onze opsporingsdiensten alle gesprekken, die via eenzelfde GSM verlopen, maar waarvoor SIM-kaarten van verschillende operatoren worden gebruikt, toch nog geregistreerd worden. Dit beïnvloedt dan ook de facturatie van de maatregel, die betaald wordt via de gerechtskosten.

Hoe lang duurt de maatregel?

☞ Het bevel van de onderzoeksrechter is geldig voor een periode van maximaal een maand, hernieuwbaar voor een termijn die niet langer mag zijn dan 1 maand, met een maximum van

²³ Art. 90ter §1, vierde lid.

6 maand, onverminderd zijn beslissing om aan de maatregel een einde te maken zodra de omstandigheden die deze gewettigd hebben, verdwenen zijn.²⁴ Ongeacht de mogelijkheid tot maandelijkse verlenging van de maatregel, kan de officier van gerechtelijke politie (OGP) niet zelfstandig handelen. Hij is er immers toe gehouden om ten minste om de 5 dagen schriftelijk verslag uit te brengen aan de onderzoeksrechter²⁵.

De looptijd van de maatregel bedoeld in art. 90ter Sv. ziet er voor 2021 als volgt uit:

- Zo'n vierde van de maatregelen bedoeld in art. 90ter Sv. (25,3% - 2 070) duurt niet langer dan twee weken, en hiervan duren 1 158 maatregelen (56%) niet langer dan een week.
- 36,7% (2 997) van de maatregelen loopt tussen 2 weken en 1 maand;
- 38% van de maatregelen (3 101) kent een looptijd van langer dan een maand, waarvan 1483 langer dan twee maanden duren.

De duur van de maatregelen wordt berekend vanaf de begindatum tot de einddatum. Indien de maatregel, wegens de technische voorbereiding ervan, daadwerkelijk werd aangevat op een latere dag dan deze van de eerste machtiging, vangt de termijn van zes maanden aan de dag van deze daadwerkelijke aanvatting en ten laatste twee maanden na de dag van de eerste machtiging. Deze einddatum kan de aanvankelijke einddatum zijn die op de eerste machtiging is aangegeven, of de einddatum zijn die op de laatste machtiging tot verlenging is aangegeven, of de vroegere einddatum zijn.

²⁴ Art. 90 quinquies Sv

²⁵ Art. 90 quater, §3 Sv

3. Anonieme getuigenissen (art. 86bis en 86ter Sv.)

Dit verslag beperkt zich tot de volledige anonimiteit. Zij strekt zich dus niet uit tot de gedeeltelijke anonimiteit voorzien in artikel 75bis en 155bis Wetboek van Strafvordering (weglaten van bepaalde identiteitsgegevens in het proces-verbaal van verhoor door de onderzoeksrechter of in het proces-verbaal ter terechtzitting) en 75ter van het Wetboek van Strafvordering (melding van het dienstadres of beroepsadres van de vaststellende politieambtenaren in plaats van de woonplaats).

Indien de gedeeltelijke anonimiteit niet lijkt te volstaan, kan de onderzoeksrechter de in verdenkinggestelde of de burgerlijke partij of hun raadslieden bevelen dat de identiteit van de getuige verborgen zal worden gehouden, op voorwaarde:

1° dat er kan worden aangenomen dat de getuige of een persoon uit diens naaste omgeving zich redelijkerwijze door het afleggen van de getuigenis ernstig in zijn integriteit bedreigd voelt, en dat de getuige te kennen gegeven heeft wegens deze bedreiging geen verklaring te willen afleggen, of

2° dat er precieze en ernstige aanwijzingen bestaan dat deze getuige of een persoon uit diens naaste omgeving gevaar loopt, indien de getuige officier of agent van gerechtelijke politie is.²⁶

- ☞ Enkel de onderzoeksrechter kan bevelen dat de identiteit van de getuige verborgen zal worden gehouden.
- ☞ De identiteit van de getuige kan enkel verborgen worden gehouden indien er precieze en ernstige aanwijzingen bestaan dat de feiten, waarover een getuigenverklaring zal worden afgelegd, een misdrijf uitmaken zoals beschreven in de limitatieve lijst (zie bijlage 1) of enig misdrijf dat werd gepleegd in het kader van een criminele organisatie, indien het onderzoek naar deze feiten dit vereist en indien de overige middelen van onderzoek niet lijken te volstaan om de waarheid aan de dag te brengen.²⁷ Ook hier dient de inzet van deze maatregel een proportionaliteits- en subsidiariteitstoets te doorstaan.
- ☞ De onderzoeksrechter neemt alle maatregelen die redelijkerwijze nodig zijn om de identiteit van de getuige verborgen te houden. Zo verhindert de onderzoeksrechter bijvoorbeeld de beantwoording door de getuige van elke vraag die tot de bekendmaking van zijn identiteit zou kunnen leiden.²⁸

In het jaar 2021 werd er één nieuw dossier opgestart waarin de onderzoeksrechter de volledige anonimiteit toekende aan één getuige.

²⁶ Art. 86bis, §1 Sv

²⁷ Art. 86bis, §2 Sv

²⁸ Art. 86ter Sv

4. Bescherming van bedreigde getuigen (art. 102 tot 111 en 317 Sv.)

Een bedreigde getuige is een persoon die gevaar loopt als gevolg van afgelegde of af te leggen verklaringen in de loop van het opsporingsonderzoek of het gerechtelijk onderzoek in het kader van een strafzaak, en die bereid is die verklaringen desgevraagd ter terechtzitting te bevestigen. Een persoon die gevaar loopt wegens het optreden als burgerinfiltrant (zie verder in dit verslag), is eveneens een bedreigde getuige.²⁹

- ☞ De Getuigenbeschermingscommissie is bevoegd voor het toekennen, wijzigen en intrekken van beschermingsmaatregelen en van financiële hulpmaatregelen. De Getuigenbeschermingsdienst van de Federale Politie coördineert de bescherming. De tenuitvoerlegging van de bescherming van gedetineerde personen binnen de gevangenis wordt verzorgd door het Directoraat-generaal der Strafinrichtingen. In alle andere gevallen wordt de tenuitvoerlegging van de bescherming verzekerd door de Getuigenbeschermingsdienst van de Federale Politie.³⁰
- ☞ De procureur des Konings, de procureur-generaal, de federale procureur of de onderzoeksrechter kan bij een met redenen omkleed verzoekschrift, waarbij een afschrift van het dossier is gevoegd, de Getuigenbeschermingscommissie om de toekenning van beschermingsmaatregelen en van financiële hulpmaatregelen verzoeken waarna een specifieke procedure tot toekenning van gepaste beschermingsmaatregelen in gang wordt gezet.³¹
- ☞ De Getuigenbeschermingsdienst (die de coördinatie van de bescherming verzorgt binnen de Gerechtelijke Politie van de Federale Politie) toetst af op aangifte van de politie, de procureur des Konings, de federale procureur, de onderzoeksrechter, de directeur-generaal der Strafinrichtingen, de bedreigde getuige of ambtshalve, doch minimaal om de zes maanden, of er een grond is tot wijziging of intrekking van de toegekende beschermingsmaatregelen en, desgevallend, van de toegekende financiële hulpmaatregelen.³²
- ☞ De bedreigde getuige aan wie de beslissing tot het toekennen van beschermingsmaatregelen wordt overhandigd, ondertekent een schriftelijk memorandum, waarin hij zich ertoe verbindt om oprechte en volledige verklaringen af te leggen betreffende de zaak waarin hij zal getuigen, en om te getuigen telkens als hij hierom verzocht wordt. Ingeval bijzondere beschermingsmaatregelen worden toegekend, verbindt hij zich er in het memorandum bovendien toe om oprechte en volledige verklaringen af te leggen over alle burgerrechtelijke verplichtingen die hetzij op hemzelf, hetzij op de samen met hem te beschermen gezinsleden

²⁹ Invoeging in art. 102 Sv. per art. 10 van de wet van 22 juli 2018 tot wijziging van het Wetboek van Strafvordering en van de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering met het oog op het invoeren van de bijzondere opsporingsmethode burgerinfiltratie, 85, 7 augustus 2018.

³⁰ Art. 103 Sv.

³¹ Art. 105 e.v. Sv

³² Art. 108, §1 Sv

of andere bloedverwanten rusten, en verzekert hij de integrale nakoming van deze verplichtingen.³³

☞ De Getuigenbeschermingscommissie levert eveneens een voorafgaand advies af, wat betreft de mogelijkheid tot nemen van beschermingsmaatregelen waar later over beslist kan worden, bij het afsluiten van een Memorandum tussen de procureur des Konings en een persoon die toezeggingen wegens het afleggen van een verklaring geniet (zie verder in dit verslag).

- In het jaar 2021 werd geen enkel nieuw getuigenbeschermingsdossier geopend.
- De gegevens in dit verslag betreffen dossiers die voorgelegd dienen te worden aan de getuigenbeschermingscommissie. Rechtshulpverzoeken met het oog op organisatie in België van een beschermingsprogramma dat in het buitenland werd toegekend worden niet opgenomen in het cijfermateriaal. Hetzelfde geldt voor de aanvragen van supranationale rechtscollages. Zuivere steunaanvragen van een andere staat tot het leveren van zeer punctuele hulp in het raam van buitenlandse getuigenbeschermingsprogramma's worden ook niet in het cijfermateriaal opgenomen, vermits ze niet onderworpen zijn aan een goedkeuring van de voornoemde commissie. In de berekening van de cijfers worden enkel de personen weerhouden aan wie in België het statuut van beschermde getuige toegekend wordt door de getuigenbeschermingscommissie met inbegrip van personen aan wie de federale procureur in het geval van hoogdringendheid gewone beschermingsmaatregelen heeft toegekend.

4.1. Gewone beschermingsmaatregelen

De Getuigenbeschermingscommissie kan, met inachtneming van de subsidiariteits- en proportionaliteitsbeginselen, gewone beschermingsmaatregelen toekennen aan een bedreigde getuige en, in voorkomend geval en voor zover zij gevaar lopen als gevolg van de door hem afgelegde verklaringen, aan zijn gezinsleden en andere bloedverwanten.

De gewone beschermingsmaatregelen kunnen de volgende zijn:

- ✓ Het afschermen van de gegevens van de betrokken persoon bij de dienst bevolking en bij de burgerlijke stand;
- ✓ Het verstrekken van raadgevingen op het vlak van preventie;
- ✓ Het plaatsen van technopreventieve middelen;
- ✓ Het aanstellen van een contactambtenaar;
- ✓ Het voorzien in een alarmprocedure;
- ✓ Het verstrekken van psychologische bijstand;
- ✓ Het preventief patrouilleren door de politiediensten;
- ✓ Het registreren van in- en uitgaande gesprekken;
- ✓ Het op regelmatige tijdstippen controleren van de raadplegingen van het rijksregister en/of het afschermen van de gegevens van de betrokkene;
- ✓ Het ter beschikking stellen van een geheim telefoonnummer;
- ✓ Het ter beschikking stellen van een afgeschermd nummerplaat;

³³ Art. 107 Sv

- ✓ Het ter beschikking stellen van een gsm voor noodoproepen;
- ✓ Het onmiddellijk en van nabij fysiek beveiligen van de betrokken persoon;
- ✓ Het elektronisch beveiligen van de betrokken persoon;
- ✓ Het reloceren van de betrokken persoon gedurende maximaal 43 dagen;
- ✓ Het plaatsen van de gedetineerde betrokken persoon in een bijzonder beveiligde afdeling van de gevangenis;
- ✓ Het inschrijven op een contactadres.³⁴

Inzake de toepassing van de gewone beschermingsmaatregelen, werd er in 2021 geen nieuw beschermingsprogramma opgestart.

4.2. Bijzondere beschermingsmaatregelen

De Getuigenbeschermingscommissie kan, met inachtneming van de subsidiariteits- en proportionaliteitsbeginselen, uitsluitend bijzondere beschermingsmaatregelen toekennen aan een bedreigde getuige, van wie de bescherming met gewone beschermingsmaatregelen niet kan worden verzekerd. De verklaringen dienen betrekking te hebben op een misdrijf uit de zogenaamde taplijst of op een misdrijf gepleegd in het kader van een criminele organisatie. In voorkomend geval zijn deze beschermingsmaatregelen ook mogelijk voor de gezinsleden en, voor zo ver zij gevaar lopen als gevolg van de door de bedreigde getuige afgelegde of af te leggen verklaringen, aan de andere bloedverwanten.³⁵

De bijzondere beschermingsmaatregelen kunnen omvatten:

- Het reloceren van de betrokken persoon gedurende meer dan 43 dagen;
 - Het wijzigen van de identiteit van de betrokken persoon;
 - Het toekennen van een tijdelijke beschermingsidentiteit en de strikt noodzakelijke documenten ter ondersteuning ervan aan de betrokken persoon. De tijdelijke beschermingsidentiteit betreft de naam, voornamen, geboortedatum en -plaats van de betrokken persoon. De toekenning ervan is herroepbaar en kan geen rechtsgevolgen met zich meebrengen. Er kan geen misdrijf zijn wanneer strikt noodzakelijke feiten in dat verband worden gepleegd ter verzekering van de bescherming van de getuige.³⁶
- ☞ De persoon aan wie bijzondere beschermingsmaatregelen worden toegekend, heeft recht op de vrijwaring van zijn sociale en administratieve rechten. De federale procureur kan hiertoe de medewerking vorderen van de ambtenaren en agenten van de openbare diensten en besturen. De getuigenbeschermingsdienst staat in voor de uitvoering van deze vordering.³⁷

³⁴ Ingevoegd bij wet van 14 juli 2011 tot wijziging van de wet van 7 juli 2002 houdende een regeling voor de bescherming van bedreigde getuigen en andere bepalingen, Belgisch Staatsblad, 1 augustus 2011.

³⁵ Art. 104, § 2 Sv

³⁶ Ingevoegd bij wet van 14 juli 2011 tot wijziging van de wet van 7 juli 2002 houdende een regeling voor de bescherming van bedreigde getuigen en andere bepalingen, Belgisch Staatsblad, 1 augustus 2011.

Het Koninklijk Besluit van 2 juli 2013 betreffende bepaalde bestuurlijke aspecten van de identiteitswijziging als bijzondere beschermingsmaatregel bedoeld in art. 104, §2, tweede lid, 2°, van het Wetboek van Strafvordering, BS 8 juli 2013, bepaalt de regels omtrent de bijzondere registers voor de overschrijving bij de gemeentelijke overheden.

³⁷ Ingevoegd per art. 19 van de wet van 22 juli 2018 tot wijziging van het Wetboek van Strafvordering betreffende toezeggingen in het kader van de Strafvordering, de strafuitvoering of de hechtenis wegens het afleggen van een verklaring in het kader van de strijd tegen de georganiseerde criminaliteit en het terrorisme, BS, 7 augustus 2018. Dit artikel stelt bovendien dat de federale procureur hiertoe de medewerking kan vorderen van de ambtenaren en agenten van de openbare diensten en besturen. De getuigenbeschermingsdienst staat in voor de uitvoering van deze vordering. Iedere persoon die uit hoofde van zijn functie kennis krijgt van deze maatregelen of daaraan zijn

- ☞ De procedure tot identiteitswijziging is in het kader van de modernisering van de burgerlijke stand aangepast.³⁸

Wat de uitvoering van deze maatregelen betreft, werd er in 2021 geen nieuw dossier voor bijzondere beschermingsmaatregelen geopend.

4.3. Toekenning van financiële hulpmaatregelen

De Getuigenbeschermingscommissie kan, rekening houdend met de specifieke situatie van de betrokken persoon, financiële hulpmaatregelen toekennen aan de bedreigde getuige aan wie bijzondere beschermingsmaatregelen worden toegekend.³⁹

De financiële hulpmaatregelen kunnen omvatten:

- Een maandelijkse uitkering om in het onderhoud van de bedreigde getuige en zijn samen met hem beschermde gezinsleden en andere bloedverwanten te voorzien, en waarvan bepaalde gedeelten kunnen bestemd worden voor specifieke doeleinden;
- De eenmalige uitkering van een bedrag voor het opstarten van een zelfstandige activiteit;
- Een bijzondere financiële bijdrage voor specifieke doeleinden.

In 2021 werd er geen nieuw dossier opgestart waarbij financiële hulpmaatregelen werden toegekend.

medewerking verleent, is tot geheimhouding verplicht. Iedere schending van het geheim wordt gestraft overeenkomstig artikel 458 van het Strafwetboek. De federale procureur kan tevens, indien daartoe grond bestaat, toelating verlenen om de noodzakelijke, preventieve toezichtmaatregelen te nemen ter vrijwaring van de veiligheid en de fysieke, psychische en morele integriteit van de in het artikel 102 bedoelde personen na toekenning van beschermingsmaatregelen zoals bedoeld onder de paragrafen 1 en 2. Van de mogelijkheid hiertoe wordt schriftelijk kennis gegeven aan de bedreigde getuige.

³⁸ De wet 18 juni 2018 houdende diverse bepalingen inzake burgerlijk recht en bepalingen met het oog op de bevordering van alternatieve vormen van geschillenoplossing, BS 2 juli 2018, heeft het art. 106 Sv hiertoe gewijzigd. De inwerkingtreding van dit artikel is gebeurd op 31 maart 2019.

³⁹ Art.140, §3 Sv

5. Bijzondere opsporingsmethoden (art. 47ter – 47decies en 56bis Sv.)

De bijzondere opsporingsmethoden zijn de observatie, de infiltratie, de burgerinfiltratie en de informantenwerking.⁴⁰ De politiediensten wenden deze instrumenten aan in het kader van een opsporingsonderzoek of een gerechtelijk onderzoek, onder de controle van het openbaar ministerie, met als doel het vervolgen van daders van misdrijven, het opsporen, verzamelen, registreren en verwerken van gegevens en inlichtingen op grond van ernstige aanwijzingen van te plegen of reeds gepleegde,

al dan niet aan het licht gebrachte strafbare feiten.⁴¹ Ook in het kader van de proactieve recherche kunnen de bijzondere opsporingsmethoden dus aangewend worden.

De procureur des Konings staat in voor de permanente controle over de toepassing van de bijzondere opsporingsmethoden door de politiediensten binnen zijn gerechtelijk arrondissement. De procureur des Konings licht de federale procureur in van de bijzondere opsporingsmethoden die in zijn gerechtelijk arrondissement worden toegepast.⁴² Ook een onderzoeksrechter kan een bijzondere opsporingsmethode machtigen. In sommige gevallen is alleen de onderzoeksrechter bevoegd om de bijzondere opsporingsmethode te machtigen.⁴³

Het is de politieambtenaar, belast met de uitvoering van de bijzondere opsporingsmethoden, verboden in het kader van zijn opdracht strafbare feiten te plegen, tenzij er met het oog op het welslagen ervan of ter verzekering van hun eigen veiligheid of deze van andere bij de operatie betrokken personen, strikt noodzakelijke strafbare feiten worden gepleegd, mits uitdrukkelijk akkoord van de procureur des Konings. Die strafbare feiten mogen niet ernstiger zijn dan die waarvoor de methoden worden aangewend en moeten noodzakelijkerwijze evenredig zijn met het nagestreefde doel.⁴⁴

Kenmerkend voor de bijzondere opsporingsmethoden zijn de wettelijke controlemechanismen die op verschillende niveaus zijn ingebouwd. Deze controlemechanismen zorgen doorheen de opbouw van de zaak en de strafrechtsketen voor een wetsconforme toepassing van deze ingrijpende onderzoeksmethoden. Een specifiek controlemechanisme zorgt er bijvoorbeeld voor dat de regelmatigheid van de gebruikte methoden op het einde van het vooronderzoek verplicht

⁴⁰ De wet van 22 juli 2018 tot wijziging van het Wetboek van Strafvordering en van de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering met het oog op het invoeren van de bijzondere opsporingsmethode burgerinfiltratie heeft de burgerinfiltratie in het Wetboek van Strafvordering ingevoerd.

⁴¹ Art. 47ter, §1, eerste lid Sv

⁴² Art. 47ter, §2 Sv

⁴³ Art. 56bis Sv bepaalt dat ook de onderzoeksrechter een observatie, een infiltratie of een inijkoperatie kan machtigen, indien deze betrekking heeft op de lokalen aangewend voor beroepsdoeleinden of de woonplaats van een advocaat of een arts, wanneer deze advocaat of de arts er zelf van verdacht wordt één van de strafbare feiten bedoeld in artikel 90ter, §§ 2 tot 4, of een strafbaar feit in het kader van een criminele organisatie zoals bedoeld in artikel 324bis van het Strafwetboek gepleegd te hebben, of indien precieze feiten doen vermoeden dat derden die ervan verdacht worden één van deze strafbare feiten te hebben gepleegd, gebruik maken van diens lokalen of woonplaats. Een burgerinfiltratie die betrekking heeft op de lokalen aangewend voor beroepsdoeleinden of de woonplaats van een advocaat of een arts, kan slechts door de onderzoeksrechter gemachtigd worden wanneer de advocaat of de arts er zelf van verdacht wordt een van de strafbare feiten bedoeld in artikel 90ter, §§ 2 tot 4, met uitzondering van artikel 90ter, § 2, 11°, op voorwaarde dat deze gepleegd is in het kader van een criminele organisatie als bedoeld in artikel 324bis van het Strafwetboek, of één van de strafbare feiten bedoeld in boek 2, titel I ter van het Strafwetboek gepleegd te hebben of indien precieze feiten doen vermoeden dat derden die ervan verdacht worden een van deze strafbare feiten te hebben gepleegd, gebruik maken van diens lokalen of woonplaats.

⁴⁴ Art. 47quinquies, § 1 en 2 Sv

gecontroleerd worden door de Kamer van Inbeschuldigingstelling (KI). De KI krijgt inzage in het vertrouwelijk dossier dat beschrijft hoe de bijzondere opsporingsmethode is uitgevoerd. De inhoud van dit dossier valt onder het beroepsgeheim. Dit dossier wordt niet aan de partijen of aan de bodemrechter overgemaakt.

5.1. Observatie (art. 47sexies, 47septies en 56bis Sv.)

De observatie, als bijzondere opsporingsmethode, is het stelselmatig waarnemen door een politieambtenaar van één of meerdere personen, hun aanwezigheid of gedrag, of van bepaalde zaken, plaatsen of gebeurtenissen.⁴⁵

Een stelselmatige observatie is een observatie⁴⁶ van meer dan vijf opeenvolgende dagen of van meer dan vijf niet-opeenvolgende dagen gespreid over een periode van een maand, of een observatie waarbij technische hulpmiddelen⁴⁷ worden aangewend, of een observatie met een internationaal karakter, of een observatie uitgevoerd door de gespecialiseerde eenheden van de Federale Politie.

Het volstaat dat één van de bovenvermelde elementen aanwezig is opdat er sprake is van een stelselmatige observatie. Niet-stelselmatige observaties vallen dus niet onder het toepassingsgebied van art. 47sexies Sv. en kunnen door de politieambtenaren op grond van art. 8 Sv. en op grond van hun algemene bevoegdheden, krachtens de wet op het politieambt, worden verricht.

Een machtiging tot observatie duurt maximaal 3 maand.⁴⁸ De procureur des Konings kan steeds op gemotiveerde wijze zijn machtiging tot observatie wijzigen, aanvullen of verlengen. Hij kan te allen tijde zijn machtiging intrekken.⁴⁹

Proportionaliteit en subsidiariteit

- ☞ De procureur des Konings kan in het kader van het opsporingsonderzoek een observatie machtigen wanneer het onderzoek zulks vereist en de overige middelen van onderzoek niet lijken te volstaan om de waarheid aan de dag te brengen. Een observatie met gebruik van technische hulpmiddelen kan enkel gemachtigd worden wanneer er ernstige aanwijzingen zijn dat de strafbare feiten een correctionele hoofdgevangenisstraf van een jaar of een zwaardere straf tot gevolg kunnen hebben.⁵⁰
- ☞ Alleen de onderzoeksrechter kan een observatie machtigen met gebruik van technische hulpmiddelen om zicht te verwerven in een woning, of in de door deze woning omsloten eigen aanhoorigheid, of in een lokaal dat aangewend wordt voor beroepsdoeleinden of de woonplaats van een advocaat of een arts, wanneer er ernstige aanwijzingen zijn dat de

⁴⁵ Art. 47sexies, §1, eerste lid Sv

⁴⁶ Art. 47sexies, §1, tweede lid Sv

⁴⁷ Art. 47sexies, §1, derde lid Sv: Een technisch hulpmiddel is een configuratie van componenten die signalen detecteert, deze transporteert, hun registratie activeert en de signalen registreert, met uitzondering van de technische middelen die worden aangewend om een maatregel als bedoeld in artikel 90ter uit te voeren. Een toestel gebruikt voor het nemen van foto's wordt uitsluitend beschouwd als een technisch hulpmiddel in de zin van dit Wetboek in het geval bedoeld in artikel 56bis, tweede lid.

⁴⁸ Art. 47sexies, §6 Sv.

⁴⁹ Art. 47sexies, §3, 5^oSv.

⁵⁰ Art. 47sexies, §2, eerste lid Sv

strafbare feiten een misdrijf uitmaken of zouden uitmaken zoals bedoeld in artikel 90ter, §§ 2 tot 4, of gepleegd worden of zouden worden in het kader van een criminele organisatie.⁵¹

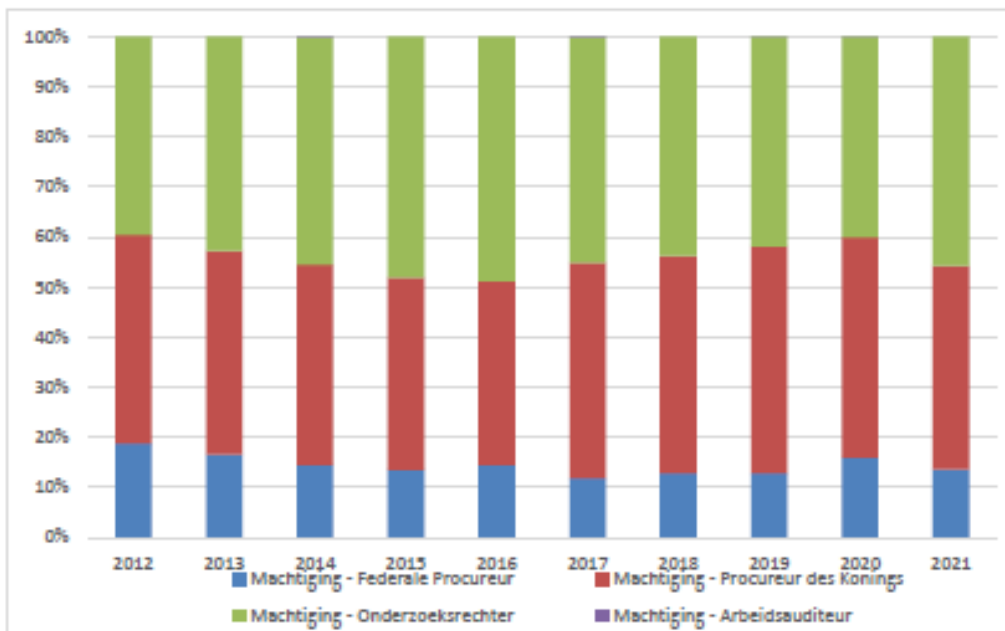
Over hoe veel observaties gaat het, wie machtigt ze en in welk soort onderzoek vinden ze plaats?

In 2021 werden er 734 observaties gemachtigd, dat is 16,5% minder dan in 2020, waarvan 45,6% door de onderzoeksrechter (335), 40,7% door de procureur des Konings (299), 13,7% door de federale procureur (100) en 0% door de arbeidsauditeur. Deze percentages blijven doorheen de jaren relatief stabiel, zoals grafiek 1 duidelijk aangeeft. Deze cijfers weerspiegelen enkel de aanvangsmachtigingen. Wijzigingen, aanpassingen en verlengingen worden hier niet meegeteld.

Deze 734 observaties werden gemachtigd in het kader van 687 onderzoeken.⁵² In 2019 waren dit 665 onderzoeken.

De grafiek hieronder geeft de evolutie aan in de percentages voor de machtigende autoriteit voor de laatste 10 jaar.

Grafiek 1: Evolutie in machtigende autoriteit voor de periode 2012-2021 (percentages).

In de tabel hieronder staat het aandeel per soort onderzoek waarin de observatiemaatregelen in 2021 gemachtigd werden. Er is een lichte stijging van 3% in het aantal onderzoeken waarin de observatie gemachtigd werd t.o.v. 2020.

⁵¹ Art. 56bis §1, tweede lid Sv

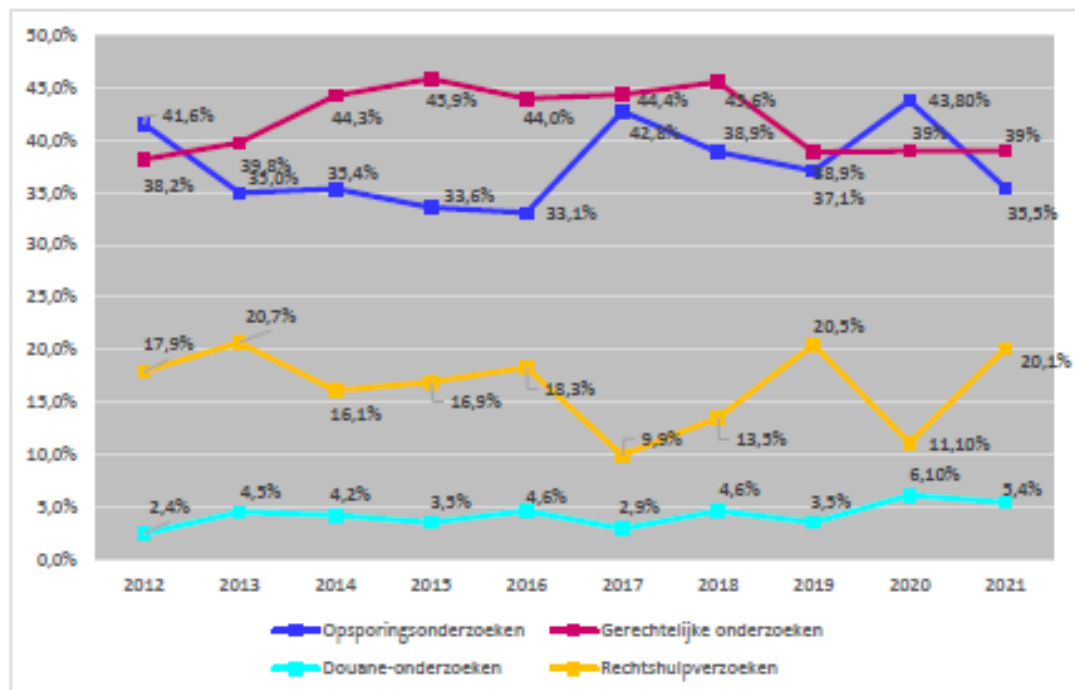
⁵² Eén dossier kan meerdere machtigingen bevatten.

Tabel 1: Soort onderzoeken waarin observatiemaatregelen werden gemachtigd in 2021.

	Aantal	Percentage
Opsporingsonderzoek	244	35,5%
Gerechtelijk onderzoek	268	39%
Rechtshulpverzoek	138	20,1%
Douane	37	5,4%
Totaal	687	100

Evolutie doorheen de jaren

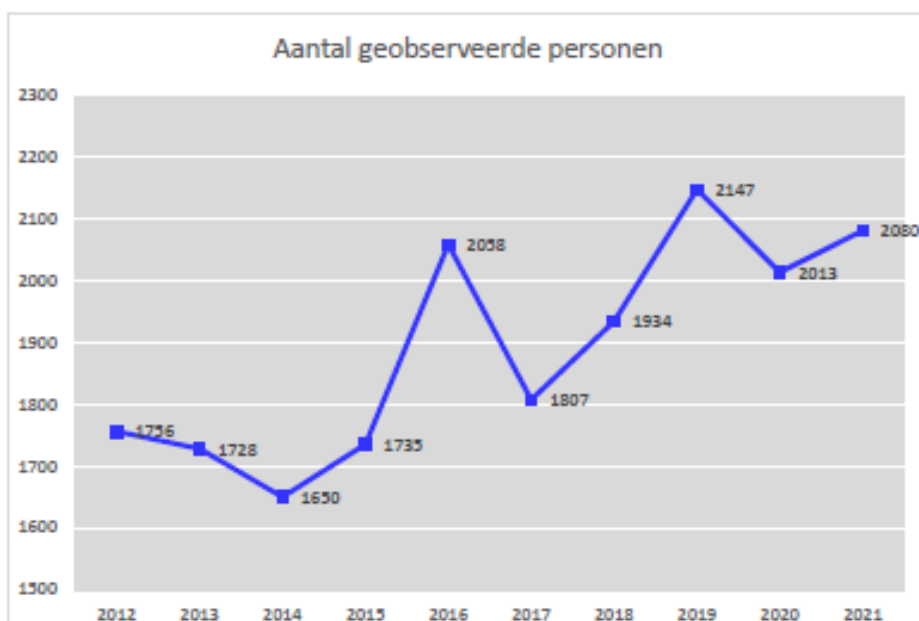
De volgende grafiek maakt de evoluties tussen de soorten van onderzoek duidelijk.

Grafiek 2: Procentuele evolutie van de onderzoeken – observatie voor de periode 2012-2021.

Hoeveel personen zijn er geobserveerd?

In 2021 werden in totaal 2080 verdachten en/of personen uit de entourage van de verdachte (en die expliciet genoemd worden in de machtiging tot observatie) geobserveerd.

Onderstaande grafiek toont de evolutie van het aantal geobserveerde personen voor de laatste 10 jaar.

Grafiek 3: Evolutie van het aantal geobserveerde personen bij observatie voor de periode 2012-2021.

De onderzoeksrechter was verantwoordelijk voor meer dan 60% van de verdachten ten aanzien van wie een observatie werd bevolen. Dit aandeel ligt in lijn met de voorgaande jaren, met uitzondering van het jaar 2020 toen er relatief meer verdachten geobserveerd werden op laste van de federale procureur, zoals tabel 2 weergeeft.

Tabel 2: Aantal geobserveerde personen in % van het totaal aantal observaties bij elk van de machtigende autoriteiten voor de periode 2012-2021.

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Federale procureur	17,1%	14,1%	11,2%	13,6%	8,6%	10,7%	8,8%	9,9%	16,2%	11,7%
Procureur des Konings	29,3%	28,5%	27,2%	27,7%	22,8%	33,4%	30,7%	31,5%	32,0%	27,0%
Onderzoeksrechter	53,6%	57,4%	61,6%	58,7%	68,6%	55,9%	60,5%	58,4%	51,7%	61,3%
Arbeidsauditeur	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,2%	0,0%	0,0%

Verhoging van de drempel voor de inzet van de observatie

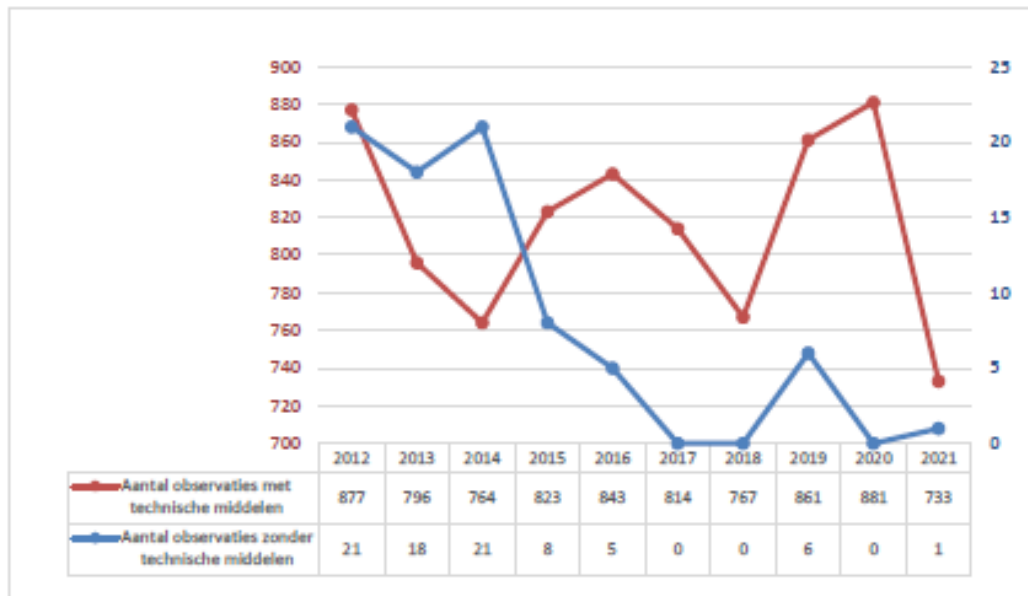
Naarmate de observatie een meer ingrijpend karakter krijgt, wordt een hogere drempel vereist voor wat de strafbare feiten betreft. Op basis hiervan worden er drie types van observatie onderscheiden:

- ☑ De observatie waarbij geen technische hulpmiddelen worden gebruikt;

- ☞ De observatie met gebruik van technische hulpmiddelen;
- ☞ De observatie met gebruik van technische hulpmiddelen om zicht te verwerven in een woning of in de aanhorigheden ervan.

De observatie waarbij technische hulpmiddelen worden aangewend, wordt het meest gemachtigd en dit voor een brede waaier aan strafbare feiten. De minst en meest ingrijpende vormen van observatie worden eerder zelden gemachtigd. De onderstaande grafiek brengt de evolutie van het aantal observaties met en zonder technische hulpmiddelen in beeld; gezien observatie in woning slechts zelden voorkomt, is dit niet in de grafiek opgenomen.⁵³

Grafiek 4: Evolutie aantal observaties met en zonder technische hulpmiddelen tussen 2012 en 2021.⁵⁴

5.1.1 De observatie zonder gebruik van technische middelen

De observatie zonder gebruik van technische middelen (OZTM) kan worden toegepast voor alle misdrijven. Hiervoor werd dus geen strafdrempel ingesteld. Bovenstaande grafiek laat duidelijk zien dat, waar tien jaar geleden er nog meermaals per jaar gebruik gemaakt werd van observaties zonder technische middelen, dit in het meer recente verleden niet of eerder zelden het geval was.

In 2021 werd deze maatregel één keer ingezet.

5.1.2 De observatie met gebruik van technische middelen

⁵³ De afgelopen tien jaren werden er slechts 2 observaties in een woning gemachtigd: 1 in 2012 en 1 in 2014.

⁵⁴ De waarden voor het aantal observaties met technische hulpmiddelen zijn op de linker Y-as weergegeven, die voor het aantal observaties zonder technische hulpmiddelen op de rechter Y-as.

Het meer ingrijpende karakter van de observatie met gebruik van technische hulpmiddelen gaat verder dan de vorige vorm van observatie. Het kan daarom enkel worden toegepast bij ernstige aanwijzingen van strafbare feiten die voor de verdachte een correctionele gevangenisstraf van één jaar of meer tot gevolg kunnen hebben. Dit is dezelfde drempel als deze gehanteerd voor de voorlopige hechtenis.

Algemeen gezien is de observatie met technische middelen (OMTM) de meest gebruikte vorm. De observatie met technische middelen werd in 2021 vooral ingezet voor drugsdelicten (46,4%), gevolgd door deelname aan/leiding van een criminele organisatie, douanemisdrijven en mensensmokkel. Tabel 3 hieronder geeft de verdeling tussen de misdrijven weer.

Tabel 3: Aard van de strafbare feiten voor de observatie met gebruik van technische middelen voor het jaar 2021 (1 observatie kan betrekking hebben op verschillende strafbare feiten).

Aard van de strafbare feiten - OMTM	Aantal
Verdovende middelen	340
Deelname/leiding criminele organisatie	233
Douane en accijnzen	37
Mensensmokkel	27
Terroristische misdrijven	24
Heling en witwassen	17
In-,uit-, doorvoer van wapens	11
Diefstal	10
Moord en vergiftiging	7
Diefstal met geweld of bedreiging en afpersing	6
Informaticabedrog	6
Prostitutie en bederf van de jeugd	5
Ernstige schendingen van het internationaal humanitair recht	2
Bedreigingen met een aanslag op personen of eigendommen en valse inlichtingen betreffende ernstige aanslagen, voor zover een klacht is ingediend	1
Gijzeling	1
Ontvoering minderjarige	1
Opzettelijke brandstichting	1
Indringen van informaticasysteem en informaticasabotage	1
Fiscale fraude	1
Illegale handel in hout/milieumisdrijf	1
Vuurwerk	1
Totaal	733

5.1.3 De observatie met gebruik van technische hulpmiddelen om zicht te verwerven in een woning

Deze vorm van observatie kan enkel worden toegepast door een onderzoeksrechter wanneer er ernstige aanwijzingen zijn dat de strafbare feiten een misdrijf uitmaken uit de zogenaamde taplijst of gepleegd werden in het kader van een criminele organisatie.

In 2021 werden er geen machtigingen afgeleverd voor de observatie met gebruik van technische hulpmiddelen om zicht te verwerven in een woning.

5.2. Infiltratie (art. 47octies en 47novies Sv.)

De infiltratie is het door een politieambtenaar (infiltrant), onder een fictieve identiteit, duurzaam contact onderhouden met een of meerdere personen, waarvan er ernstige aanwijzingen zijn dat zij strafbare feiten in het kader van een criminele organisatie of misdaden of wanbedrijven zoals bedoeld in de zogenaamde taplijst plegen of zouden plegen.⁵⁵

De procureur des Konings kan in het kader van het opsporingsonderzoek een infiltratie machtigen wanneer het onderzoek zulks vereist en de overige middelen van onderzoek niet lijken te volstaan om de waarheid aan de dag te brengen. Hij kan de politiedienst⁵⁶ machtigen om, binnen het wettelijk kader van een infiltratie en met inachtneming van de finaliteit ervan, bepaalde politionele onderzoekstechnieken aan te wenden.⁵⁷

Aantal infiltraties, machtigende autoriteit en soort onderzoek.

In 2021 werden er 25 infiltraties gemachtigd, waarvan 32% door de federale procureur (8), 24% door de procureur des Konings (6) en 44% door de onderzoeksrechter (11). Er werden geen infiltraties gemachtigd door de arbeidsauditeur. Dit cijfer weerspiegelt enkel de aanvankelijke machtigingen. Wijzigingen, aanpassingen en verlengingen worden hier niet meegeteld.

Deze infiltraties vonden plaats in 22 onderzoeken.⁵⁸

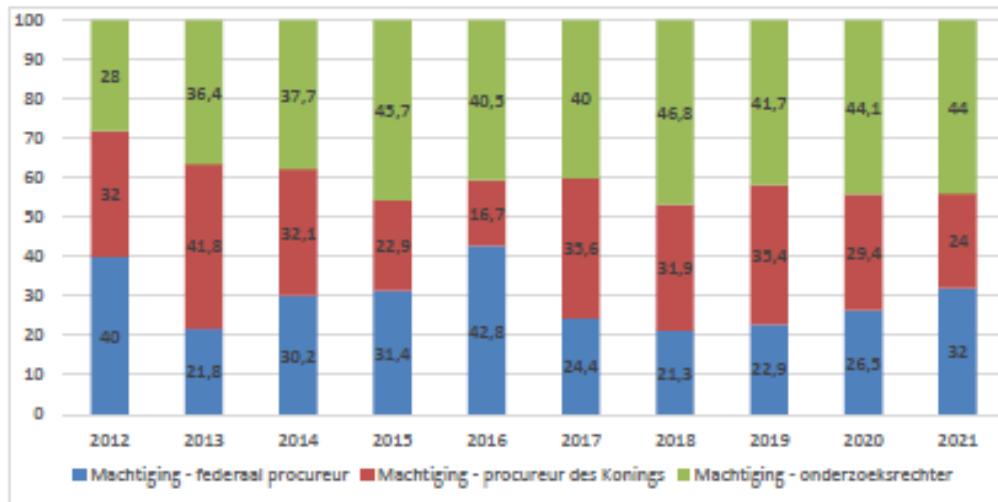
De grafiek hieronder maakt de procentuele verdeling in machtigende autoriteit voor de laatste 10 jaar duidelijk.

⁵⁵ Art. 47octies, §1, eerste lid Sv

⁵⁶ Art. 47 octies, §2, tweede lid Sv bepaalt dat slechts de leden van de directie van de speciale eenheden van de federale politie en, desgevallend, mits bijkomend voorafgaand akkoord van de federale procureur, in samenwerking met buitenlandse speciaal daartoe opgeleide en bevoegde ambtenaren, deze technieken kunnen aanwenden. Deze technieken staan beschreven in het KB van 9 april 2003 betreffende de politionele onderzoekstechnieken. Het zijn de pseudo-koop, de vertrouwenskoop, de testkoop, de pseudo-verkoop, de vertrouwensverkoop, de gecontroleerde aflevering, de gecontroleerde doorlevering en de frontstore.

⁵⁷ Art. 47octies, §2, eerste en tweede lid Sv

⁵⁸ Ook voor de infiltraties dient erop gewezen te worden dat er in één dossier meerdere machtigingen afgeleverd kunnen worden.

Grafiek 5: Evolutie in machtigende autoriteit – infiltraties voor de periode 2012-2021 (percentages).

De tabel hieronder geeft aan dat de infiltraties in 2021 voor 46% plaatsvonden in een opsporingsonderzoek, voor 36% in een gerechtelijk onderzoek terwijl buitenlandse rechtshulpverzoeken 18% van de infiltraties uitmaakten.

Tabel 4: Soort onderzoeken waarin infiltraties werden bevolen in 2021.

	Aantal	Percentage
Opsporingsonderzoek	10	46%
Gerechtelijk onderzoek	8	36%
Rechtshulpverzoeken	4	18%
Totaal	22	100%

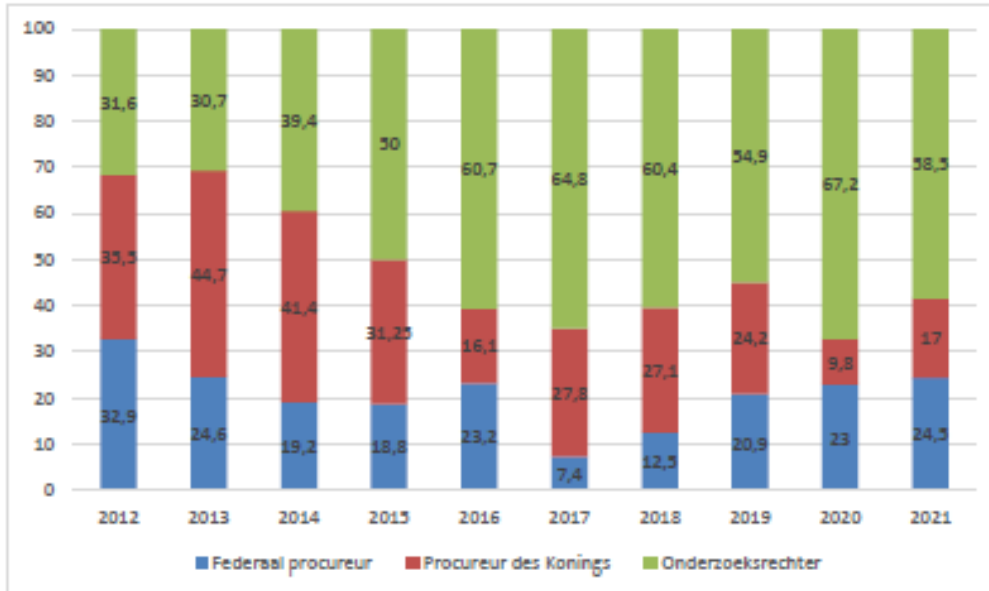
Met hoeveel personen hielden de infiltranten een duurzaam contact?

Opdat er sprake zou zijn van infiltratie, moet er dus een duurzaam contact zijn tussen de infiltrant en de geïndiceerde persoon of groep van personen. De contacten hebben in de praktijk een zekere intensiteit en worden enige tijd aanhouden.

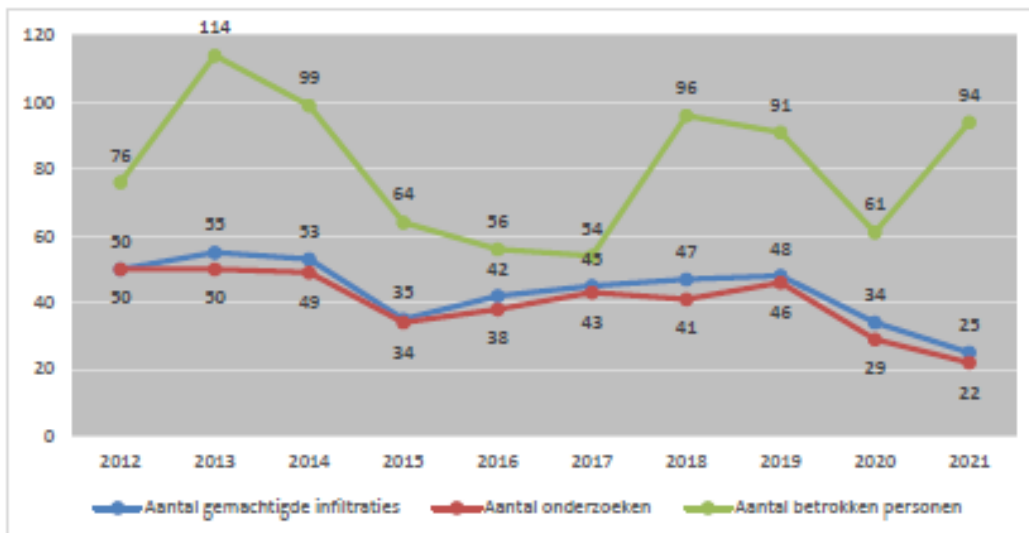
In totaal hielden de infiltranten in 2021 met 94 personen een duurzaam contact.

Voor goed 58 van de personen waarmee de infiltrant duurzaam contact onderhield, werd de infiltratie gemachtigd door de onderzoeksrechter. Bij 17% van de geïndiceerde personen gingen de machtigingen uit van de procureur des Konings. Daarnaast werd voor 24,5% van de betrokken personen de machtiging afgeleverd door de federale procureur.

De grafiek hieronder geeft deze verdeling voor de afgelopen 10 jaar weer.

Grafiek 6: Aantal betrokken personen per machtigende autoriteit in % voor de periode 2012-2021.**Evolutie van de inzet van de infiltratie doorheen de tijd**

De onderstaande grafiek geeft de evolutie weer in de tijd van het aantal infiltraties, het aantal onderzoeken en het aantal betrokken personen. Meer gemachtigde infiltraties leidt niet noodzakelijk tot meer betrokken personen of tot meer onderzoeken waarin de infiltratie wordt gemachtigd. Deze parameters staan los van elkaar.

Grafiek 7: Overzicht van het aantal infiltraties, aantal onderzoeken & aantal betrokken personen voor de periode 2012-2021.

Voor welke misdrijven is er geïnfiltrerd?

Het proportionaliteitsbeginsel, zoals bepaald in artikel 47octies, §1 Sv. is hoogdrempelig: er moeten immers ernstige aanwijzingen zijn dat de geïnfiltreerde personen strafbare feiten plegen in het kader van een criminele organisatie of misdaden en wanbedrijven zoals limitatief opgesomd in de taplijst.

Waar eerder verdovende middelen de toon aanvoerden, wordt infiltratie sinds 2020 vooral ingezet voor de beteugeling van de deelname aan / leiding van een criminele organisatie. De top 3 wordt aangevuld met verdovende middelen en in-,uit-, en doorvoer van wapens. De volgende tabel geeft dit voor alle in 2021 voorkomende strafbare feiten weer.

Tabel 5: Aard van de strafbare feiten bij infiltratie voor het jaar 2021.

Aard van de strafbare feiten - Infiltratie	Aantal
Deelname/leiding criminele organisatie	9
Verdovende middelen	4
In-,uit-, doorvoer van wapens	4
Mensenhandel	3
Informaticabedrog	2
Heling en witwassen	1
Terroristische misdrijven	1
Prostitutie	1
Totaal	25

5.3. Burgerinfiltratie (Art. 47 novies/1, art. 47novies/2, art. 47novies/3 Sv.)

De 'wet van 22 juli 2018 tot wijziging van het Wetboek van Strafvordering en van de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering met het oog op het invoeren van de bijzondere opsporingsmethode burgerinfiltratie' heeft de burgerinfiltratie in het Belgische Wetboek van Strafvordering ingevoerd.

De burgerinfiltratie maakt het mogelijk om, mits machtiging van het openbaar ministerie, een meerderjarige burger, al dan niet onder een fictieve identiteit, duurzaam en gestuurd contact te laten onderhouden met een of meerdere personen tegen wie er ernstige aanwijzingen zijn dat zij een van de strafbare feiten plegen of zouden plegen die opgenomen zijn in de zogenaamde taplijst op voorwaarde dat zij gepleegd zijn of zouden gepleegd worden in het kader van een criminele organisatie of van terroristische misdrijven.

De burgerinfiltratie als afzonderlijke bijzondere opsporingsmethode voorziet in specifieke aanvullende waarborgen en aanvullende controlemaatregelen. Deze verhoogde controle op de inzet van een burgerinfiltrant beschermt in een hogere graad de fundamentele rechten en vrijheden van de betrokkenen.

- ☞ Het machtigen of het verlengen van de machtiging tot burgerinfiltratie door de procureur des Konings of door de onderzoeksrechter vereisen het voorafgaand akkoord van de federale procureur. In uitzonderlijke omstandigheden en mits uitdrukkelijke machtiging van de

bevoegde magistraat, kan de officier van gerechtelijke politie, bij een welbepaalde operatie inzake burgerinfiltratie, kortstondig en gestuurd een beroep doen op de deskundigheid van een persoon die niet tot de politiediensten behoort, indien dit strikt noodzakelijk is voor het welslagen van de opdracht.⁵⁹

- ☞ De procureur des Konings kan in het kader van het opsporingsonderzoek een burgerinfiltratie machtigen wanneer het onderzoek zulks vereist en wanneer de overige middelen van het onderzoek, waaronder de infiltratie, niet lijken te volstaan om de waarheid aan het licht te brengen.⁶⁰ De inzet van de burgerinfiltrant is dus subsidiair.
- ☞ De procureur des Konings kan, binnen het wettelijk kader van een burgerinfiltratie en met inachtneming van de finaliteit ervan de politiedienst machtigen om de politionele onderzoekstechnieken door de burgerinfiltrant te laten aanwenden.⁶¹ Dit gebeurt onder begeleiding van een begeleidingsambtenaar, die een politieambtenaar van de directie van de speciale eenheden van de Federale Politie is die daartoe een speciale opleiding heeft genoten.⁶² Politieambtenaren van de directie van de speciale eenheden van de Federale Politie, controleambtenaren genoemd, zien toe op de vrijwaring van de veiligheid en de fysieke, psychische en morele integriteit van de burgerinfiltrant, alsook op het nakomen van de verplichtingen door de burgerinfiltrant. Een politieambtenaar kan niet tegelijkertijd begeleidings- en controleambtenaar van dezelfde burgerinfiltrant zijn.⁶³
- ☞ De burgerinfiltrant, de begeleidings- en controleambtenaren, mogen in principe geen strafbare feiten plegen in het kader van de opdracht van de burgerinfiltrant, tenzij het strikt noodzakelijk is met het oog op het welslagen ervan of ter verzekering van de eigen veiligheid of deze van andere bij de operatie betrokken personen. Het uitdrukkelijk voorafgaand akkoord van de procureur des Konings is hiervoor vereist. Die strafbare feiten mogen niet ernstiger zijn dan die waarvoor de burgerinfiltratie wordt aangewend, moeten noodzakelijkerwijze evenredig zijn met het nagestreefde doel en mogen geen afbreuk doen aan de fysieke integriteit van personen.⁶⁴ Het is de burgerinfiltrant, anders dan de politionele infiltrant, dus verboden om onvoorzienbare misdrijven te plegen.
- ☞ De directie van de operaties inzake gerechtelijke politie van de Federale Politie staat in voor het uitvoeren van een risicoanalyse, die minstens handelt over de betrouwbaarheid, de vaardigheden en kennis, de politionele en gerechtelijke antecedenten en de motivatie van de burgerinfiltrant en diens banden met de betrokkenen in het onderzoek en het risico op het plegen van strafbare feiten die de fysieke integriteit van personen schenden.⁶⁵
- ☞ De burgerinfiltrant ondertekent een schriftelijk memorandum waarin hij zich er toe verbindt om oprechte en volledige verklaringen af te leggen betreffende de zaak waarin hij als burgerinfiltrant wordt ingeschakeld.⁶⁶

⁵⁹ Art. 47novies/1, §1 Sv

⁶⁰ Art. 47novies/1, §2, eerste lid Sv

⁶¹ Art. 47novies/1, §2 Sv

⁶² Art. 47novies/1, §2, vijfde lid Sv

⁶³ Art. 47 novies/1, §2, zesde lid Sv

⁶⁴ Art. 47novies/1, §3, eerste tot derde lid Sv

⁶⁵ Art. 47novies/2, §1 Sv

⁶⁶ Art. 47novies/2, §2 Sv

- ☞ Bewijsmiddelen die ingevolge de toepassing van een burgerinfiltratie werden verkregen, mogen alleen in aanmerking genomen worden als bewijs op voorwaarde dat zij in afdoende mate steun vinden in andersoortige bewijsmiddelen.⁶⁷

In 2021 is er één keer beroep gedaan op een burgerinfiltrant in het kader van een opsporingsonderzoek naar een criminele organisatie.

5.4. Informantenwerking (art. 47decies Sv.)⁶⁸

De vierde bijzondere onderzoeksmethode is de informantenwerking. Dit is het onderhouden van regelmatige contacten door een politieambtenaar met een persoon (de informant) waarvan vermoed wordt dat hij nauwe banden heeft met één of meerdere personen, waarvan er ernstige aanwijzingen zijn dat ze strafbare feiten plegen of zouden plegen, en die de politieambtenaar hierover, al dan niet gevraagd, inlichtingen en gegevens verstrekt. De politieambtenaar wordt contactambtenaar genoemd.⁶⁹

Art. 47decies Sv. en het K.B. informantenwerking⁷⁰ voorzien in een beheersysteem, waarbij de organisatie en de werkingsregels voor de Nationale Informantenbeheerder (NIB), de Lokale Informantenbeheerder (LIB) en de contactambtenaren zijn vastgelegd.

- ☞ In het K.B. Informantenwerking wordt de toekenning van gunsten aan informanten geregeld. Het is de NIB die waakt over de eenvormigheid hiervan. De gunsten worden toegekend in functie van, in het bijzonder, het verstrekken van correcte en nog niet gekende informatie die leidde tot een nieuw onderzoek, die het succes van een lopend onderzoek in belangrijke mate heeft beïnvloed of die criminele processen of samenwerkingsverbanden zichtbaar maakt of een beter inzicht hierover verschaft. Bij de bepaling van de gunst wordt minstens rekening gehouden met het belang van de informatie voor het uiteindelijke resultaat, het gelopen risico inzake de afscherming van de informant, de prioriteit van het fenomeen, de dader of dadergroep. Als er geen concreet resultaat wordt geboekt, wordt er ook geen vergoeding uitbetaald.
- ☞ De geldelijke vergoeding voor informantenwerking wordt geregeld in een vertrouwelijke ministeriële omzendbrief ter regeling van de aanwending van fondsen ter beschikking gesteld van de politiediensten door de FOD Justitie. De federale procureur heeft hierin een controle- en beheersopdracht.⁷¹

⁶⁷ Art. 47novies/3, §3 Sv

⁶⁸ Wat de rapportering over deze maatregel betreft, zijn de parketten, krachtens de COL 17/2006 enkel gehouden tot een periodiek inlichten van het Federaal Parket onder de vorm van een overkoepelend verslag.

⁶⁹ Cfr. art. 47decies § 1 Sv

⁷⁰ KB van 6 januari 2011 tot bepaling van de werkingsregels van de nationale en lokale informantenbeheerders en van de contactambtenaren, BS 18 januari 2011.

⁷¹ Zie COL 5/2002.

In 2021 zijn 821 premies⁷² aan informanten betaald. De verhouding tussen de federale en de lokale politie ligt respectievelijk op 47,5% en 52,5%. De tabel hieronder verduidelijkt deze verhouding voor de laatste vijf jaar. Daaruit blijkt dat net als in 2020 de lokale politie in 2021 meer premies heeft betaald aan informanten dan de federale politie, terwijl het tot 2019 omgekeerd was. Het verschil is wel minder uitgesproken.

Tabel 6: Het aantal betaalde premies aan informanten voor de laatste vijf jaar (2017-2021).

	2017		2018		2019		2020		2021	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Federale Politie	424	56,6	406	57	389	52,5	248	33	390	47,5
Lokale Politie	34	43,3	43	43	351	47,5	503	67	431	52,5
Buitenland	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	458	100	712	100	740	100	751	100	821	100

Bijna 86% van de betaalde premies in 2021 hebben betrekking op feiten die binnen de prioriteiten van het Nationaal Veiligheidsplan (NVP) vallen⁷³. De tabel hieronder geeft de verdeling concreet weer.

Tabel 7: Betaalde premies in het kader van de prioriteiten in het Nationaal Veiligheidsplan (NVP) of buiten dit kader (niet-NVP) voor het jaar 2021.

Categorie	Diensten	Aantal premies 2021	% per categorie	% op totaal
NVP	Federale Politie	334	47,44%	40,68%
	Lokale Politie	370	52,56%	45,07%
	Totaal NVP	704	100%	85,75%
Niet-NVP	Federale Politie	58	49,57%	7,06%
	Lokale Politie	59	50,43%	7,19%
	Totaal Niet-NVP	117	100%	14,25%
Totaal betalingen		821	100%	100%

Twee derde van de premies werd betaald voor inlichtingen over feiten m.b.t. drugsproductie-en trafiek (zie tabel 8). Daarbij valt vooral het hoge aandeel op dat ingenomen wordt door 'streetdeals', gevolgd door de productie van en handel in cannabis, de import en export van cocaïne en de productie van en handel in synthetische drugs.

Onderstaande tabel verfijnt verder op basis van de fenomeenverdeling.

⁷² Het betreft hier het aantal betaalde premies, niet het aantal informanten zelf.

⁷³ In het kader van de globale aanpak van fenomenen die gelinkt zijn aan de drugstrafiek, worden de dossiers in verband met 'streetdeals' bij de categorie 'Nationaal Veiligheidsplan' gerekend.

Tabel 8: Betaalde premies, opgedeeld per voornaamste fenomeen in 2021.

Fenomeen	Aantal premies	Percentage
Streetdeal	406	49,45%
Productie en handel in cannabis	86	10,47%
Import-export van cocaïne	40	4,87%
Productie en handel van synthetische drugs	25	3,05%
Diefstal gewapenderhand	18	2,19%
Fysiek geweld (andere)	8	0,97%
Moord en doodslag	20	2,44%
Illegale wapenhandel	10	1,22%
Rondtrekkende daders (inbraken)	2	0,24%
Criminele groeperingen	13	1,58%
Mensenhandel	14	1,71%
Seksuele en economische uitbuiting	7	0,85%
Terrorisme en gewelddadig extremisme	4	0,49%
Fiscale fraude	32	3,90%
Sociale Fraude	15	1,83%
Inbraak	4	0,49%
Niet-prioritair NVP/andere	117	14,25%
Totaal	821	100,00%

- ☞ Belangrijk om weten is dat de rol van de informantenwerking zich beperkt tot het zoeken en het aanbrengen van informatie. Deze informatie heeft geen enkele bewijswaarde maar kan in het raam van het verdere onderzoek leiden tot bewijs.

Hieronder volgt een globaal overzicht van de resultaten uit de bijdragen van de informanten in 2021. Om reden van bronbescherming worden niet alle resultaten opgenomen en wordt er enkel een algemeen beeld gegeven.

De informantenwerking heeft in 2021 bijgedragen tot 1368 aanhoudingen en tot de inbeslagname van:

- 478 voertuigen;
- 267 vuurwapens;
- 8.671 synthetische drugs in pilvorm;
- 108.882 kg synthetische drugs in poedervorm;
- 1.179.168 kg opiaten;
- 71.754.174 kg cocaïne (en derivaten);
- 6.799.422 liter vloeibare drugs;
- 4.006.924 kg softdrugs;
- €4.161.465 aan inbeslagnames;
- Enkele honderden mobiele telefoons, PC's, GPS, USB-sticks, SIM-kaarten;

- Duizenden cannabisplanten, plantmateriaal, honderden precisieschalen, grote hoeveelheden precursoren voor de productie van synthetische drugs, versnijmateriaal voor cannabis, cocaïne en heroïne;
- Anabole steroïden, enkele tientallen flacons met verboden hormonen, capsules en ampullen die gebruikt worden voor menselijke doping;
- Computerapparatuur, stoorzenders;
- Honderden sieraden, tientallen horloges van luxemerken, luxekleding en -bagage, namaakkleding;
- Verschillende soorten munitie, patroonhouders, geluiddempers, kogelvrije vesten, bewakingsapparatuur, diverse luchtdrukwapens, kogelgeweren, bivakmutsen, blauwe zwaailichten, peppersprays, wapenstokken, tasers, alarmpistolen, metaaldetectoren, walkietalkies;
- ...

6. Andere onderzoeksmethoden (art. 40bis, 46ter, 46quater, 88sexies en 89ter Sv.)

De andere onderzoeksmethoden zijn instrumenten die aanleunen bij de bijzondere onderzoeksmethoden of bij instrumenten die reeds voor de Wet van 6 januari 2003 in het Wetboek van Strafvordering beschreven stonden. De andere onderzoeksmethoden onderscheiden zich ook van de BOM, omdat er geen vertrouwelijk dossier wordt bijgehouden en dus alle stukken in het strafdossier worden opgenomen. Concreet gaat het over maatregelen zoals de uitgestelde tussenkomst, het onderscheppen en openen van post, de bevrozing en inwinning van gegevens over bankrekeningen en –

transacties, de inkijkoperatie in private plaats en de inkijkoperatie in een woning.

6.1. Inkijkoperatie in private plaats (art. 46quinquies Sv.) & inkijkoperatie in woning (art. 89ter Sv.)

De procureur des Konings kan bij een schriftelijke en met redenen omklede beslissing de politiediensten machtigen om te allen tijde, buiten medeweten van de eigenaar of van zijn rechthebbende, of zonder hun toestemming, een private plaats te betreden en gesloten voorwerpen die zich op deze plaats bevinden te openen⁷⁴, wanneer er ernstige aanwijzingen zijn dat de strafbare feiten een misdrijf uitmaken of zouden uitmaken als bedoeld in de taplijst, of gepleegd worden of zouden worden in het kader van een criminele organisatie, en de overige middelen van onderzoek niet lijken te volstaan om de waarheid aan de dag te brengen.⁷⁵ De proportionaliteits- en subsidiariteitsvereiste zijn dus hoogdrempelig.

Een private plaats in de zin van dit artikel is de plaats die kennelijk :

- geen woning is;
- geen door een woning omsloten eigen aanhoorigheid is;
- geen lokaal aangewend voor beroepsdoeleinden of de woonplaats van een advocaat of een arts is.

Het betreden van de private plaats en het openen van gesloten voorwerpen die zich op deze plaats bevinden, kan enkel geschieden teneinde:⁷⁶

- 1° die plaats op te nemen en zich te vergewissen van de eventuele aanwezigheid van zaken die het voorwerp van het misdrijf uitmaken, die gediend hebben of bestemd zijn tot het plegen ervan of die

⁷⁴ De wet van 25 december 2016 houdende diverse wijzigingen van het Wetboek van strafvordering en het Strafwetboek, met het oog op de verbetering van de bijzondere opsporingsmethoden en bepaalde onderzoeksmethoden met betrekking tot internet en elektronische en telecommunicaties en tot oprichting van een gegevensbank stemafdrukken, heeft de mogelijkheid tot het openen van gesloten voorwerpen en het nemen van stalen in het kader van de inkijkoperatie voorzien.

⁷⁵ Art. 46quinquies, §1 Sv

⁷⁶ Art. 46quinquies, §2 Sv

uit een misdrijf voortkomen, van de vermogensvoordelen die rechtstreeks uit het misdrijf zijn verkregen, van de goederen en waarden die in de plaats ervan zijn gesteld of van de inkomsten uit de belegde voordelen;

2° de bewijzen te verzamelen van de aanwezigheid van de zaken bedoeld in 1°;

3° in het kader van een observatie een technisch hulpmiddel te plaatsen, te herstellen of terug te nemen.

4° de overeenkomstig meegenomen voorwerpen terug te plaatsen. (Indien het onderzoek van een voorwerp niet ter plaatse kan gebeuren en indien de informatie niet op een andere manier kan worden verkregen, is het de politiedienst toegestaan dit voorwerp mee te nemen voor een strikt beperkte duur. Het bewuste voorwerp wordt zo spoedig mogelijk teruggeplaatst, tenzij dit het goede verloop van het onderzoek in de weg staat.⁷⁷⁾)

- ☞ Een inijkoperatie kan door de procureur des Konings enkel worden beslist ten aanzien van plaatsen waarvan men op basis van precieze aanwijzingen vermoedt dat de zaken er zich bevinden, dat er bewijzen van kunnen verzameld worden, of dat ze gebruikt worden door personen op wie een verdenking rust.⁷⁸⁾
- ☞ In het kader van deze maatregel is het binnendringen in een informaticasysteem enkel mogelijk met het oog op het plaatsen, herstellen of terugnemen van een technisch hulpmiddel in het kader van een observatie.⁷⁹⁾

In het kader van de uitvoering van de inijkoperatie kan alleen de onderzoeksrechter de politiedienst machtigen om:⁸⁰⁾

- buiten medeweten van de eigenaar of van zijn rechthebbende, of van de bewoner, of zonder hun toestemming, te allen tijde een andere private plaats te betreden, met inbegrip van het openen van gesloten voorwerpen die zich op deze plaats bevinden;

- buiten medeweten van de eigenaar, de bezitter of de gebruiker of zonder hun toestemming, zich toegang te verschaffen tot een informaticasysteem en het te doorzoeken, onverminderd de mogelijkheid voor de procureur des Konings om het binnendringen in een informaticasysteem te machtigen met het oog op het plaatsen, herstellen of terugnemen van een technisch hulpmiddel in het kader van een observatie.

Enkel de onderzoeksrechter kan dus een inijkoperatie in een woning machtigen (art. 89terSv.).

Omwille van doorgevoerde wijzigingen in hun informaticasystemen, is de federale politie sinds 1 januari 2017 niet meer in staat om gegevens aan te leveren inzake de maatregel inijkoperatie in een private plaats & inijkoperatie in een woning. De gegevens in onderstaande tabel zijn afgeleid uit de zeer fragmentaire informatie afkomstig van de parketten. Niet alle parketten hebben hun cijfers doorgestuurd of hebben toegang tot deze cijfers en de gegevens van de parketten die wel informatie

⁷⁷⁾ Art. 46quinquies, §5 Sv

⁷⁸⁾ Art. 46quinquies, §3 Sv

⁷⁹⁾ Art. 46quinquies, §6 Sv

⁸⁰⁾ Art. 89ter Sv

aangeleverd hebben, zijn vaak onvolledig. Deze gegevens zijn dan ook niet geschikt om te gebruiken voor statistische doeleinden. Bovendien kunnen hieraan geen conclusies verbonden worden.

Tabel 9: Overzicht van de bekomen informatie met betrekking tot de inkijkoperatie in private plaats en de inkijkoperatie in woning 2021 (niet alle parketten leveren informatie aan⁸¹; de aangereikte informatie is vaak onvolledig of fragmentair).

Onderzoeksmethode	Aantal machtigingen	Aantal opsporingsonderzoeken	Aantal gerechtelijke onderzoeken	Aantal verdachten
Inkijkoperatie in private plaats	24	2	9	12
Inkijkoperatie in woning	9	0	3	8

6.2. De overige onderzoeksmethoden

Gezien het beeld van de toepassing van de overige onderzoeksmethoden – de uitgestelde tussenkomst (art. 40bis Sv.), het onderscheppen en openen van post (art. 46ter en 88sexies Sv.), het inwinnen van gegevens over bankrekeningen en -transacties bij financiële instellingen (art. 46quater, §1, 2 en 3, 1° Sv.) en de bevrozing (art. 46quater, §3, 2° Sv.) – te fragmentair is, zijn de beschikbare gegevens in volgende tabel weergegeven.

Aan deze gegevens kunnen geen conclusies worden verbonden.

⁸¹ Voor 2021 hebben enkel de parketten van Antwerpen-Mechelen, Charleroi, Leuven en Hasselt-Tongeren cijfers aangeleverd.

Tabell 10: *Overzicht van de bekomen informatie in het kader van de overige onderzoeksmethoden 2021 (niet alle parasetten leveren informatie aan⁴⁹, de aangereikte informatie is dikwijls onvolledig of fragmentair bv. wel het aantal machtigingen maar niet het aantal verdachten).*

Onderzoeksmethode	Aantal machtigingen	Aantal opsporingsonderzoeken	Aantal gerechtelijke onderzoeken	Buitenlandse Rechtshulpverzoeken	Aantal verdachten	Strafbare feiten
Uitgestelde tussenkomst	336	190	10	0	173	Terroristische misdrijven, criminële organisatie, diefstal met wapens en geweld, verplichting, informatiebedrog, witwassen, drugs, afpersing, valsmunterij, verduistering, valsheid in Reschritte, ...
Onderscheppen van post	10	1	7	0	3	Informatiebedrog, criminële organisatie, vergiftiging, oplichting, Handel in verdovende middelen, valsheid in Reschritte, criminële organisatie, diefstal, moord, vergiftiging,
Openen van post	7	0	6	0	3	Oplichting, diefstal, witwassen, valsheid in Reschritte, drugs, zedenfeiten, slagen en verwondingen, moord, wederrechtelijke vrijheidsberoving, belasting, bedreigingen,
Inwinning financiële gegevens	3333	1709	313	3	849	faillissementsdrijven, vereniging van misdadigers,
Bewerzing	93	9	33	0	62	Hormonenhandel, wapenwet, witwassen, verdovende middelen,

⁴⁹ De meioriteit van bijzonder laag aantal de parasetten van Antwerpen-Mechelen, Halle-Vilvoorde, Waas-Brabant, Charleroi, Luizen, Namen, Liège-Tongeren en het Arbeidsdossier Antwerpen leverden opfen aan voor de verschillende onderzoeksmethoden. Het federaal parket en het parket van (navigowen) (Bergen/Doornik) vestelden enkel (partiel) gegevens over de uitgezochte zaakvoorz.

7. Toezeggingen wegens het afleggen van een verklaring (art. 216/1 tot 216/8 Sv.)

Net als de burgerinfiltratie vormt de toezegging wegens het afleggen van een verklaring een nieuwe mogelijkheid om onder strikte voorwaarden informatie te verkrijgen over criminele activiteiten en personen die zich inlaten met bijzonder ernstige en georganiseerde criminaliteit. De 'wet van 22 juli 2018 tot wijziging van het Wetboek van Strafvordering betreffende toezeggingen in het kader van de strafvordering, de strafuitvoering of de hechtenis wegens het afleggen van een verklaring in het kader van de strijd tegen de georganiseerde criminaliteit en het terrorisme'⁸³ voert dit immers naar Belgisch recht in het Wetboek van Strafvordering in.

Dit verslag neemt de toepassing van de toezeggingen wegens het afleggen van een verklaring mee op, hoewel het geen deel uitmaakt van het art. 90decies Sv. maar in boek II onder de artikelen 216/1 tot 216/8 van dit Wetboek is opgenomen.

De procureur des Konings kan aan een persoon die substantiële, onthullende, oprechte en volledige verklaringen aflegt inzake de betrokkenheid van derden en desgevallend de eigen betrokkenheid, over

gepleegde of gepoogde misdrijven die voorkomen op de taplijst, en die zijn opgenomen in een memorandum, een toezegging verlenen in het kader van de uitoefening van de strafvordering, in het kader van de strafuitvoering of in het kader van de hechtenis mits het onderzoek zulks vereist en de overige middelen van het onderzoek niet lijken te volstaan om de waarheid aan de dag te brengen.⁸⁴ De inzet van

deze regeling dient dus een proportionaliteits- en subsidiariteitstoets te doorstaan.

- ☞ Het moet gaan om belangrijke en betrouwbare informatie, die nieuw is en nog niet bij de vervolgende instanties gekend was.
- ☞ Deze regeling is niet beperkt tot het doen van toezeggingen in het kader van het uitoefenen van de strafvordering maar kan ook over de strafuitvoering of in het kader van de hechtenis gebeuren.
- ☞ De procureur des Konings⁸⁵ en de betrokkene ondertekenen een schriftelijk memorandum dat een aantal vermeldingen bevat o.a. het voorwerp van de afgelegde verklaringen en de toezeggingen. Er worden ook een aantal adviezen ingewonnen, waaronder deze van de Getuigenbeschermingscommissie.⁸⁶ De federale procureur houdt een register bij van alle

⁸³ Wet van 22 juli 2018 tot wijziging van het Wetboek van Strafvordering betreffende toezeggingen in het kader van de Strafvordering, de strafuitvoering of de hechtenis wegens het afleggen van een verklaring in het kader van de strijd tegen de georganiseerde criminaliteit en het terrorisme, BS, 7 augustus 2018.

⁸⁴ Art. 216/1, §1, eerste lid Sv.

⁸⁵ Deze mogelijkheid behoort ook, ten aanzien van dezelfde misdrijven, aan de arbeidsauditeur, de federale procureur en de procureur-generaal in hoger beroep en, ten aanzien van de personen bedoeld in de artikelen 479 en 483 aan de procureur-generaal bij het hof van beroep.

⁸⁶ Art. 216/2, §1 en 2 Sv.

opgestelde memoranda.⁸⁷ Na de ondertekening van het memorandum gaat de betrokkene binnen de termijn opgelegd in het memorandum over tot het afleggen van de verklaring.⁸⁸

- ☞ De betrokkene moet gevolg geven aan elke oproeping door het openbaar ministerie, de onderzoeksrechter en de onderzoeks- en vonnisgerechten. Verklaringen die door deze persoon worden afgelegd mogen alleen in aanmerking genomen worden als bewijs op voorwaarde dat zij in afdoende mate steun vinden in andersoortige bewijsmiddelen. De betrokkene kan noch van gedeeltelijke anonimiteit, noch van volledige anonimiteit genieten. Deze hoedanigheid sluit een optreden als burgerinfiltrant niet uit.⁸⁹
- ☞ De mogelijke toezeggingen in elk van voornoemde fasen zijn wettelijk vastgelegd. De procureur houdt bij deze toezeggingen in het bijzonder rekening met de proportionaliteit tussen het door de betrokkene gepleegde misdrijf en het misdrijf waarover hij verklaringen aflegt en, indien het gaat over een toezegging in het kader van de uitoefening van de strafvordering of over de strafuitvoering, ook met de ernst van de eventuele gevolgen van deze verklaring.⁹⁰
- ☞ De toezegging kan in de gevallen bepaald in de wet worden herroepen.⁹¹
- ☞ Deze toezegging wordt steeds bekrachtigd door de strafrechter, die een proportionaliteitstoets en wettigheidstoets uitvoert.⁹²

In 2021 werd er één nieuw dossier geopend. Het dossier werd echter afgesloten zonder dat het tot de ondertekening van een memorandum kwam.

⁸⁷ Art. 216/2, §6 Sv.

⁸⁸ Art. 216/2, §7.

⁸⁹ Art. 216/4, 216/6 en 216/7 Sv.

⁹⁰ Art. 216/5, §1 Sv.

⁹¹ Art. 216/3 Sv.

⁹² Art. 216/5, §3 Sv.

Bijlagen

Bijlage 1: Gelimiteerde lijst van ernstige inbreuken, zoals bedoeld in art. 90ter §52-4 Sv.

Verwijzing in art. 90ter §52-4 Sv.	Omschrijving
1° de artikelen 101 tot en met 110 van het Strafwetboek;	Aanslagen op het staatshoofd, bepaalde leden van de koninklijke familie en de ministers;
2° De artikelen 136bis, 136ter, 136quater, 136sexies en 136septies van hetzelfde Wetboek en artikel 41 van de wet van 29 maart 2004 betreffende de samenwerking met het Internationaal Strafgerechthof en de internationale straftribunalen;	Ernstige schendingen van het internationaal humanitair recht
3° Boek II, titel I ter, van hetzelfde Wetboek;	Terroristische misdrijven
4° Artikel 147 van hetzelfde Wetboek;	Schending door openbare ambtenaren van rechten door de grondwet gewaarborgd
5° De artikelen 160, 161, 162, 163, 168, 171, 173 en 176 van hetzelfde Wetboek;	Valse munt
6° De artikelen 180 en 186 van hetzelfde Wetboek;	Namaking of vervalsing van zegels, stampels, merken, enz.
7° Artikel 210bis van hetzelfde Wetboek;	Valsheid in informatica
8° De artikelen 246, 247, 248, 249, 250 van hetzelfde Wetboek;	Omkoping van personen die een openbaar ambt uitoefenen
9° Artikel 259bis van hetzelfde Wetboek;	Onwettig af luisteren en opnemen van telecommunicatie door ambtenaren
10° Artikel 314bis van hetzelfde Wetboek;	Onwettig af luisteren en opnemen van telecommunicatie door particulieren
11° De artikelen 324bis en 324ter van hetzelfde Wetboek.	Deelneming aan criminele organisatie
12° De artikelen 327, 328, 329 of 330 van hetzelfde Wetboek, voor zover een klacht is ingediend;	Bedreigingen met een aanslag op personen of eigendommen en valse inlichtingen betreffende ernstige aanslagen, voor zover een klacht is ingediend
13° Artikel 331bis van hetzelfde Wetboek;	Bedreigingen met een aanslag op personen of op eigendommen en valse inlichtingen betreffende ernstige aanslagen, met radioactief materiaal of radioactieve instrumenten of gericht tegen een nucleaire installatie
14° Artikel 347bis van hetzelfde Wetboek;	Gijzeling
15° De artikelen 372 tot 377bis van hetzelfde Wetboek;	Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting
16° Artikel 377quater van hetzelfde Wetboek;	De meerderjarige die door middel van de informatie- en communicatietechnologie aan een minderjarige beneden de volle leeftijd van zestien jaar een voorstel doet tot ontmoeting met het oogmerk een misdrijf te plegen bepaald in hoofdstuk V of in de hoofdstukken VI en VII van Titel VII van hetzelfde Wetboek, voor zover dit voorstel is gevolgd door materiële handelingen die tot een dergelijke ontmoeting leiden.
17° De artikelen 379, 380 en 383bis, 551 en 3, van hetzelfde Wetboek;	Bederf van de jeugd en prostitutie
18° Artikel 393 van hetzelfde Wetboek;	Doodslag
19° De artikelen 394 en 397 van hetzelfde Wetboek;	Moord en vergiftiging
20° De artikelen 428 en 429 van hetzelfde Wetboek;	Ontvoering minderjarige
21° Artikel 433bis/1 van hetzelfde Wetboek;	Lokken van minderjarigen via informatie- en communicatietechnologieën met het oog op het plegen van een misdaad of een wanbedrijf
22° De artikelen 433quinquies tot 433octies van hetzelfde Wetboek;	Mensenhandel
22/1° De artikelen 433novies/2 tot 433novies/10 van hetzelfde Wetboek	Orgaanhandel
23° Artikel 434 van hetzelfde Wetboek;	Aanslag op de persoonlijke vrijheid en op de onschendbaarheid van de woning, gepleegd door bijzondere personen.
24° De artikelen 468, 470, 471 en 472 van hetzelfde Wetboek;	Afpersing en diefstal met geweld of bedreiging, diefstal gelijkgesteld met verzwarende omstandigheden
25° artikel 475 van hetzelfde Wetboek;	Roofmoord

26° Boek II, titel IX, hoofdstuk I, sectie 2bis, en hoofdstuk Ibis van hetzelfde Wetboek;	Diefstal en afpersing m.b.t. kernmateriaal en bezit van kernmateriaal zonder vergunning
27° De artikelen 504bis en 504ter van hetzelfde Wetboek;	Private omkoping
28° Artikel 504quater van hetzelfde Wetboek;	Informaticabedrog
29° Artikel 505, eerste lid, 1° van hetzelfde Wetboek wanneer de betrokken zaken werden weggenomen, verduisterd of verkregen door een misdrijf van wanbedrijf vermeld in dat artikel;	Heling & witwassen
30° Artikel 505, eerste lid, 2°, 3° en 4° van hetzelfde Wetboek;	Heling & witwassen
31° De artikelen 510, 511, eerste lid en 516 van hetzelfde Wetboek;	Bepaalde categorieën van opzettelijke brandstichtingen
32° Artikel 520 van hetzelfde Wetboek, indien de omstandigheden bedoeld in de artikelen 510 of 511, eerste lid, van hetzelfde Wetboek verenigd zijn;	Bepaalde categorieën van opzettelijke ontploffingen
33° De artikelen 550bis en 550ter van hetzelfde Wetboek;	Indringing van informaticasystemen en informaticasabotage
34° Artikel 2bis, § 3, b, of § 4, b, van de wet van 24 februari 1921 betreffende het verhandelen van de giftstoffen, slaapmiddelen en verdovende middelen, psychotrope stoffen, ontzmettingsstoffen en antiseptica en van de stoffen die kunnen gebruikt worden voor de illegale vervaardiging van verdovende middelen en psychotrope stoffen;	Verdovende middelen
35° De wet van 28 mei 1956 betreffende ontplofbare en voor de deflagratie vatbare stoffen en mengsels en de daarmee geladen tuigen;	Explosieven
36° Artikel 1 van het KB van 12 april 1974 betreffende sommige verrichtingen in verband met stoffen met hormonale, anti-hormonale, anabole, anti-infectieuze, anti-parasitaire, en anti-inflammatoire werking, welk artikel betrekking heeft op strafbare feiten waarop overeenkomstig de wet van 24 februari 1921 betreffende het verhandelen van de giftstoffen, slaapmiddelen en verdovende middelen, psychotrope stoffen, ontzmettingsstoffen en antiseptica straffen worden gesteld en van de stoffen die kunnen gebruikt worden voor de illegale vervaardiging van verdovende middelen en psychotrope stoffen ;	Hormonen – Import-Export, bezit
37° De artikelen 77bis tot 77 quinquies van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen;	Mensensmokkel
38° Artikel 10, §1, 2, van de wet van 15 juli 1985 betreffende het gebruik bij dieren van stoffen met hormonale, anti-hormonale, beta-adrenergische of productie-stimulerende werking;	Hormonen – Voorschriften, toediening
39° artikel 10 van de wet van 5 augustus 1991 betreffende de in-, uit- en doorvoer van wapens, munitie en speciaal voor militair gebruik dienstig materieel en daaraan verbonden technologie;	Wapens
40° artikel 145, §3 en §3bis van de wet van 13 juni 2005 betreffende de elektronische communicatie;	Bedrieglijk tot stand brengen van elektronische communicatie & elektronische staking
41° Artikelen 8 tot 11, 14, 16, 19, 1°, 2°, 3°, 5°, en 6°, 20, 22, 27, en 33 van de wet van 8 juni 2006 houdende regeling van economische en individuele activiteiten met wapens, ook "Wapenwet" genoemd;	Wapens
42° Artikelen 21 tot 26 van het Samenwerkingsakkoord tussen de Federale Staat, het Vlaams Gewest, het Waals Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest betreffende de uitvoering van de overeenkomst tot verbod van de ontwikkeling, de productie, de aanleg van voorraden en het gebruik van chemische wapens en inzake de vernietiging van deze wapens, gedaan te Parijs op 13 januari 1993;	Chemische wapens
43° Artikel 47 van het decreet van het Vlaams Parlement van 15 juni 2012 betreffende de in-, uit-, doorvoer en overbrenging van defensiegerelateerde producten, ander voor militair gebruik dienstig materiaal, ordehandhavingmateriaal, civiele vuurwapens, onderdelen en munitie;	Wapenhandel

44* Artikel 20 van het decreet van het Waals Gewest van 21 juni 2012 betreffende de invoer, uitvoer, doorvoer en overdracht van civiele wapens en van defensiegerelateerde producten.	Wapenhandel
45* Artikel 42 van de ordonnantie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest van 20 juni 2013 betreffende de in-, uit-, doorvoer en overbrenging van defensiegerelateerde producten, ander voor militair gebruik dienstig materiaal, ordehandhavingmateriaal, civiele vuurwapens, onderdelen, toebehoren en munitie ervan.	Wapenhandel
§3. Poging tot het plegen van voorgaande misdrijven;	
§4. Art. 322 of 323 van het Strafwetboek	Vereniging – met het doel een aanslag te plegen tegen personen of eigendommen, bedoeld in artikel 90ter §2 (of om het in artikel 467, eerste lid, van het Strafwetboek bedoelde strafbare feit te begaan).

Laatst gewijzigd: 22 maart 2022.⁸³

⁸³ De laatste aanpassing van deze lijst voor dit verslag dateert van de wet van 22 maart 2022 houdende wijzigingen aan het Strafwetboek met betrekking tot het seksueel strafrecht, die de punten 15*, 16* en 17* van deze lijst heeft aangepast aan de nieuwe bepalingen en omschrijvingen omtrent het vernieuwde seksueel strafrecht. Het volgende rapport over het referentiejaar 2022 voert deze wijzigingen in de lijst door.

Bijlage 2: Overzicht van de aangerekte informatie voor dit verslag per actor

Parketten	Anonieme getuigen	Bedreigde getuigen	BOM	Uitgeleide tussenkomst	Onderscheppen en openen van post	Invrijing financiële dossiers	Bewijsing rekeningen	Inkoperatie in private plaats	Inkoperatie in woning
Federaal parket									
Ressort Antwerpen									
Parket Antwerpen									
Parket Limburg									
Ressort Brussel									
Parket Brussel									
Parket Halle-Vilvoorde									
Parket Leuven									
Parket Waals-Brabant									
Ressort Gent									
Afdelingsparket Brugge									
Afdelingsparket Ieper									
Afdelingsparket Kortrijk									
Parket Oost-Vlaanderen									
Afdelingsparket Veurne									
Ressort Luik									
Afdelingsparket Eupen									
Afdelingsparket Hoeselt									
Parket Luik									
Afdelingsparket Luxemburg									
Afdelingsparket Namen									
Afdelingsparket Verviers									
Ressort Mons									
Afdelingsparket Charleroi									
Afdelingsparket Bergen									
Afdelingsparket Doornik									

Extra bronnen	Elektronische communicatie	Maatregel bedoeld in art. 90ter 5 v.	Anonieme getuigen	Bedreigde getuigen	Informatienwerking	Burgerinfiltranten	Toezeggingen wegens het afleggen van een verklaring	Inkoperatie in een private plaats	Inkoperatie in een woning
Federale Politie									
Federaal Parket									
BIPT									

Legende
Gegevens aangereikt
Geen info ontvangen

Bijlage 9: Beknopte samenvatting van de thesis

Voor een aantal onderzoekstechnieken waarover politie en justitie beschikken in de strijd tegen de misdaad voorziet het wetboek van strafvordering in een specifieke controle door het parlement. De grondslag van deze controle is erin gelegen dat deze technieken verregaande inbreuken kunnen uitmaken op fundamentele rechten en vrijheden, zoals het recht op privacy en het recht op een eerlijk proces, en op de beginselen van het behoorlijk strafprocesrecht, zoals het loyauteitsbeginsel inzake de bewijsverzameling en het beginsel van een redelijke en billijke belangenafweging.

De afbakening van de precieze zwaarwichtigheid van onderzoekstechnieken is niet altijd gemakkelijk aangezien de invulling van de fundamentele rechten en vrijheden een evolutief karakter heeft. Het heimelijk karakter van de techniek en de invloed op de eerlijkheid van de strafprocedure zijn de twee elementen die het meest doorslaggevend zijn geweest bij de categorisering. Naast de vier bijzondere opsporingsmethoden en de enige andere onderzoeksmethoden gaat het over de inmengingen in de elektronische en telecommunicatie, de maatregelen met betrekking tot de anonimiteit en de bescherming van getuigen, de spijtoptantenregeling, de inijkoperatie in een private plaats, de infiltratie op het internet, het vorderen van inlichtingen en passagiersgegevens en het DNA-onderzoek.

Een controle door de wetgevende macht op de aanwending van deze technieken is noodzakelijk vanuit een dubbele optiek. Enerzijds vereist art. 8 EVRM inzake de aanwending van zwaarwichtige onderzoekstechnieken dat er wordt voorzien in passende en voldoende waarborgen tegen misbruik, waarin ook de rol van een controle door de wetgevende macht belangrijk is. Art. 8 EVRM heeft ook een doorwerking naar art. 6 EVRM aangezien een schending van de privacy gevolgen kan hebben voor de verzamelde bewijslast. Anderzijds is een parlementaire controle noodzakelijk in het kader van de *checks and balances* die in een democratische rechtsstaat mogen verwacht worden.

De thesis onderzoekt de praktische invulling van deze controle. Aangezien deze nog niet beschreven is in de literatuur zorgt het onderzoek ervoor dat er meer klaarheid wordt geschept over de efficiëntie en het nut van deze controle.

De Kamer beschikt over een aantal directe algemene controlemogelijkheden, met name parlementaire vragen, interpellaties en parlementaire onderzoekscommissies. Daarnaast zijn er ook een aantal middellijke controlemiddelen, waarbij het Comité P en het COC de meest relevante zijn.

De praktische invulling van de algemene controlemogelijkheden is slechts fragmentarisch te noemen. Af en toe stelt een geïnteresseerd Kamerlid een vraag met betrekking tot de aanwending van zwaarwichtige onderzoekstechnieken, maar deze vragen hebben vooral betrekking op de cijfergegevens die ook in het verslag in uitvoering van artikel 90decies Sv. vermeld zijn en leiden op geen enkel moment tot een diepgaand debat.

Uit de vragen blijkt ook dat de Kamerleden niet altijd even goed op de hoogte zijn van wat deze zwaarwichtige onderzoekstechnieken precies inhouden. De meest verregaande controle gebeurt wanneer er uitzonderlijk een parlementaire onderzoekscommissie wordt opgericht waarin de problematiek aan bod komt, zoals inzake het onderzoek naar de omstandigheden die hebben geleid tot de terroristische aanslagen van 22 maart 2016.

De middellijke controlemogelijkheden, via het toezicht van het Comité P en het COC, zorgen evenmin op een structureel toezicht op de aanwending van de zwaarwichtige technieken. Analoog aan de directe controlemogelijkheden wordt er af en toe een bepaald element uitgelicht, zonder dat dit uitmondt in een algemeen en structureel toezicht.

Naast de algemene controlemogelijkheden voorziet artikel 90decies Sv. in een jaarlijks verslag inzake de aanwending van een aantal onderzoekstechnieken. Het opzet van dit verslag is om de parlementaire controle mogelijk te maken en op die manier onder meer te voorzien in een maximum aantal waarborgen tegen misbruik. Dit verslag is het meest specifieke toezichtmiddel inzake de aanwending van de zwaarwichtige onderzoekstechnieken die erin vermeld zijn.

De controle die het parlement in de praktijk uitoefent op basis van dit verslag is niet meer dan formalistisch. Dit is voornamelijk te wijten aan drie redenen. Ten eerste bevat het verslag slechts partiële informatie waardoor het als niet meer dan louter indicatief te beschouwen is. Dit is onder meer het gevolg van een gebrekkige informatieaanlevering door de betrokken actoren en een gebrek aan informatisering voor het bijhouden van de cijfergegevens. Ten

tweede biedt het verslag geen zicht op de effectiviteit van de ingezette technieken aangezien er geen duidelijke invulling van het resultaatbegrip aanwezig is. Ten slotte hebben de Kamerleden te weinig aandacht voor de materie, waardoor er geen structureel debat wordt gevoerd over de aanwending van de technieken.

Ondanks het opzet van de wetgever om van de parlementaire controle een volwaardige waarborg te maken, kan ze niet als volwaardig beschouwd worden in het licht van de rechtspraak van het EHRM en het HvJ. Aangezien de parlementaire controle deel uitmaakt van een systeem van meerdere waarborgen zal dit niet per se leiden tot een schending van de fundamentele rechten en vrijheden.

De praktische invulling van de controle voldoet evenmin aan de aanbevelingen en adviezen van de Raad van Europa, het FRA en het OPPD.

Uit een rechtsvergelijking met het Zweedse systeem blijkt dat de in de wet voorziene mechanismen kunnen volstaan om te komen tot een effectieve en adequate controle. Om de kwalitatieve Zweedse invulling van de controle te evenaren dient er op verscheidene vlakken een aanpassing te gebeuren.

Ten eerste dient er werk gemaakt te worden van een geoptimaliseerde informatieaanlevering en een verdere verduidelijking van het resultaatbegrip zodat het verslag in uitvoering van art. 90decies een volledig en betrouwbaar overzicht biedt van de aanwending van de technieken. Ten tweede is er nood aan meer parlementaire aandacht voor de materie. Het standaardiseren van structurele besprekingen in het parlement zou ervoor zorgen dat de materie de aandacht krijgt die noodzakelijk is in een democratische rechtsstaat. Dit kan gefaciliteerd worden door het gelasten van een specifieke instelling die het parlement bijstaat met de beleidsmatige monitoring van de aanwending van de technieken.

Ten slotte is er dringend nood aan meer transparantie naar het publiek, waarbij de stopgezette publicatie van de verslagen opnieuw dient opgestart te worden.

Deze veranderingen dienen integraal en geïntegreerd te worden doorgevoerd aangezien de effectiviteit van een parlementaire controle zowel afhangt van de kwaliteit van de gegevens waarover de Kamerleden beschikken als van de aandacht die de Kamerleden eraan besteden.